Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till revidering av lagstiftningen om förverkandepåföljder

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att i strafflagen skall tas in ett nytt 10 kap., som innehåller sådana bestämmelser om förverkandepåföljder som är allmänna med avseende på tillämpningsområdet. Samtidigt föreslås det att största delen av bestämmelserna om förverkande såväl i strafflagen som i den övriga lagstiftningen skall upphävas. De gällande bestämmelserna om förverkandepåföljder är oenhetliga, och de motsvarar inte de allmänna principer som man gått in för vid totalreformen av strafflagen.

I 10 kap. strafflagen bestäms om förverkande av vinningen av brott samt av hjälpmedel vid brott, produkter av brott och egendom som har varit föremål för brott och dessutom om förverkande av värde, som kommer i andra hand. Det föreslås att i lagen också skall tas in bestämmelser om de allmänna förutsättningarna för bestämmande av en förverkandepåföljd.

I kapitlet bestäms likaså om inskränkningar i förverkandet samt när en förverkandepåföljd inte skall dömas ut. I kapitlet finns också bestämmelser om förhållandet mellan vinningen av ett brott och skadestånd som motsvarar vinningen samt om skydd för innehavaren av en säkerhetsrätt.

I dag döms en förverkandepåföljd ut på tjänstens vägnar. Enligt förslaget skall en förverkandepåföljd dömas ut endast om åklagaren eller någon annan därtill berättigad tjänsteman eller, i vissa fall, en målsägande yrkar på detta. Åklagaren föreslås få rätt att i vissa fall avstå från att yrka på förverkande.

I lagen föreslås en ny bestämmelse om utvidgat förverkande av vinning. I allmänhet krävs det för att vinningen skall kunna förverkas att det har visats att ett brott har begåtts, att någon har beretts vinning genom brottet och vem denna person är. Utvidgat förverkande av vinning skall å sin sida kunna dömas ut när någon har begått ett grovt brott i syfte att få ekonomisk vinning. I sådana fall kan också annan egendom än den som det visas att har erhållits genom brottet dömas förverkad, om det inte görs sannolikt att egendomen har förvärvats på laglig väg.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft tre månader efter det att de har antagits och blivit stadfästa.

209154S

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sida

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL 1

ALLMÄN MOTIVERING 4

1. Inledning 4

2. Nuläge 4
2.1. Lagstiftning 4
2.1. Den internationella utvecklingen och lagstiftningen i utlandet 7
2.3. Bedömning av nuläget 12

3. Utvidgat förverkande av vinning 13

4. Propositionens mål och de viktigaste förslagen 16
4.1. Mål och medel 16
4.2. De viktigaste förslagen 16

5. Propositionens verkningar 19

6. Beredningen av propositionen 19

7. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll 19

DETALJMOTIVERING 20

1. Lagförslag 20
1.1. Strafflagen 20
2 kap. Om straffen 20
8 kap. Om preskription 20
10 kap. Om förverkandepåföljder 21
1 §. De allmänna förutsättningarna för förverkandepåföljd 21
2 §. Förverkande av vinning 22
3 §. Utvidgat förverkande av vinning 24
4 §. Förverkande av hjälpmedel vid brott 27
5 §. Förverkande av annan egendom 28
6 §. Inskränkningar i förverkandet 30
7 §. När förverkandepåföljden förfaller 31
8 §. Förverkande av värde 33
9 §. Yrkande på förverkandepåföljd 33
10 §. Jämkning av förverkandepåföljder 35
11 §. Särskilda bestämmelser 36
17 kap. Om brott mot allmän ordning 38
32 kap. Om häleribrott 40
33 kap. Om förfalskningsbrott 40
37 kap. Om betalningsmedelsbrott 40
40 kap. Om tjänstebrott och brott som begås av offentligt anställda arbetstagare 41
44 kap. Om brott emot föreskrift till skydd för lif, helsa eller egendomen 41
46 kap. Om regleringsbrott och smuggling 41
50 kap. Om narkotikabrott 41
1.2. Jaktlagen 42
1.3. Lagen om fiske 43

1.4. Naturvårdslagen 43
1.5. Lagen om fredning av vraket efter passagerarfartyget Estonia 44
1.6. Kärnenergilagen 44
1.7. Skogslagen 45
1.8. Lagen om uppfyllande av vissa förpliktelser som grundar sig på Finlands medlemskap i Förenta Nationerna och Europeiska unionen . . . 45
1.9. Lagen om begränsning av utförseln av kulturföremål 45
1.10. Lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning 45
1.11. Beredskapslagen 45
1.12. Livsmedelslagen 46
1.13. Lagen om verkställighet av Europeiska gemenskapens gemensamma fiskeripolitik 46
1.14. Gödselmedelslagen 46
1.15. Foderlagen 46
1.16. Lagen om handel med utsäde 47
1.17. Lagen om godkännande av vissa bestämmelser i avtalet om ett internationellt energiprogram och om tillämpningen av avtalet 47
1.18. Djurskyddslagen 47
1.19. Lagen om produkter och utrustning för hälso- och sjukvård 49
1.20. Lagen om upphävande av vissa bestämmelser om förverkandepåföljder 49
1.21. Lagen om rättegång i brottmål 49

2. Ikraftträdande 53

3. Lagstiftningsordning 53

LAGFÖRSLAG

1. Lag om ändring av strafflagen 56
2. Lag om ändring av 80 § jaktlagen 60
3. Lag om ändring av lagen om fiske 61
4. Lag om ändring av 59 § naturvårdslagen 61
5. Lag om ändring av 6 § lagen om fredning av vraket efter passagerarfartyget Estonia 62
6. Lag om ändring av 73 § kärnenergilagen 62
7. Lag om ändring av 19 § skogslagen 63
8. Lag om ändring av 4 § lagen om uppfyllande av vissa förpliktelser som grundar sig på Finlands medlemskap i Förenta Nationerna och Europeiska unionen 63
9. Lag om ändring av 14 § lagen om begränsning av utförseln av kulturföremål . . . 64
10. Lag om ändring av 9 § lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning 64
11. Lag om ändring av 49 § beredskapslagen 65
12. Lag om ändring av livsmedelslagen 65
13. Lag om ändring av 8 § lagen om verkställighet av Europeiska gemenskapens gemensamma fiskeripolitik 66
14. Lag om ändring av 21 § gödselmedelslagen 66
15. Lag om ändring av 41 § foderlagen 67
16. Lag om ändring av 19 § lagen om handel med utsäde 67
17. Lag om ändring av 14 § lagen om godkännande av vissa bestämmelser i avtalet om ett internationellt energiprogram och om tillämpningen av avtalet 68
18. Lag om ändring av djurskyddslagen 68
19. Lag om ändring av lagen om produkter och utrustning för hälso- och sjukvård . . 69
20. Lag om upphävande av vissa bestämmelser om förverkandepåföljder 70
21. Lag om ändring av lagen om rättegång i brottmål 71

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

En förverkandepåföljd, dvs. konfiskation, är en påföljd som grundar sig på ett brott. Konfiskation betraktas i allmänhet inte som ett straff utan som en säkringsåtgärd. Med konfiskation förstås i straffrätten att egendom med stöd av lag förverkas utan ersättning till följd av ett brott. Begreppet anses i allmänhet också innefatta att egendomen förverkas uttryckligen till staten. Den omständigheten att påföljden skall grunda sig på lag innebär att den straffrättsliga legalitetsprincipen också omfattar konfiskation. Konfiskation är med andra ord möjlig endast när så bestäms i lag och endast i den omfattning som anges i lag.

Förverkandepåföljderna har inom rättsvetenskapen allmänt indelats enligt olika grunder. När konfiskationen riktar sig mot en viss egendom som sådan talar man om föremålskonfiskation, och när den riktar sig mot egendomens värde talar man om värdekonfiskation. Ur en annan synvinkel har konfiskationen indelats enligt sambandet mellan föremålet för konfiskationen och brottet. Man kan då tala om konfiskation av vinningen av ett brott, av ett hjälpmedel vid brott, en brottsprodukt, dvs. ett föremål som åstadkommits genom ett brott, och ett brottsobjekt, dvs. det direkta faktiska föremålet för ett brott. Också i lagstiftningen har man följt dessa indelningar.

Konfiskation kan också indelas i två kategorier enligt vad konfiskationen grundar sig på. Tanken bakom konfiskationen av vinningen är för det första helt enkelt att brott inte får löna sig. Genom att förverka vinningen vill man bidra till att eliminera verkningarna av ett brott. För det andra förhindras genom förverkandet av vinningen att tillgångarna placeras i nya brott.

Föremålskonfiskation grundar sig däremot främst på föremålets art. Ofta har ett föremål som döms förverkat — t.ex. en dyrk, ett program som sprider datavirus eller narkotika som tillverkats — inget lagligt användningsändamål. Ofta kan föremålet också användas för att begå nya brott om det kvarstår i gärningsmannens besittning, även om det i sig kan användas också för lagliga ändamål. När i stället för ett föremål dess värde döms förverkat, är bakgrunden framför allt kravet på jämlikhet och förutsägbarhet. Hur sträng en förverkandepåföljd är får t.ex. inte vara beroende av om gärningsmannen använder egna eller lånade hjälpmedel vid brottet. På samma sätt som ett straff har också förverkandepåföljden således en allmän- och specialpreventiv verkan.

Revideringen av bestämmelserna om förverkandepåföljder utgör en del av totalreformen av strafflagen (39/1889). De gällande bestämmelserna är delvis föråldrade och inkonsekventa, och ingen övergripande revidering av dem har gjorts tidigare. I den första fasen av totalrevideringen av strafflagen togs i strafflagens 46 kap., som gäller regleringsbrott, in moderna bestämmelser om bl.a. förverkande av brottsobjekt, inskränkningar i förverkandet, förverkande av värde och jämkning av förverkandepåföljder. Vid beredningen av den föreliggande propositionen har dessa bestämmelser delvis använts.

Propositionen innehåller ett flertal nya bestämmelser. De viktigaste av dem är den utvidgade konfiskationen av vinning, revideringen av förhållandet mellan skadestånd och konfiskation av vinning samt bestämmelsen om att det krävs ett uttryckligt yrkande för att en förverkandepåföljd skall kunna dömas ut.

En princip i propositionen är att bestämmelserna i 10 kap. strafflagen utan en särskild hänvisning kan tillämpas såväl när påföljder döms ut för gärningar som är straffbara enligt strafflagen som när påföljder döms ut för gärningar som är straffbara enligt den övriga lagstiftningen. Vidare är det med tanke på vissa situationer nödvändigt att i lagen bibehålla särskilda bestämmelser som anger i vilken utsträckning de allmänna bestämmelserna blir tillämpliga.

2. Nuläge

2.1. Lagstiftning

I lagen finns inga bestämmelser om förutsättningarna för konfiskation. I rättsvetenskapen och i rättspraxis har av hävd ansetts att en förverkandepåföljd skall grunda sig på en straffbar gärning, dvs. ett brott. En förverkandepåföljd kan dock dömas ut även om

det är fråga om en gärning som har begåtts av någon som är otillräknelig eller om gärningsmannen är befriad från straffansvar med anledning av att det föreligger en s.k. straffrihetsgrund.

I 2 kap. 16 § 1 mom. strafflagen finns en allmän bestämmelse om förverkande av den ekonomiska vinningen (den ekonomiska fördelen) av ett brott och i 3 mom. i samma paragraf finns en motsvarande bestämmelse om förverkande av hjälpmedel vid brott. Om båda dessa former av konfiskation föreskrivs också på olika sätt i ett stort antal särskilda bestämmelser. Förverkandet av brottsprodukter och brottsobjekt regleras helt och hållet genom särskilda bestämmelser.

Enligt 2 kap. 16 § 1 mom. strafflagen skall förövaren av ett brott eller någon annan för vilken eller till vars förmån denne har handlat dömas att förverka den ekonomiska vinningen av brottet. Om brottet begås av vana eller yrkesmässigt, skall enligt 2 mom. det belopp som skall konfiskeras uppskattas efter den brottsliga verksamhetens hela omfattning. Om vinningen av brottet motsvarar den skada som åsamkats den som blivit lidande till följd av brottet, döms vinningen inte förverkad, utan skadeståndet kommer i första hand. Enligt vedertagen rättspraxis förhindrar redan det att det finns en möjlighet att framställa skadeståndsyrkande konfiskation av vinningen.

Enligt 2 kap. 16 § 3 mom. strafflagen kan ett sådant hjälpmedel vid brott som tillhör förövaren eller den för vilken eller till vars förmån förövaren har handlat dömas förverkat. En förutsättning för detta är att ett brott har ägt rum och att hjälpmedlet har använts för att begå brottet eller att det uteslutande eller huvudsakligen har tillverkats eller anskaffats för det ändamålet.

Enligt 2 kap. 16 § 4 mom. strafflagen kan den som har en pant- eller retentionsrätt eller en inteckning i ett föremål eller egendom som konfiskeras få betalning av dess värde, vare sig fordran har förfallit eller inte. Likåså kan en person som har lidit skada till följd av ett brott och som inte har fått skadestånd av gärningsmannen få betalning. Talan därom skall väckas inom ett år från den dag då konfiskationsdomen vann laga kraft.

I strafflagen finns ett flertal bestämmelser om förverkande av en brottsprodukt och av ett föremål eller egendom som har varit föremål för ett brott (ett brottsobjekt). Dessutom finns i den övriga lagstiftningen ett stort antal bestämmelser om förverkandepåföljder, av vilka en del är av principiell eller praktisk betydelse.

Enligt 17 kap. 23 § 3 mom. strafflagen skall filmer och andra upptagningar som har använts för att begå det i kapitlets 17 § avsedda brottet spridning av våldsskildring och som gärningsmannen har i sin besittning dömas förverkade, oberoende av vem som äger dem. Dessutom sägs i momentet att bilder och bildupptagningar som på ett sedlighetssårande sätt visar barn eller våld eller tidelag, barnpornografiska bilder och bildupptagningar, pornografiska bilder, bildupptagningar och föremål som har använts vid sedlighetssårande marknadsföring, samt en hasardspelsbank och andra sådana pengar och föremål med penningvärde som finns i ett anordnat hasardspel skall dömas förverkade. Också i dessa fall döms förverkandepåföljden ut oberoende av vem som äger föremålen. I 4 mom. i samma paragraf sägs att om sådana bilder, upptagningar eller föremål som nämns i 3 mom. har överlåtits till någon annan, skingrats eller förstörts, skall värdet helt eller delvis dömas förverkat. Dessutom hänvisas beträffande förverkande av den ekonomiska fördelen av brott till 2 kap. 16 § strafflagen.

Enligt 32 kap. 6 a § strafflagen skall egendom som har varit föremål för ett penningtvättbrott som nämns i kapitlets 1 § 2 mom. dömas förverkad. Innehavaren av en säkerhetsrätt skyddas genom en hänvisning till 2 kap. 16 § 4 mom.

Enligt 33 kap. 7 § strafflagen skall falska och förfalskade bevismedel, föremål som försetts med falsk stämpel eller falskt märke samt redskap eller tillbehör som med fog kan misstänkas huvudsakligen bli använda för begående av förfalskningsbrott dömas förverkade.

Till förverkandepåföljd behöver enligt 7 § 2 mom. dock inte dömas, om det inte är skäl att befara att egendomen kommer till brottslig användning. Domstolen kan också bestämma att ett föremål skall ändras så att brottslig användning förhindras. Med stöd av 3 mom. kan eftergift av påföljden eller sådan begränsning av den att den endast gäller en del av egendomen också ske, om påföljden med beaktande av omständigheterna annars vore oskälig.

Enligt 37 kap. 13 § strafflagen skall falska och förfalskade pengar, penningimitationer,

betalningsmedelsblanketter och av sådana förfärdigade betalningsmedel samt redskap och tillbehör som använts för begående av penningförfalskningsbrott och betalningsmedelsbedrägerier dömas förverkade.

Enligt 46 kap. 8 § 1 mom. strafflagen skall egendom som har varit föremål för regleringsbrott eller smuggling dömas förverkad, om konfiskationen är nödvändig för att trygga ändamålet med regleringen, för att förebygga nya motsvarande brott som hänför sig till egendomen eller för att egendomen har egenskaper som gör den farlig för hälsan eller miljön. Enligt 2 mom. kan förvaringsmateriel dömas förverkad, om förverkandepåföljden inte annars utan svårigheter kan verkställas. Enligt 3 mom. kan ett transportmedel som har använts för ett brott som avses i kapitlets 1—6 a § dömas förverkat, om det har byggts om för att underlätta brott eller om det huvudsakligen har använts för ett brott.

I 46 kap. 9 § strafflagen bestäms att egendom som avses i 8 § inte kan dömas förverkad, om den helt eller delvis tillhör någon annan än gärningsmannen, en delaktig eller den för vars räkning eller med vars samtycke brottet har begåtts. Den till vilken egendomen har överförts efter det brottet begicks kan likväl dömas att förverka egendomen, om personen i fråga har känt till brottet.

I 10 § 1 mom. i kapitlet bestäms att om egendomen inte kan dömas förverkad på grund av de inskränkningar som anges i 9 § eller på grund av att egendomen för undvikande av förverkandepåföljd har dolts eller förstörts, kan de personer som nämns i 9 § dömas att förverka egendomens värde.

Enligt 2 mom. skall, när förverkande av värde bestäms, för varje svarandes del beaktas den skuld som framgår av brottet samt personens ekonomiska ställning och övriga omständigheter. Enligt 3 mom. skall två eller flera personer som döms att förverka värdet av samma egendom ansvara solidariskt för detta. Den som inte har dömts att förverka hela värdet svarar dock endast för det belopp som personen i fråga skall förverka.

Enligt 46 kap. 11 § strafflagen kan domstolen avstå från att konfiskera egendomen eller bestämma att förverkandepåföljden endast skall gälla egendomens värde eller en del av egendomen eller dess värde, om konfiskationen med hänsyn till brottets art och övriga omständigheter vore oskälig.

Enligt 50 kap. 6 § 1 mom. strafflagen skall narkotika som har varit föremål för ett brott som avses i nämnda kapitel dömas förverkad. Om narkotikan för undvikande av förverkandepåföljd har dolts eller förstörts, kan gärningsmannen och den som är delaktig i brottet dömas att förverka dess värde, antingen helt eller delvis.

Enligt 2 mom. skall redskap, tillbehör eller ämnen vilka har använts för begående av brott som nämns i 50 kap. eller vilka anskaffats för detta ändamål dömas förverkade. Finansiären, den som mottagit tillgångarna eller vardera solidariskt skall dömas att förverka sådana tillgångar som hänför sig till finansieringen av narkotikabrott och som avses i 4 § 2 punkten i kapitlet. Beträffande momentet hänvisas i övrigt till 46 kap. 9—11 § strafflagen.

I strafflagen finns dessutom bestämmelser om förverkande av tryckalster, skrifter och bildliga framställningar vilkas innehåll är förgripligt samt av mutor, förskämda livsmedel och gift eller andra livsfarliga ämnen.

Utanför strafflagen finns ett flertal bestämmelser som gäller förverkandepåföljder. I det följande behandlas de viktigaste av dem.

Enligt 95 § 1 mom. alkohollagen (459/1968) skall olovligen tillverkad alkoholdryck och sprit liksom även råvaran till sådan jämte kärl samt utrustning som använts vid tillverkningen dömas förverkade. Detsamma gäller alkoholdryck eller sprit som olovligen införts till landet eller som mot ersättning överlåtits, förmedlats, salubjudits, saluhållits, innehafts eller transporterats jämte kärlen för sådan dryck eller sprit. Också lagstridig reklam och övriga lagstridiga tryckalster samt utrustning, ämnen och produkter som är avsedda att användas vid olovlig tillverkning av alkohol eller sprit skall dömas förverkade.

Alkoholdryck och sprit som förtärts, förvarats och innehafts på en enligt lagen förbjuden plats jämte kärl skall dömas förverkade. Transportmedel skall dömas förverkade på vissa villkor. Ett olovligen erhållet intyg eller läkemedelsrecept för utfående av alkoholdryck eller sprit skall konfiskeras.

Enligt 4 mom. skall i stället för egendom som avses i 1 mom. dess värde dömas förverkat, om gärningsmannen har dolt eller förstört egendomen eller mot vederlag överlåtit den till någon annan, eller om egendomen under sådana omständigheter som nämns i 4 mom. frånhänts ägaren eller den

som förfogade över den.

Enligt 9 § lagen om eggvapen (108/1977) skall ett eggvapen som i strid med lagen har införts till landet, tillverkats, salubjudits, saluhållits eller innehafts dömas förverkat. Domstolen kan avstå från att döma ut förverkandepåföljden, om vapnets ägare har mist vapnet genom brott eller om förverkandepåföljden av någon annan orsak skulle vara uppenbart oskälig. Om vapnet har kommit i någon annans besittning, gått förlorat eller förstörts, kan dess värde helt eller delvis dömas förverkat.

Enligt 104 § skjutvapenlagen (1/1998) skall den som har gjort sig skyldig till skjutvapenbrott, grovt skjutvapenbrott eller skjutvapenförseelse dömas att förverka det föremål i fråga om vilket personen har brutit mot nämnda lag, eller värdet av det. Om ett skjutvapen förklaras förverkat, skall också delarna till vapnet i fråga samt de patroner och projektiler som lämpar sig för vapnet förklaras förverkade.

Ett föremål döms dock inte förverkat, om det helt eller delvis tillhör någon annan än gärningsmannen, någon annan än den som är delaktig i brottet eller någon annan än den för vars räkning eller med vars samtycke brottet har begåtts. Den till vilken ett föremål har överförts efter det brottet begicks kan dock dömas att förverka föremålet, om personen kände till brottet då han eller hon tog emot föremålet.

En förverkandepåföljd behöver inte dömas ut eller yrkandet på förverkandepåföljd inte framställas, om förverkandepåföljden vore oskälig med beaktande av omständigheterna. I stället för en förverkandepåföljd kan det också med ägarens samtycke bestämmas att ett skjutvapen eller en vapendel skall försättas i varaktigt obrukbart skick.

2.2. Den internationella utvecklingen och lagstiftningen i utlandet

Internationellt samarbete gällande förverkandepåföljderna har bedrivits i synnerhet inom området för narkotika- och penningtvättbrott. De viktigaste överenskommelserna som är förpliktande för Finland är Förenta Nationernas i Wien 1988 ingångna konvention mot olaglig hantering av narkotika och psykotropa ämnen (FördrS 44/1994) samt Europarådets förverkandekonvention, dvs. konventionen om penningtvätt, efterforskning, beslag och förverkande av vinning av brott (FördrS 53/1994). Konventionerna innehåller bestämmelser om vilka kriminaliseringar medlemsstaternas lagstiftning skall innefatta. Europeiska gemenskapernas råd utfärdade 1991 ett direktiv om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för tvättning av pengar (91/308/EEG), som också gäller Finland.

Ett viktigt syfte med konventionerna och direktivet om penningtvätt är att effektivera förverkandet av vinning av brott, utan hinder av statsgränser eller försök att utplåna vinningens brottsliga ursprung. Wienkonventionen innehåller också bestämmelser om konfiskation av narkotika och av ämnen och redskap som använts vid narkotikabrott.

För uppfyllande av de internationella förpliktelserna togs i strafflagen in ett nytt 50 kap., som gäller narkotikabrott och i vilket också ingår en paragraf, 6 §, som gäller förverkandepåföljder. Samtidigt togs i strafflagens 32 kap., som gäller häleribrott, in en ny 6 a § enligt vilken egendom som har varit föremål för penningtvätt kan dömas förverkad. En lag om ändring av strafflagen (1304/1993) trädde i kraft vid ingången av 1994, varefter lagstiftningen i Finland ansågs uppfylla förpliktelserna enligt konventionerna och konventionerna ratificerades. Denna proposition ändrar inte situationen.

I många länder i Europa har man på 1990-talet infört bestämmelser om utvidgad konfiskation av vinning. Sådana länder är t.ex. Norge, Danmark, Tyskland, Holland och Schweiz. I England och Italien har bestämmelser om detta utfärdats redan tidigare. I Sverige utreds frågan som bäst.

Europeiska rådet godkände i juni 1997 den handlingsplan för bekämpande av den organiserade brottsligheten som gjorts upp av en arbetsgrupp på hög nivå. I handlingsplanen förutsätts bl.a. att medlemsstaterna skall ha en väl utvecklad och omfattande lagstiftning när det gäller att förverka vinning av brottslig verksamhet och penningtvätt som hänför sig till sådan vinning. Det bör utredas hur man på ett effektivare sätt kunde spåra upp och ta i beslag olaglig vinning till följd av organiserad brottslighet samt hur man kunde effektivera verkställigheten av domstolsbeslut om förverkande av tillgångar.

I det följande görs en rättsjämförelse mellan bestämmelserna om förverkandepåföljder i de nordiska länderna och i Tyskland.

Grundlösningarna i de lagar som jämförs är rätt lika. I båda länderna har de allmänna

bestämmelserna tagits in i strafflagen. Utöver detta finns det ett relativt stort antal särskilda bestämmelser om förverkandepåföljder både i strafflagstiftningen och i den övriga materiella lagstiftningen.

Också innehållsmässigt är bestämmelserna rätt lika. Beträffande de nordiska länderna beror detta särskilt på det betänkande om förverkandepåföljder som blivit till som resultat av ett nordiskt lagberedningssamarbete (Den nordiske strafferetskomités betænkning om konfiskation. 20.5.1963). I alla de länder som jämförelsen gäller har de allmänna bestämmelserna om förverkandepåföljder reviderats på 1960- och 1970-talet.

Norge och Danmark

Vid jämförelsen har man beaktat 2 kap. (Straff og sikringsmidler) i den norska strafflagen och 9 kap. (Andre retsfølger af den strafbare handling) i den danska strafflagen. I bägge länderna har bestämmelserna om förverkandepåföljder reviderats efter det att Nordiska straffrättskommitténs betänkande avgavs. I Norge skedde detta 1973 och i Danmark 1965. I strafflagarna togs då in omfattande allmänna bestämmelser, varför konfiskationsbestämmelserna i den övriga lagstiftningen till stor del kunde upphävas eller ändras. De konfiskationsbestämmelser som finns i den övriga lagstiftningen är av relativt liten betydelse, även om sådana finns t.ex. i fiske- och tullagstiftningen. Eftersom bestämmelserna i Norge och Danmark i stor utsträckning har samma innehåll granskas de tillsammans.

För att en förverkandepåföljd skall kunna dömas ut förutsätts det i regel att en straffbar gärning har begåtts. De enskilda subjektiva och objektiva brottsrekvisiten skall uppfyllas, även om också den som är otillräknelig kan dömas till en förverkandepåföljd.

Vinningen av ett brott kan dömas förverkad antingen helt eller delvis. Med vinning avses nettovinningen. Enligt domstolens prövning kan antingen vinningen som sådan eller dess värde dömas förverkat. Om exakta uppgifter om vinningens belopp inte kan erhållas, avgör domstolen beloppet på basis av prövning.

Vinningen konfiskeras hos den som har haft direkt nytta av brottet. När vinningen av ett brott har överförts till någon annan kan den konfiskeras hos denna person, om det är fråga om en gåva eller om mottagaren visste eller borde ha vetat att vinningen erhållits genom brott.

Trots yrkande på skadestånd kan domstolen enligt prövning döma vinningen förverkad. Den konfiskerade vinningen kan användas för att täcka ett skadestånd som yrkats av den skadelidande. Vinning som dömts förverkad kan vid verkställigheten minskas till den del skadestånd har betalts.

Bestämmelser om utvidgad konfiskation av vinning utfärdades i Danmark 1997 och i Norge 1999 (i kraft 1.7.1999). Också de danska bestämmelserna grundar sig på det norska betänkandet (NOU 1996:21), varför bestämmelserna är i stort sett likadana.

I Danmark grundar sig det utvidgade förverkandet av vinning på omvänd bevisbörda. Egendom som tillhör en person som har dömts för ett brott kan dömas förverkad antingen helt eller delvis, om brottet till sin art är sådant att det medför avsevärd ekonomisk vinning och om minst sex års fängelse kan följa på det, eller om det är fråga om grov stöld. Också maken till den som har dömts för ett brott eller den som bor tillsammans med den dömde kan dömas att förverka vinningen. Detta gäller dock inte om egendomen har förvärvats tidigare än fem år innan det brott som förverkandepåföljden grundar sig på har begåtts eller om makarna inte var gifta eller bodde tillsammans vid den tidpunkt när egendomen förvärvades. En juridisk person kan dömas att förverka vinningen, om den som har dömts för ett brott ensam eller tillsammans med någon närstående har en dominerande ställning i denna eller om den dömde erhåller en betydande del av dess vinster. Förverkandepåföljden döms inte ut, om egendomen har överförts till bolaget tidigare än fem år innan det brott som konfiskationen grundar sig på begicks.

Förverkandepåföljden döms inte ut, om personen i fråga gör sannolikt att egendomen har förvärvats på laglig väg.

Också i Norge grundar sig den utvidgade konfiskationen av vinning på omvänd bevisbörda, och bestämmelserna motsvarar med vissa mindre undantag bestämmelserna i Danmark.

Ett föremål som har använts eller är tänkt att användas för att begå brott (ett hjälpmedel vid brott) kan dömas förverkat. I Norge är ett ytterligare villkor att syftet med den straffbestämmelse som blir tillämplig i sammanhanget kräver detta. I Danmark är ett ytterligare villkor att förebyggandet av brott

eller andra skäl kräver detta.

I stället för ett hjälpmedel vid brott kan dess värde dömas förverkat, antingen helt eller delvis. Domstolen kan i stället för konfiskation bestämma att i föremålet skall göras ändringar som förhindrar att det används för nya brott.

Ett hjälpmedel vid brott eller dess värde konfiskeras hos den som är delaktig i brottet eller hos den för vars räkning denna person har handlat. I Norge kan ett hjälpmedel vid brott eller dess värde konfiskeras också hos den som äger hjälpmedlet, om denna person har eller borde ha vetat att hjälpmedlet var tänkt att användas för begående av brott.

Om ett hjälpmedel vid brott efter att brottet har begåtts har överförts till någon annan, kan föremålet eller dess värde konfiskeras hos denna person, om det är fråga om en gåva eller om mottagaren visste eller borde ha vetat att föremålet har samband med ett brott.

Sådana särskilda rättigheter, såsom panträttigheter, som hänför sig till ett föremål kvarstår. I Norge finns en särskild bestämmelse om att en rättighet som har uppkommit efter att brottet har begåtts kvarstår, förutsatt att det inte är fråga om en gåva och att innehavaren av rättigheten inte visste och inte heller borde ha vetat att föremålet har samband med ett brott. I rättslitteraturen har detsamma ansetts gälla också i Danmark.

Beträffande brottsprodukter och brottsobjekt gäller vad som konstaterats i fråga om hjälpmedel vid brott. Den norska bestämmelsen enligt vilken ett hjälpmedel vid brott kan konfiskeras hos den som äger föremålet, om personen i fråga visste eller borde ha vetat att föremålet var tänkt att användas för begående av brott, gäller inte brottsprodukter eller brottsobjekt.

I Norge och Danmark kan vissa farliga föremål dömas förverkade. Ett föremål som på basis av sin art och övriga omständigheter kan antas bli använt för att begå brott kan konfiskeras. Konfiskationen förutsätter inte att ett brott har begåtts. Inga begränsningar finns beträffande hos vem ett föremål kan konfiskeras. I stället för att ett föremål konfiskeras kan det bestämmas att i föremålet skall göras ändringar som förhindrar att det används för brottsliga syften.

Sverige

I jämförelseavsnittet har man beaktat den svenska brottsbalkens 36 kap. (Om förverkande av egendom, företagsbot och annan särskild rättsverkan av brott), som reviderades 1986. I Sverige har de bestämmelser om konfiskation som finns i speciallagstiftningen avsevärt större betydelse än i Norge och Danmark. I synnerhet i specialstraffrätten finns viktiga konfiskationsbestämmelser om bl.a. narkotika och vapen. De grundlösningar man gått in för i bestämmelserna överensstämmer i hög grad med den svenska brottsbalken. Ofta har man stannat för den lösningen att förverkandepåföljd inte skall dömas ut om det vore uppenbart oskäligt. En motsvarande bestämmelse togs in i den svenska brottsbalken med tanke på sådana gamla bestämmelser enligt vilka konfiskation är obligatorisk.

En förverkandepåföljd förutsätter en straffbar gärning. Det krävs inte att straff döms ut, men alla de enskilda brottsrekvisiten skall vara uppfyllda. I Sverige, där tillräknelighet inte är ett enskilt brottsrekvisit utan endast en påföljdsfråga, skall domstolen i varje enskilt fall avgöra om det kan anses skäligt att ett barn som är yngre än 15 år eller en person som lider av en allvarlig psykisk störning döms till förverkandepåföljd.

Vinningen (utbytet) av ett brott döms förverkad, om detta inte är uppenbart oskäligt. Också i Sverige konfiskeras nettovinningen som sådan eller dess värde. Kan bevisning om vinningens belopp inte alls eller endast med svårighet föras, får domstolen uppskatta vinningen till ett belopp som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

Konfiskationen kan gälla den som har varit delaktig i ett brott och den i vars ställe denna person har varit. Förverkandepåföljden kan också gälla den som efter brottet har förvärvat egendomen genom bodelning eller på grund av arv eller testamente eller genom gåva eller på något annat sätt och som har haft vetskap om eller skälig anledning att anta att egendomen hade samband med brottet.

Domstolen kan döma vinningen förverkad trots yrkande på skadestånd. Domstolen kan dock vid bedömning av konfiskationens skälighet beakta om det finns orsak att anta att skadestånd senare döms ut. Efter konfiskationen av vinningen svarar staten för skadeståndet upp till beloppet av den konfiskerade egendomen. Om den hos vilken vinningen har konfiskerats betalar skadestånd, beaktas detta vid verkställigheten av konfiskationen,

om personen i fråga yrkar på detta.

Betänkandet av den arbetsgrupp som utrett en effektivering av förverkandet av vinning blev klart i slutet av januari 2000 (Effektivare förverkandelagstiftning, SOU 1999:147). Arbetsgruppen föreslog en lindring av åklagarens beviskrav i vissa fall i syfte att effektivera förverkandet av vinning. Detta förutsätter att den åtalade döms för

— grov oredlighet mot borgenärer
— bokföringsbrott som är grovt
— brott enligt brottsbalken som förutsätter att gärningen innebär skada för målsäganden och vinning för gärningsmannen och för vilket är föreskrivet fängelse i sex år eller mer
— grovt skattebrott
— grov varusmuggling eller
— brott enligt narkotikastrafflagen (till dessa delar skall bestämmelsen också gälla brottslighet som är lindrigare än grov).

Värdet av en sådan lagöverträdares egendom kan enligt förslaget dömas förverkat, om det är sannolikt att egendomen härrör från brottslig verksamhet eller dess värde annars motsvarar utbyte av sådan verksamhet. Åklagaren behöver således inte precisera från vilket konkret brott utbytet härrör. Utvidgat förverkande får dock inte ske om det skulle vara oskäligt.

Om lagöverträdaren, utan att erhålla fullgott vederlag, till en närstående fysisk eller juridisk person har överlåtit egendom som hade kunnat konfiskeras hos lagöverträdaren, kan det utvidgade förverkandet utsträckas också till den närstående. Dessa närstående definieras ingående i förslaget. Vid bedömningen av om egendomen har överlåtits utan fullgott vederlag iakttas det i brottmål gängse beviskravet.

Frågan om det finns förutsättningar för åklagaren att väcka talan om utvidgat förverkande skall klarläggas genom en särskild ekonomisk utredning, om vilken åklagaren beslutar. Åklagaren skall utreda vilka tillgångar lagöverträdaren har, värdet av tillgångarna och på vilket sätt de har förvärvats. Vidare skall åklagaren utreda hurudana lagligt förvärvade medel lagöverträdaren har haft och en hur stor del av dem som har kunnat disponeras för sparande och förvärv av tillgångarna. Åklagaren skall vid yrkande om utvidgat förverkande förelägga rätten ett protokoll gällande en sådan särskild ekonomisk utredning.

Beviskravet överförs på lagöverträdaren först om det på basis av en sådan ekonomisk utredning och någon annan utredning av åklagaren, t.ex. tidigare brottsmisstankar, verkar sannolikt att egendomen härrör från brottslig verksamhet eller att lagöverträdaren på annat sätt har erhållit vinning genom sådan verksamhet. För undvikande av konfiskation skall personen kunna förete en sådan utredning att åklagarens påstående gällande det sätt på vilket tillgångarna har förvärvats inte längre kan anses sannolikt.

I betänkandet konstateras att man av rättssäkerhetsskäl har stannat för ett försiktigt förslag. Detta syns bl.a. i avgränsningen av de brott som medför utvidgat förverkande av vinning och i den långtgående utredningsskyldighet som ålagts åklagaren. Enligt betänkandet tar sig denna försiktighet också uttryck i att försök till brott inte kan leda till utvidgat förverkande av vinning. Enligt betänkandet finns det inte behov av en så drastisk avvikelse från de gällande rättssäkerhetsprinciperna som systemet med omvänd bevisbörda, som tillämpas i vissa länder, skulle innebära.

Avsikten är att en regeringsproposition skall avlåtas på basis av betänkandet 2001.

Ett hjälpmedel vid brott kan dömas förverkat, om konfiskationen är nödvändig för att förebygga brott eller av andra särskilda skäl. I stället för ett föremål kan dess värde dömas förverkat. I stället för konfiskation kan domstolen föreskriva åtgärder genom vilka missbruk av föremålet förhindras.

Beträffande vem konfiskationen av ett hjälpmedel vid brott kan gälla hänvisas till vad som sagts om konfiskation av vinning. I fråga om särskilda rättigheter som gäller egendom hänvisas till vad som ovan sagts om Danmark. Beträffande brottsobjekt och brottsprodukter hänvisas till vad som sagts om hjälpmedel vid brott.

I Sverige kan också vissa farliga föremål, i allmänhet hjälpmedel vid brott, dömas förverkade. Konfiskationen förutsätter inte att ett brott har begåtts, och kretsen av personer som konfiskationen kan gälla har inte begränsats. I stället för konfiskation kan det bestämmas att föremålet skall göras ofarligt.

Sådana föremål som avses ovan är för det första föremål som på grund av sin särskilda beskaffenhet och omständigheterna i övrigt kan befaras komma till brottslig användning. En annan grupp är föremål som är ägnade att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa och som har påträffats under omständigheter som gav anledning att befara att

de skulle komma till sådan användning. En tredje grupp är föremål som är ägnade att användas som hjälpmedel vid brott som innefattar skada på egendom, när föremålen har påträffats under omständigheter som gav uppenbar anledning att befara att de skulle komma till sådan användning.

Enligt 7 § lagen om straff för vissa trafikbrott (1951:649) får ett fordon som har använts vid brott enligt lagen förklaras förverkat, om det behövs för att förebygga fortsatt sådan brottslighet och förverkande inte är oskäligt. Förutsättningarna för konfiskation av fordon lindrades i samband med revideringen av rattfyllerilagstiftningen (lag 1993:1463).

Tyskland

Vid jämförelsen har man beaktat 3 kap. (Rechtsfolgen der Tat) i Tysklands strafflag. Kapitlet innehåller allmänna bestämmelser om förverkandepåföljder. Bestämmelserna har reviderats 1968 och 1975. Också i Tyskland finns såväl i den straffrättsliga som i den övriga materiella lagstiftningen särskilda bestämmelser om förverkandepåföljder. I dem hänvisas ofta till de allmänna bestämmelserna.

Förverkandepåföljderna har indelats i två kategorier för vilka separata bestämmelser gäller. Den första kategorin gäller förverkande till staten av obehörig vinst (Verfall). Detta motsvarar i det närmaste konfiskation av vinning av brott. En allmän förutsättning för denna typ av konfiskation är en gärning som uppfyller ett objektivt rekvisit. Den andra kategorin (Einziehung) omfattar de övriga förverkandepåföljderna. En allmän förutsättning för denna typ av förverkandepåföljd är en rekvisitenlig, i allmänhet uppsåtlig, gärning.

I allmänhet skall vinningen av ett brott samt avkastningen därav eller egendom som fåtts i dess ställe dömas förverkad. I andra hand kan värdet dömas förverkat. Om en förverkandepåföljd skulle vara oskäligt sträng kan man avstå från att döma ut den. Domstolen har rätt att uppskatta beloppet av vinningen.

De som har varit delaktiga i brottet eller den på vars vägnar dessa har handlat döms att förverka vinningen eller dess värde. Också en tredje person döms att förverka vinningen eller dess värde, om denna person har känt till gärningen eller omständigheterna för den.

Vinningen får inte dömas förverkad om någon har lidit skada till följd av gärningen. Redan det att det är möjligt att framställa yrkande på skadestånd är tillräckligt för att förhindra konfiskation.

Bestämmelserna om utvidgad konfiskation av vinning trädde i kraft 1992. Utvidgad konfiskation är möjlig om gärningsmannen döms för ett brott beträffande vilket i den straffbestämmelse som gäller brottet hänvisas till en sådan konfiskationsbestämmelse. Dylika brott är t.ex. penningtvätt, narkotikabrott eller människohandel. Gärningsmannens egendom döms förverkad till den del det på basis av omständigheterna kan antas att egendomen har samband med brott eller har förvärvats genom brott.

Bestämmelserna om utvidgad konfiskation av vinning har tillämpats i förhållandevis liten utsträckning. Enligt vad som sägs i det svenska betänkandet (SOU 1999:147) verkar praxis vara att beviskravet har ställts högre än vad lagtexten ger vid handen.

Ett hjälpmedel vid brott och en brottsprodukt kan dömas förverkade. I andra hand kan egendomens värde konfiskeras, om de som varit delaktiga i brottet har överlåtit eller använt sin egendom, eller om det annars inte är möjligt att döma ett föremål förverkat.

Konfiskationen av ett hjälpmedel vid brott och en brottsprodukt riktas mot dem som har varit delaktiga i brottet, om dessa fortfarande äger föremålet. Konfiskationen kan riktas mot en tredje person, om det på grundval av föremålets art och omständigheterna finns risk för att föremålet kan komma att användas vid begåendet av en rättsstridig gärning. Också ägaren kan dömas att förverka föremålet, om han eller hon genom grov oaktsamhet har medverkat till att föremålet har använts vid brottet. Om egendomen efter gärningen har överförts till någon annan, kan konfiskationen riktas mot denna person, om personen i fråga har varit medveten om de omständigheter som hänför sig till egendomen och som förverkandepåföljden grundar sig på. Värdekonfiskationen kan riktas mot dem som har varit delaktiga i ett brott.

En tredje persons rätt till ett föremål kvarstår, om inte domstolen beslutar annorlunda. Domstolen kan uppskatta ett föremåls värde. Den kan också bestämma att föremålet skall göras ofarligt.

Om en förverkandepåföljd som har dömts ut inte kan verkställas eller om den kan verkställas endast delvis, kan domstolen under vissa förutsättningar i efterhand bestämma att värdet skall förverkas.

Inga allmänna bestämmelser om brottsobjekt finns, utan frågan regleras genom särskilda bestämmelser.

2.3. Bedömning av nuläget

De gällande reglerna om konfiskation är spridda och oenhetliga. Bestämmelserna har kommit till vid olika tidpunkter, och vid utarbetandet av dem har man inte följt enhetliga principer.

Om konfiskation av vinning av brott och av hjälpmedel vid brott föreskrivs såväl genom allmänna bestämmelser i strafflagen som genom ett stort antal särskilda bestämmelser. Förhållandet mellan dessa bestämmelser orsakar ofta tolkningsproblem beträffande vilken bestämmelse som skall tillämpas i det enskilda fallet. Det kan t.ex. vara oklart hur strafflagens 2 kap. 16 § 3 mom., som gäller hjälpmedel vid brott, förhåller sig till straffbestämmelser utanför strafflagen, om dessa straffbestämmelser innehåller särskilda bestämmelser om förverkande. Också de hänvisningar till 2 kap. 16 § strafflagen som kompletterar de konfiskationsbestämmelser som finns i speciallagarna orsakar problem, då de kan leda till att en särskild bestämmelse om saken ibland blir direkt vilseledande.

Konfiskationsbestämmelserna är oenhetliga också med avseende på om förverkandet är obligatoriskt eller beroende av prövning. Man tycks inte ha följt någon enhetlig principiell linje härvidlag. Enligt den allmänna bestämmelsen i 2 kap. 16 § 3 mom. strafflagen är konfiskationen av hjälpmedel vid brott beroende av prövning, medan konfiskationen av vinning åter är obligatorisk. Bestämmelserna i speciallagarna är utformade på varierande sätt, så att konfiskationen kan vara antingen obligatorisk eller beroende av prövning utan att det finns någon saklig grund för denna skillnad. I en del lagar är konfiskationsbestämmelserna åter dels tvingande, dels möjliggör de prövning. Också det sätt på vilket det uttrycks att konfiskationen är beroende av prövning varierar.

Konfiskationsbestämmelserna är oenhetliga också när det gäller möjligheten att i stället för ett föremål döma dess värde förverkat. I allmänhet har det ansetts att värdekonfiskation inte är möjlig utan en uttrycklig bestämmelse i lagen. Också de särskilda bestämmelser i vilka värdekonfiskation har möjliggjorts avviker utan någon klar orsak från varandra. Enligt en del av dessa bestämmelser verkar föremålskonfiskationen och värdekonfiskationen vara helt jämbördiga alternativ, men å andra sidan föreskrivs det på många ställen uttryckligen att värdekonfiskationen är subsidiär, och dess användning är i allmänhet på varierande sätt knuten till villkoret att föremålet inte längre finns i den persons besittning som döms till förverkandepåföljden. Ibland föreskrivs det att föremålskonfiskationen, som används i första hand, är obligatorisk medan värdekonfiskationen, som är subsidiär, är beroende av prövning.

I ett flertal lagar finns bestämmelser om vems egendom som kan konfiskeras. Också till dessa delar är regleringen oenhetlig. T.ex. enligt den allmänna bestämmelsen i 2 kap. 16 § 3 mom. strafflagen kan ett hjälpmedel vid brott som tillhör gärningsmannen eller den för vilken eller till vars förmån gärningsmannen har handlat dömas förverkat. I bestämmelsen anges inte hur man skall förfara om hjälpmedlet inte längre finns i gärningsmannens eller i någon annan i bestämmelsen nämnd persons ägo. I många andra lagar finns särskilda bestämmelser om detta. T.ex. i 110 § 2 mom. lagen om fiske (286/1982) sägs att föremålskonfiskation inte är möjlig, om den egendom som skall dömas förverkad har "övergått till annan, förlorats eller förstörts". I vissa fall bestäms det att en viss typ av egendom skall konfiskeras, oberoende av vem den tillhör. Som exempel kan nämnas 2 kap. 17 § strafflagen.

Förhållandet mellan föremålskonfiskation och den subsidiära värdekonfiskationen är inte alltid helt klart. I 95 § 4 mom. alkoholllagen sägs det uttryckligen att värdet under vissa förutsättningar skall dömas förverkat i stället för egendomen. I allmänhet finns i konfiskationsbestämmelserna inget motsvarande omnämnande. Detta utgör ett problem främst i sådana fall när det är fråga om egendom vars innehav är förbjudet för alla. Om t.ex. en detektor som försvårar trafikövervakningen har överlåtits till någon annan, som också bryter mot förbudet mot innehav och hos vilken själva detektorn konfiskeras, uppstår frågan om värdet av samma detektor kan konfiskeras hos överlåtaren.

3. Utvidgat förverkande av vinning

Beträffande den s.k. traditionella brottsligheten är förverkandet av vinning sådant det är i dag i allmänhet tillräckligt. Däremot har konfiskationen av vinning när det gäller den ekonomiska brottsligheten av i dag ofta visat sig vara ineffektiv. Detta beror i allmänhet på att man misslyckas med att bevisa att det finns förutsättningar för förverkande av vinning.

När frågan om förverkande av vinningen av ett brott behandlas vid domstol, skall åklagaren bevisa att ett brott har begåtts, att någon har beretts vinning genom brottet och vem denna person är. Åklagaren måste kunna visa vilket enskilt brott vinningen härrör från samt också vinningens belopp. I allmänhet är det gärningsmannen eller en delaktig i brottet som bereds vinning genom brottet, men det kan också vara fråga om en juridisk person. I princip skall den som de facto har beretts vinning genom brottet dömas att förverka vinningen. Ibland är det svårt att utreda vem denna person är och hur stor vinningen har varit. Till dessa delar har i rättspraxis t.ex. de som varit delaktiga i ett brott dömts att förverka vinningen solidariskt, när det inte har kunnat klarläggas hur denna har fördelat sig. Domstolen kan också uppskatta vinningens belopp, när det är fråga om ett brott som begås av vana eller yrkesmässigt.

En regleringsmodell som den som beskrivs ovan har dock ingen verkan på sådan brottslighet där brotten begås uttryckligen i syfte att uppnå vinning och är organiserade eller annars planmässiga, och där de är kopplade till invecklade företagsarrangemang och andra knep vilkas syfte är att dölja och hemlighålla hur vinningen har uppstått och att den har samband med ett brott. Det är också typiskt att egendomen överförs t.ex. till en s.k. skatteparadisstat eller en till synes utomstående person, såsom en närstående till gärningsmannen eller en juridisk person där gärningsmannen har bestämmanderätt. Förverkandepåföljden kan då inte alltid verkställas, även om gärningsmannen döms till förverkandepåföljd. Genom en lagändring som trädde i kraft den 1 juni 1999 fogades visserligen till utsökningslagen (37/1895) bestämmelser med vilkas hjälp man försöker förhindra att någon genom konstgjorda arrangemang undviker utsökning.

Sådana brott är t.ex. narkotika- och häleribrott, gäldenärsbrott och annan planmässig ekonomisk brottslighet. T.ex. narkotikahandeln kan i dag vara mycket välorganiserad. De personer som befinner sig i ledningen av organisationen låter andra begå brotten, medan de själva finansierar brotten och inkasserar merparten av vinsterna. Vinsterna från brotten investeras vidare i nya brott eller i utlandet. Gärningsmannen kan leva i goda omständigheter, trots att han eller hon inte har några synliga inkomster, bo i en bostad som någon juridisk person äger och använda bilar och annan egendom som tillhör den juridiska personen. Ofta är myndigheterna medvetna om personens förhållanden, men man har inom ramen för den gällande lagstiftningen inte alltid möjligheter att ingripa i dem.

Verksamhet av det slag som nämns ovan är särskilt skadlig för samhället, även om ingen enskild person kränks genom brottet. Den ökade narkotikabrottsligheten ökar också den övriga brottsligheten. Företag som bedriver hederlig verksamhet lider skada, när ett konkurrerande företag inte iakttar bestämmelserna. När ett välrenommerat företag avsiktligen töms på tillgångar med hjälp av konkursbrott, förlorar staten skatteintäkter, vilket ökar de hederliga skattebetalarnas börda.

Det är således av yttersta vikt att man tar itu med detta problem. I statsrådets principbeslut av den 22 oktober 1998, med ett handlingsprogram för att minska den ekonomiska brottsligheten och den ekonomiska gråzonen, samt i statsrådets principbeslut av den 22 december 1998 om narkotikapolitiken har uppmärksamhet fästs vid behovet av att effektivera konfiskationen av vinning. Enligt det regeringsprogram som godkändes den 5 april 1999 införs omvänd bevisbörda när det gäller återfående av brottsnyttan i samband med grova brott som gett förövaren ekonomisk nytta.

Med tanke på rättsskyddet är det dock motiverat att utvidgad konfiskation av vinning endast skall kunna tillämpas i en del av fallen. Utvidgad konfiskation av vinning är nödvändig endast i sådana fall när brott begås i syfte att uppnå ekonomisk vinning, när de begås planmässigt och eventuellt i organiserad form, inom ramen för en mer eller mindre fast kriminell organisation. En ytterst väsentlig faktor är också att den utvidgade konfiskationen av vinning skall tillämpas på grov brottslighet. När det är fråga om ett

lindrigt brott eller ett brott enligt grundskalan, finns det ingen grund för att tillämpa ett strängare konfiskationsansvar. I dessa fall är den sedvanliga konfiskationen av vinning tillräcklig, och de är i allmänhet inte heller förknippade med sådana bevisningsproblem som de som nämns ovan.

Den utvidgade konfiskationen av vinning skall tillämpas endast på sådan brottslighet som till sin karaktär är sådan att avsevärd ekonomisk vinning eftersträvas. Typiska sådana brott är narkotikabrott, smuggling och försäljning av stora partier alkohol och sprit samt olika slag av ekonomiska brott. Av de ekonomiska brotten kan t.ex. gäldenärsbrott, bedrägerier, skattebedrägerier och häleribrott, särskilt penningtvätt, komma i fråga. Eftersom principen bör vara att avsevärd ekonomisk vinning skall eftersträvas, skall den utvidgade konfiskationen av vinning uttryckligen gälla grova gärningsformer. Som grova brott betraktas brott för vilka fängelse i minst fyra år kan dömas ut.

Eftersom den utvidgade konfiskationen av vinning är nödvändig uttryckligen för att man genom den skall kunna komma åt avsevärd vinning som erhållits genom brott, omfattar tillämpningsområdet för den utvidgade konfiskationen av vinning inte alla brott som i och för sig är grova. Därför förutsätter t.ex. brott som riktar sig mot liv eller hälsa eller mot den allmänna säkerheten inte utvidgad konfiskation av vinning. Den utvidgade konfiskationen skall gälla brott som riktar sig mot ekonomiska intressen. Trots att syftet med en straffbestämmelse är att i första hand skydda exempelvis hälsan eller miljön, kan t.ex. narkotika- och miljöbrotten vara sådana att avsevärd ekonomisk vinning i praktiken eftersträvas.

Med tanke på rättsskyddet vore det bäst om man skulle fastslå vilka brott som kunde utgöra grund för utvidgad konfiskation av vinning. Detta är dock ingen bra lösning därför att en sådan förteckning i praktiken skulle vara mycket svår att göra upp. Det är också stor risk för att en del väsentliga straffbestämmelser inte skulle komma med. Dessutom skulle det kunna vara svårt att hålla förteckningen ajour.

Därför har man stannat för att den utvidgade konfiskationen av vinning skall gälla de brott för vilka fängelse i minst fyra år kan dömas ut och vilka till sin karaktär är sådana att avsevärd ekonomisk vinning eftersträvas. När den utvidgade konfiskationen av vinning kopplas till en straffskala slipper man de ovan nämnda problemen. Den föreslagna skalan är i praktiken den enda möjliga, eftersom detta är den skala som införts för grova egendoms- och förmögenhetsbrott enligt den linje man gått in för vid totalreformen av strafflagen.

En begränsning av den utvidgade konfiskationen av vinning så att den endast skulle kunna gälla gärningsmän skulle i praktiken utgöra ett hinder för att effektivt komma åt vinningen av brott. Inom den brottslighet där ekonomisk vinning eftersträvas försöker man dölja vinningens ursprung. Å andra sidan strävar man inom den ekonomiska brottsligheten efter att få vinningen utom räckhåll för myndigheterna. Gärningsmannen har givetvis också samtidigt som mål att kunna använda vinningen av brottet till sin egen fördel. Ofta placeras vinningen av ett brott i nya brott för att ytterligare vinning skall erhållas. Denna verksamhet är planmässig och professionell.

Ofta har saken ordnats så att gärningsmannen inte har egendom i sitt namn, utan egendomen är t.ex. i hans hustrus, barns eller någon annan släktings namn. Ett annat sätt att få vinningen utom räckhåll för myndigheterna är att ta till olika slag av företagsarrangemang. Gärningsmannen själv eller någon av honom eller henne betrodd person i egenskap av mellanhand äger en andel i ett företag till vilket vinningen styrs. Ofta bildar ägandeförhållandena, genom att olika företag utnyttjas, ett invecklat nätverk, varvid det är svårt att reda ut de faktiska ägandeförhållandena. Likaså kan vinningen överföras till utlandet, t.ex. till en bank i en stat där banksekretessen är strikt och där det inte krävs några uppgifter om identiteten hos den som öppnar ett konto. Ett sätt är också att grunda ett företag i en stat som inte kräver någon utredning av ägandeförhållandena. Företaget bedriver då i praktiken ofta inte någon faktisk verksamhet utan tjänar endast som förvaringsplats för vinningen. Någon medborgare i staten i fråga är formellt företagets representant, trots att han eller hon saknar faktisk beslutanderätt och inte nödvändigtvis ens vet vilka ägarna är.

Det väsentliga är att gärningsmannen med dylika medel de facto har tillgång till egendomen, trots att personen själv formellt inte äger någonting. Gärningsmannen kan ha rätt att använda ett företags bankkonto, han eller hon kan bo i en bostad som ägs av företa-

get, använda dess bil och få pengar av företaget t.ex. i form av arvode för föregivna konsultuppdrag.

Det är svårt att komma åt de ovan nämnda arrangemangen, eftersom den s.k. namnprincipen är mycket stark. Formella faktorer, såsom införandet i register, utvisar ägaren. Att vederlägga dylika uppgifter som eventuellt strider mot fakta är svårt och kräver starka bevis. Inom handels- och skatterätten har man också dryftat frågan om när ett företag och dess ägare kan betraktas som ett rättssubjekt.

Enligt den ovan nämnda ändringen av utsökningslagen kan vid utsökning vissa konstgjorda egendomsarrangemang förbigås, när deras syfte är att undanhålla borgenärerna egendomen. Utmätning får dock inte inledas, om en utomstående som deltar i arrangemanget gör det sannolikt att utmätningen kränker hans verkliga rätt.

Inom straffrätten är det klart att ett straff eller någon annan straffrättslig påföljd endast kan riktas mot en viss person som dömts för ett brott. Om en påföljd för ett brott kan riktas mot någon annan än den som har dömts för brottet, skall det finnas en bestämmelse i lagen om detta. För att den utvidgade konfiskationen av vinning skall vara effektiv måste påföljden dock också kunna riktas mot andra personer än gärningsmannen. Kretsen av dessa andra personer kan begränsas utgående från när gärningsmannen de facto kan besluta om användningen av vinningen och vara säker på att vinningen inte försvinner om inte gärningsmannen önskar det. Gärningsmannens nära släktingar är givetvis sådana personer till vilka vinningen gärna överförs. Företag i vilka gärningsmannen har beslutanderätt, antingen ensam eller tillsammans med sina närstående, är i motsvarande ställning. Den utvidgade konfiskationen av vinning skall således kunna riktas också mot dessa, i sådana fall då vinningen har överförts.

Den utvidgade konfiskationen av vinning bör dessutom kunna riktas mot den på vars vägnar eller till vars förmån gärningsmannen har handlat. I praktiken kan man nämligen gå till väga så att vinningen av de brott som begås direkt kommer något företag till godo. Vinningen av brott kan t.ex. styras till ett företag, som fungerar som ett slags bank för gärningsmannen, utan att någon laglig verksamhet bedrivs. Den utvidgade konfiskationen av vinning skall dock inte tillämpas när ett företags verksamhet huvudsakligen är laglig.

För att den utvidgade konfiskationen av vinning skall vara effektiv måste den kunna riktas mot de ovan nämnda personernas egendom utan några begränsningar i lag. Avsikten är dock inte att döma hela egendomen förverkad. I sådana fall när egendom har överförts kan endast sådan egendom förklaras förverkad. Det måste finnas bevis på överföringen, men eftersom det i praktiken är svårt att visa att det är uttryckligen gärningsmannen som har överfört pengar till ett utländskt kulissföretag via en bank, får bevisningströskeln inte vara för hög. Därför föreslås det att denna skall uttryckas med formuleringen "skäl att anta".

Den som förverkandeyrkandet riktas mot skall alltid undgå förverkandepåföljd, om personen gör sannolikt att egendomen har förvärvats på laglig väg. Det är tillräckligt att det görs sannolikt att egendomen har lagligt ursprung, och s.k. full bevisning krävs således inte.

Dessutom skall åklagaren specificera den egendom som yrkas förverkad. Detta förutsätter att förundersökningsmyndigheterna utreder om det finns förutsättningar för att döma ut utvidgad konfiskation av vinning. Genom specificeringen säkerställs för sin del också att förverkandepåföljden inte riktar sig mot t.ex. sedvanligt brukslösöre eller egendomsposter som annars är av obetydligt värde. Däremot kan sådana egendomsposter som är värdefullare och eventuellt har karaktären av lyxartiklar vara föremål för förverkandepåföljd, om inte svaranden gör sannolikt att egendomen har lagligt ursprung.

I sådana fall när egendomen har överförts till en närstående eller ett företag skall användningen av förverkandepåföljd begränsas. En förverkandepåföljd kan dömas ut endast om egendomen har överförts högst fem år innan det brott som den utvidgade konfiskationen av vinning grundar sig på begicks.

Bestämmelsen om utvidgad konfiskation av vinning skall alltid tillämpas försiktigt och så att saken övervägs noga. Avsikten är inte att bestämmelsen skall tillämpas alltid när detta verkar vara möjligt. Man skall i varje enskilt fall överväga om det finns grundad anledning att tillämpa bestämmelsen. Härvid skall i synnerhet de anledningar som nämns i den allmänna motiveringen beaktas. Därför skall förverkandepåföljden vara beroende av prövning. Dessutom kan

förverkandepåföljden jämkas. Denna bestämmelse gäller i synnerhet sådana situationer då det i sig skulle finnas förutsättningar för att döma ut en förverkandepåföljd men detta vore oskäligt med hänsyn till de särskilda omständigheterna i det aktuella fallet.

4. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

4.1. Mål och medel

Syftet med reformen är att förenhetliga lagstiftningen om förverkandepåföljder och att samtidigt upphäva de konfiskationsparagrafer som är onödiga samt att, enligt de principer som man har gått in för, se över de paragrafer som fortfarande skall bibehållas med tanke på särskilda situationer. Bestämmandet av en förverkandepåföljd skall ha anknytning till påföljdens syfte, varvid det brott som förverkandepåföljden grundar sig på i allmänhet inte på förhand skall ha avgörande betydelse, utan saken skall övervägas särskilt i varje enskilt fall.

I egenskap av en påföljd som grundar sig på ett brott kommer konfiskationen i fråga uttryckligen som säkringsåtgärd, och förverkandepåföljden skall således inte användas som en påföljd av straffkaraktär. En förverkandepåföljd är i allmänhet nödvändig på grund av ett föremåls egenskaper, för att förebygga brott eller för att frånta någon ekonomisk vinning av ett brott, eller för att förhindra att vinningen används för att finansiera nya brott.

När man överväger att döma ut en förverkandepåföljd bör man sträva efter att påföljden inte skall kränka likhetsprincipen. Det måste kunna förutsägas när en förverkandepåföljd kommer att dömas ut och hur sträng den blir. Huruvida en förverkandepåföljd döms ut eller inte får inte vara beroende av om det föremål eller den egendom som har samband med brottet tillhör en delaktig i brottet eller en utomstående, vilket kan vara helt slumpmässigt. Man bör också sträva efter att förhindra att egendom försätts utom räckhåll för konfiskation genom åtgärder som vidtas efter att brottet har begåtts. Å andra sidan måste också de processekonomiska aspekterna beaktas. Därför är det nödvändigt att ge domstolarna och de övriga myndigheterna en tillräcklig prövningsrätt så att de kan besluta när en förverkandepåföljd skall dömas ut och hur omfattande den skall vara.

Å andra sidan är målet också att en förverkandepåföljd inte skall vara oskälig, utan att den i varje enskilt fall skall stå i rättvis proportion till brottet. En förverkandepåföljd skall inte dömas ut, om egendomen kan fås i lagenligt skick eller om i fråga om den annars kan förfaras på ett sätt som gör förverkandepåföljden onödig. En förverkandepåföljd bör också kunna jämkas på grundval av särskilda omständigheter.

4.2. De viktigaste förslagen

Det lagtekniska genomförandet av förslaget

Det föreslås att i strafflagen skall tas in ett 10 kap., som gäller förverkandepåföljder. Samtidigt föreslås det att de konfiskationsbestämmelser som finns i strafflagen och i speciallagstiftning upphävs till den del de kan ersättas med allmänna bestämmelser.

De allmänna bestämmelser om förverkandepåföljder som ingår i förslaget blir tillämpliga vid tillämpningen av såväl strafflagen som de straffbestämmelser som finns utanför den. Därför är det inte nödvändigt att i de olika lagarna ta in bestämmelser i vilka hänvisas till strafflagen. De särskilda bestämmelserna förblir i kraft endast i sådana fall då det har ansetts nödvändigt med en regleringsmodell som avviker från de allmänna bestämmelserna. I dessa fall hänvisas för tydlighetens skull till kapitlet om förverkandepåföljder i strafflagen, om dess bestämmelser till någon del blir tillämpliga.

I dag är bestämmelserna om förverkandepåföljder antingen tvingande, varvid egendomen skall konfiskeras, eller så ger de möjlighet till prövning, varvid ett föremål kan konfiskeras. I en del fall är förverkandepåföljden obligatorisk men kan jämkas på grunder som anges särskilt. I vissa fall föreskrivs det att jämkning av en förverkandepåföljd är möjlig, trots att redan förverkandepåföljden i sig är beroende av prövning.

Förslaget innehåller såväl tvingande bestämmelser som bestämmelser som föreskriver om prövning. I princip skall föremål eller egendom dömas förverkade när de till sina egenskaper är särskilt farliga eller när det är fråga om vinning av ett brott. I övriga fall möjliggör bestämmelserna prövning, för att man från fall till fall skall kunna avgöra om det är nödvändigt att döma ut en förver-

kandepåföljd. En förverkandepåföljd kan dock alltid jämkas genom att man antingen helt eller delvis avstår från att döma ut den.

De allmänna förutsättningarna för förverkandepåföljd

Det föreslås att de allmänna förutsättningarna för att döma ut en förverkandepåföljd skall anges i lagen. En förutsättning för att en förverkandepåföljd skall kunna dömas ut är enligt 1 § att en gärning som enligt lagen är straffbar (ett brott) har begåtts. Som ett brott som utgör grund för bestämmande av en förverkandepåföljd anses också en gärning där gärningsmannen vid tidpunkten för gärningen inte har fyllt femton år eller är otillräknelig, eller där gärningsmannen är befriad från straffansvar eftersom en s.k. grund för ursäktlighet föreligger. Förslaget motsvarar den vedertagna ståndpunkten i rättspraxis och i rättslitteraturen. Begreppet brott har i denna proposition en teknisk innebörd, varför det inte inverkar på tolkningen av motsvarande ansvarsteoretiska begrepp.

Förverkande av vinning

I kapitlets 2 § finns bestämmelser om förverkandet av den ekonomiska vinningen av ett brott. Enligt 2 § 1 mom. döms den gärningsman som har beretts vinning genom brottet, den som har varit delaktig i brottet eller den på vars vägnar eller till vars förmån brottet har begåtts att förverka vinningen, var och en av dem enligt den vinning de har erhållit. Enligt 2 mom. får beloppet av vinningen uppskattas med beaktande av brottets art, omfattningen av den brottsliga verksamheten och övriga omständigheter, om beloppet av den vinning som har erhållits inte alls eller endast med svårighet kan utredas. Vinning döms inte förverkad till den del den har återburits eller döms att betalas i form av skadestånd. Om yrkande på skadestånd inte har framställts eller ett sådant yrkande ännu inte har avgjorts, döms vinningen förverkad.

Enligt den gällande rätten döms vinningen inte förverkad om det finns möjlighet att yrka på skadestånd som motsvarar vinningen. Om ett sådant yrkande över huvud taget framställs saknar betydelse. Därför föreslås de ovan nämnda ändringarna, för att gärningsmannen eller någon annan av de personer som nämns i paragrafen inte skall beredas ekonomisk vinning av ett brott.

För att gärningsmannen eller någon annan person inte skall tvingas att både betala skadestånd och förverka vinningen, kan personen i fråga enligt den föreslagna 11 § kräva att verkställigheten skall upphöra eller att han eller hon av staten skall återfå det belopp som konfiskerats som vinning. Också en mottagare av skadestånd kan hos staten ansöka om betalning för verkställd konfiskation av vinning eller yrka på att vid verkställigheten beaktas att personen i fråga har dömts till skadestånd som åsidosätter konfiskationen av vinningen.

Utvidgat förverkande av vinning

På de grunder som anförts ovan föreslås det att i 10 kap. som 3 § skall tas in en helt ny bestämmelse om utvidgat förverkande av vinning. Den som har gjort sig skyldig till ett brott och den som har varit delaktig i brottet samt den på vars vägnar eller till vars förmån denna person har handlat kan dömas att förverka sin egendom, till den del personen inte kan göra sannolikt att egendomen har förvärvats på laglig väg. En förutsättning är att gärningsmannen konstateras ha gjort sig skyldig till ett brott som kan bestraffas med fängelse i minst fyra år, till straffbart försök till sådant brott eller till häleribrott, smuggling, narkotikabrott eller främjande av narkotikabrott eller till ett brott som avses i 82 § i 1968 års alkohollag. En ytterligare förutsättning är att brottet kan medföra avsevärd ekonomisk vinning.

Om det finns skäl att anta att egendomen har överförts till en närstående till gärningsmannen eller till en juridisk person som gärningsmannen eller en närstående till honom eller henne de facto förvaltar, kan dessa dömas att förverka egendomen, om de inte gör sannolikt att egendomen har förvärvats på laglig väg. En förverkandepåföljd döms inte ut, om egendomen har överförts tidigare än fem år innan det ovan nämnda brottet har begåtts. Om två eller flera personer döms till samma förverkandepåföljd, är deras ansvar solidariskt.

Förverkande av hjälpmedel vid brott och av annan egendom

Enligt den gällande 16 § i 2 kap. strafflagen kan föremål eller egendom som har an-

vänts för begående av ett brott eller som uteslutande eller huvudsakligen har tillverkats eller anskaffats för detta ändamål dömas förverkade.

Enligt 4 § 1 mom. i förslaget skall till staten dömas förverkade för begående av brott använda skjut- eller eggvapen och andra därmed jämförbara livsfarliga redskap samt hjälpmedel vilkas innehav är straffbart. Enligt 2 mom. kan föremål och egendom dömas förverkade om de har använts vid ett uppsåtligt brott eller om de, genom att de uteslutande eller huvudsakligen har tillverkats eller anskaffats med tanke på ett uppsåtligt brott eller till sina egenskaper är särskilt lämpade för begående av ett uppsåtligt brott, har ett nära samband med ett uppsåtligt brott som är föremål för rättegång. Vid prövningen av om det är nödvändigt att döma föremål eller egendom förverkade skall särskild uppmärksamhet fästas vid förebyggandet av nya brott.

Den gällande rätten innehåller inte någon allmän bestämmelse om förverkande av en brottsprodukt eller föremålet för ett brott, dvs. ett brottsobjekt. Enligt den föreslagna allmänna bestämmelsen, 5 § 1 mom., skall brottsobjekt och brottsprodukter dömas förverkade om innehavet av dem är straffbart. Brottsobjekt och brottsprodukter kan dömas förverkade, om det är nödvändigt för att de har egenskaper som gör dem skadliga för hälsan eller miljön, eller om det är nödvändigt för att nya brott skall kunna förebyggas, eftersom föremålet i fråga är särskilt lämpat som föremål för brott eller för brottslig användning. Brottsobjekt och brottsprodukter kan också dömas förverkade om det är nödvändigt för att syftet med bestämmelser om reglering eller om import eller export eller om skydd av naturen eller miljön skall kunna uppnås.

I det gällande 4 mom. i 2 kap. 16 § strafflagen finns bestämmelser om skyddet för innehavaren av en inteckning eller en pant- eller retentionsrätt, när rättigheten hänför sig till egendom som skall konfiskeras. Enligt momentet har den som har handlat i god tro rätt att få betalning ur värdet på ett hjälpmedel vid brott eller annan egendom som dömts förverkad. I det föreslagna 3 mom. i 11 § finns en motsvarande bestämmelse, som dock är mera omfattande så att betalning kan fås också av värdet på en brottsprodukt och ett brottsobjekt.

Inskränkningar i förverkandet och när förverkande förfaller samt värdekonfiskation

Enligt den föreslagna 6 § döms hjälpmedel vid brott, brottsobjekt och brottsprodukter inte förverkade, om föremålet i fråga helt eller delvis tillhör en utomstående. Den till vilken ett föremål har överförts efter det att brottet har begåtts kan dock dömas att förverka föremålet, om personen vid mottagandet kände till att föremålet hade samband med ett brott eller hade grundad anledning att misstänka detta, eller om personen erhållit det som gåva eller annars utan vederlag. Ett föremål kan konfiskeras också om dess ägare genom innehavet skulle göra sig skyldig till ett brott. I den gällande rätten finns ingen motsvarande allmän bestämmelse, även om 46 kap. 9 § strafflagen har varit modell för bestämmelsen.

Enligt den nya 7 § kan domstolen med svarandens samtycke bestämma att förverkandepåföljden förfaller, om i egendomen görs de ändringar som nämns i domen eller om i fråga om den annars förfars på ett sådant sätt som anges i domen och som gör konfiskationen överflödig. Den som har dömts till förverkandepåföljden svarar för de kostnader som ändringsarbetet och verkställigheten av domen i övrigt medför. Utmätningsmannen övervakar att domstolens beslut iakttas och godkänner också ändringsarbetena. Efter godkännandet återbördas föremålet till den som har dömts till förverkandepåföljden och påföljden förfaller.

I stället för ett hjälpmedel vid brott, ett brottsobjekt eller en brottsprodukt kan enligt 8 § dess värde dömas förverkat, om föremålet inte kan konfiskeras för att det tillhör någon annan eller på grund av att det har dolts eller annars inte går att få tag på. Värdet döms dock inte förverkat, om det görs sannolikt att föremålet har förstörts eller använts. Om flera personer döms att förverka värdet, är deras ansvar i regel solidariskt. I den gällande rätten finns inte någon motsvarande allmän bestämmelse, men 46 kap. 10 § strafflagen har varit modell för paragrafen.

Yrkande på förverkandepåföljd

Enligt den gällande rätten dömer domstolen ut en förverkandepåföljd på tjänstens vägnar. Åklagaren och en målsägande har dock rätt att yrka på att ett föremål skall

konfiskeras. I den nya 9 § föreslås att konfiskation skall dömas ut endast om åklagaren eller en tjänsteman som avses i 3 § lagen om strafforderförfarande (692/1993) yrkar på detta. En målsägande har rätt att yrka på förverkandepåföljd när målsäganden ensam utför åtal enligt 7 kap. lagen om rättegång i brottmål (689/1997).

Jämkning av förverkandepåföljder

Med stöd av den föreslagna 10 § kan man på skälighetsgrunder eller på processekonomiska grunder avstå från att döma ut en förverkandepåföljd. En förverkandepåföljd behöver inte dömas ut, om vinningens belopp eller föremålets eller egendomens värde är obetydligt eller om det beslutas om åtalseftergift av påföljdsnatur för gärningsmannen, eller om förverkandepåföljden skulle vara oskälig med hänsyn till brottets och egendomens art, svarandens ekonomiska ställning samt övriga omständigheter. Det kan också bestämmas att förverkandepåföljden skall gälla endast en del av egendomen eller att den i stället för egendomen skall gälla dess värde. Också en del av vinningen kan dömas förverkad.

I princip skall paragrafen omfatta alla förverkandepåföljder. Ingen motsvarande bestämmelse finns i den gällande rätten.

Bestämmelser om förfarandet

Det föreslås att i 1 mom. i kapitlets 11 § för tydlighetens skull skall tas in en bestämmelse om andra svarande i mål som gäller förverkande än sådana som är åtalade eller misstänkta för brott. När en sådan svarandes ansvar beträffande förverkandepåföljden utreds vid en förundersökning eller rättegång, skall vad som bestäms om den som är misstänkt för ett brott eller om svaranden i ett brottmål iakttas i tillämpliga delar.

Bestämmelserna om åklagarens rätt att avstå från att yrka på förverkande tas in i lagen om rättegång i brottmål, där det också föreskrivs om åtalseftergift. Åklagaren kan avstå från att yrka på förverkande, om vinningen eller egendomens värde är obetydligt eller om en utredning av grunderna för yrkandet eller behandlingen av saken vid domstol skulle medföra kostnader som är oskäliga med hänsyn till sakens natur, eller om åklagaren har beslutat om åtalseftergift av påföljdsnatur. En ytterligare förutsättning är att ett allmänt intresse inte kräver något annat. På ett beslut att inte yrka på förverkande tillämpas enligt förslaget bestämmelserna om åtalseftergift av påföljdsnatur i tillämpliga delar.

Det föreslås också att lagen om rättegång i brottmål skall ändras så att en förverkandepåföljd skall nämnas i åklagarens eller målsägandens stämningsansökan. Dessutom föreslås det att en förverkandepåföljd på högst 50 000 mk skall kunna dömas ut i svarandens utevaro. Ett yrkande kan förkastas trots svarandens utevaro. I detta sammanhang föreslås det dessutom att 8 kap. 11 § 3 mom. i den nämnda lagen skall förtydligas så att i momentet uttryckligen nämns att förutom åtal också andra yrkanden, såsom förverkandeyrkande och yrkande på skadestånd, kan förkastas trots svarandens utevaro.

5. Propositionens verkningar

Propositionen har inga betydande organisatoriska verkningar. Förslaget ökar sannolikt förundersökningsmyndigheternas och åklagarnas arbetsmängd i någon mån.

Den föreslagna utvidgade konfiskationen av vinning kommer sannolikt att leda till att ett större antal förverkandepåföljder än tidigare döms ut, men det är mycket svårt att uppskatta hur mycket statens inkomster ökar.

6. Beredningen av propositionen

Strafflagsprojektet överlämnade sitt förslag gällande förverkandepåföljder den 10 september 1996 (justitieministeriets lagberedningsavdelnings publikation 4/1996). Regeringspropositionen färdigställdes av en av justitieministeriet tillsatt arbetsgrupp utgående från strafflagsprojektets förslag och de utlåtanden som avgivits om det. Dessutom beredde arbetsgruppen förslagen gällande den utvidgade konfiskationen av vinning.

7. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

En regeringsproposition gällande straffrättslig preskription avläts i juni 1999 (RP 27/1999 rd). Den innehåller bestämmelser om preskription av förverkandepåföljder. Eftersom bestämmelserna om förverkandepåföljder revideras i sin helhet i denna proposition, måste bestämmelserna om preskrip-

tion av förverkandepåföljder ses över så att de överensstämmer med den.

Som bäst pågår en del lagreformer som också påverkar de särskilda bestämmelserna om förverkandepåföljder. En sådan bestämmelse i strafflagen är 2 kap. 17 §, som gäller konfiskation av tryckalster, skrifter och bildliga framställningar. Ett exempel på en sådan bestämmelse utanför strafflagen är 95 § i 1968 års alkohollag. Det har inte ansetts vara skäl att göra något åt dessa bestämmelser medan de ovan nämnda projekten pågår.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

1.1. Strafflagen

2 kap. **Om straffen**

16 §. I paragrafen finns bestämmelser om förverkande av den ekonomiska vinningen av ett brott och av hjälpmedel som använts vid begåendet av brott. Dessutom föreskrivs i paragrafen om skyddet för den som i god tro vunnit en säkerhetsrätt i sådana fall när det föremål som rätten gäller döms förverkat.

Det föreslås att paragrafen skall upphävas, eftersom den blir onödig på grund av bestämmelserna i det föreslagna 10 kap. strafflagen. Om förverkandet av vinningen av brott föreskrivs i 10 kap. 2 § och om förverkandet av hjälpmedel vid brott i 10 kap. 4 § strafflagen. Om skyddet för innehavaren av en säkerhetsrätt bestäms i 10 kap. 11 § 3 mom.

8 kap. **Om preskription**

7 §. Enligt paragrafen får förverkandepåföljd inte dömas ut, om straff för gärningen inte får dömas ut på grund av preskription. Ett yrkande på förverkande preskriberas dock inte, om det gäller ett sådant hjälpmedel vid brott som avses i 4 § eller annan egendom som avses i 5 § i det föreslagna 10 kap.

Paragrafens första del motsvarar vad som föreslagits i regeringens proposition om ändring av bestämmelserna om straffrättslig preskription (RP 27/1999 rd). När propositionen avläts föreslogs det att paragrafens senare del skulle ha samma lydelse som den gällande lagstiftningen, eftersom beredningen av reformen av förverkandepåföljderna då fortfarande pågick. I samband med denna proposition kan bestämmelserna om preskription av förverkandepåföljder nu ändras så att de står i samklang med de övriga bestämmelser som föreslås vid totalrevisionen av förverkandepåföljderna.

I den gällande lagen sägs att en förverkandepåföljd som gäller ett föremål eller ämne som på grund av sin särskilda art eller beskaffenhet och med hänsyn till övriga i saken föreliggande omständigheter kan befaras komma till brottslig användning inte preskriberas. De hjälpmedel vid brott och den övriga egendom som avses i den föreslagna bestämmelsen behandlas i samband med 10 kap. 4 och 5 §. Den gällande bestämmelsen lämnar rum för tolkning, men det är möjligt att den föreslagna bestämmelsen i någon mån utvidgar kretsen av förverkandepåföljder som inte preskriberas. Med beaktande av konfiskationens syften är utvidgningarna motiverade. Hänvisningen till vissa bestämmelser i kapitlet om förverkandepåföljer är dessutom en tydlig lösning.

12 §. Enligt paragrafen förfaller verkställigheten av en förverkandepåföljd när tio år har förflutit från den dag då laga kraft vunnen dom gavs. Om det är fråga om sådan egendom som avses ovan i 7 §, förfaller verkställigheten av förverkandepåföljden dock inte.

En tidsgräns på tio år gäller också för preskription av fordringsrätt i allmänhet. Till skillnad från den tidsfristen kan preskriptionstiden när det gäller verkställighet av en förverkandepåföljd inte avbrytas, varför fordringen slutligt förfaller när tidsfristen har löpt ut. Också för t.ex. skatter och böter till staten gäller att de preskriberas slutligt inom den utsatta tiden. Eftersom en förverkandepåföljd inte är förknippad med ett hot av samma slag som förvandlingsstraffet för böter, är det motiverat att tidsfristen är längre än preskriptionstiden för böter,

vilken är fem år. Den föreslagna tidsfristen om tio år överensstämmer med vad som föreslagits i den ovan nämnda regeringspropositionen gällande straffrättslig preskription. För att paragrafens senare del skall överensstämma med de bestämmelser som föreslås i samband med totalrevisionen av förverkandepåföljderna, avviker den från vad som föreslagits i den ovan nämnda propositionen.

10 kap. **Om förverkandepåföljder**

1 §. *De allmänna förutsättningarna för förverkandepåföljd.* Det föreslås att de allmänna förutsättningarna för förverkandepåföljd skall anges i lagen. I princip förblir de allmänna förutsättningarna för konfiskation oförändrade. För att förverkandepåföljd skall kunna dömas ut förutsätts det enligt 1 mom. att en straffbar gärning, ett brott, har begåtts. Av bestämmelserna om respektive konfiskationsslag framgår närmare vilket samband som krävs mellan brottet och förverkandepåföljden. Både uppsåtliga brott och brott som begåtts av oaktsamhet kommer i fråga, vilket innebär att området för konfiskation utvidgas något i fråga om de senare brotten. Ett hjälpmedel som har använts vid ett brott som begåtts av oaktsamhet kan till skillnad från tidigare konfiskeras i de fall som nämns i den föreslagna 4 § 1 mom. Däremot förutsätts i 2 mom. i samma paragraf fortfarande att det brott som konfiskationen grundar sig på är uppsåtligt.

Enligt 65 § gruvlagen (503/1965) kan på yrkande av allmän åklagare en inmutning, gruva eller rättighet dömas förverkad. Också nyttan skall enligt rättens prövning dömas förverkad till staten. Om när en rätt kan "förklaras förverkad" bestäms likaså i 64 § gruvlagen. Där avses med uttrycket en påföljd som handels- och industriministeriet kan bestämma om.

Enligt de nämnda bestämmelserna i gruvlagen kan det bestämmas om en påföljd som benämns förverkandepåföljd även om inget brott har begåtts. Det är då snarast fråga om en administrativ påföljd som har ansetts motiverad på grund av branschens särskilda karaktär. Det har i detta sammanhang inte ansetts befogat att ändra arrangemanget. Bestämmelserna i detta kapitel tillämpas inte på dessa påföljder enligt gruvlagen.

Å andra sidan finns i 62 § gruvlagen också en straffbestämmelse. På basis av ett brott som avses där skall förverkandepåföljd kunna dömas ut på normalt sätt i enlighet med detta kapitel.

I lagstiftningen om immaterialrätt finns ett flertal bestämmelser om förverkande till någon annan än staten. Bestämmelserna i det föreslagna kapitlet gäller inte sådana förverkandepåföljder. Som exempel kan nämnas 59 § patentlagen (550/1997). Å andra sidan blir de föreslagna bestämmelserna dock tillämpliga beträffande hjälpmedel vid brott och vinning av brott.

I 9 kap 2 § strafflagen bestäms om förutsättningarna för juridiska personers straffansvar. Av paragrafens 2 mom. framgår att samfundsbot kan dömas ut även om det inte kan utredas vem gärningsmannen är eller om gärningsmannen av någon annan anledning inte döms till straff. På samma sätt kan enligt förslaget en juridisk person dömas till förverkandepåföljd även om ingen enskild gärningsman döms till straff.

Enligt paragrafens 2 mom. 1 punkt kan bestämmandet av en förverkandepåföljd också grunda sig på en gärning som begåtts av en person som vid tidpunkten för gärningen inte har fyllt femton år eller är otillräknelig. Enligt 3 kap. 1 § strafflagen är en förutsättning för straffansvar att gärningsmannen vid tidpunkten för gärningen har fyllt femton år. Enligt 3 § i samma kapitel är den som är otillräknelig befriad från straffansvar. Förverkandepåföljd kan givetvis också dömas ut även om gärningsmannens tillräknelighet är minskad på det sätt som avses i 4 § 1 mom. i samma kapitel.

Förverkandepåföljd kan dömas ut också när åtalseftergift eller domseftergift av påföljdsnatur meddelas. Förverkandepåföljden kan vidare behandlas i s.k. konfiskationsprocess. Eftersom en förutsättning för förverkandepåföljden är att ett brott har begåtts, skall detta bevisas på samma sätt som om ärendet behandlades i samband med åtal. Förverkandepåföljd kan inte dömas ut i sådana fall när man avstår från att väcka åtal på grund av bristande bevisning eller när straff inte döms ut för att åtalet förkastas såsom ostyrkt. Till dessa delar motsvarar bestämmelsen gällande rätt.

Det bör dock noteras att det ovan sagda inte gäller i fråga om utvidgad konfiskation av vinning enligt 3 §. I dessa fall kan förverkandepåföljden dömas ut, även om det inte finns tillräckliga bevis för att straff skall kunna dömas ut för det brott som den grun-

dar sig på. De nämnda brotten är i sådana fall dock inte föremål för rättegång.

Enligt momentets 2 punkt kan förverkandepåföljd dömas ut, även om straff inte döms ut för ett brott för att det föreligger en s.k. straffrihetsgrund. Sådana straffrihetsgrunder som kommer i fråga är excess i nödvärn enligt 3 kap. 9 § 1 mom., överskridande av de tillåtna gränserna för användning av maktmedel enligt 9 § 2 mom., ett nödtillstånd enligt 10 § och åtlydande av en förmans befallning under sådana omständigheter som anges i 10 a §. Också andra straffrihetsgrunder kan komma i fråga, eftersom de inte räknas upp uttömmande i strafflagen. I den pågående revideringen av bestämmelserna om straffrättens allmänna läror torde det föreskrivas mera detaljerat än tidigare om straffrihetsgrunderna (justitieministeriets lagberedningsavdelnings publikation 5/2000).

2 §. *Förverkande av vinning.* Enligt förslaget skall ekonomisk vinning av ett brott dömas förverkad. Till förverkande döms enligt 1 mom. gärningsmannen, den som har varit delaktig i brottet eller den på vars vägnar eller till vars förmån brottet har begåtts, om de har beretts vinning genom brottet.

Avsikten är att endast den faktiska nettovinningen skall förverkas. T.ex. vid olaglig handel med alkohol utgörs vinningen endast av skillnaden mellan försäljningspriset och priset på varan i alkoholbutiken, eftersom den ovan nämnda kostnaden i sig inte beror på brottslig verksamhet. Kostnader som orsakats av förberedelser för eller det faktiska utförandet av ett brott, såsom kostnaderna för tillverkning av en dyrk eller inköpspriset på kemikalier som använts vid tillverkningen av narkotika, skall däremot inte beaktas som avdrag. Vinningen kan också ha formen av en inbesparing. T.ex. vid miljöbrott kan underlåtenhet att iaktta tillståndsvillkoren medföra minskade produktionskostnader; det kan t.ex. uppstå en inbesparing i reningskostnaderna jämfört med om man hade handlat i enlighet med tillståndsvillkoren. I sådana fall döms inbesparingen förverkad såsom vinning.

Dessutom kan sådan värdestegring eller avkastning på vinning som utan svårighet kan utredas dömas förverkad, såsom ränteinkomst av pengar på ett bankkonto eller värdestegring på vinning till följd av en valutakursförändring.

För tydlighetens skull har också ordet "ekonomisk" tagits in i lagen. Utöver pengar är också ett föremål eller en rättighet med penningvärde ekonomisk vinning. Förutom den direkta vinningen av ett brott, t.ex. en ovan nämnd skillnad, utgör också en belöning som erhållits för begåendet av ett brott ekonomisk vinning.

Hittills har det i viss mån varit oklart hur vinning skall dömas förverkad i sådana fall när den har fördelat sig på två eller flera personer. I rättspraxis har personerna i dessa fall dömts att förverka vinningen solidariskt eller enligt hur stor vinning var och en har haft. I denna proposition tar man inte ställning till saken i lagen, men i princip skall bägge alternativen stå till buds. På grund av att de praktiska situationerna är så mångahanda har det inte ansetts motiverat att ta in en bestämmelse om saken i lagen, utan det är mera ändamålsenligt att domstolen från fall till fall avgör om förverkandepåföljden skall dömas ut solidariskt eller inte.

I princip konfiskeras vinningen endast hos de personer som de facto har beretts vinning. Om flera personer har beretts vinning genom ett brott, döms var och en av dem i första hand att förverka den faktiska vinning som brottet har medfört för personens egen del. Om det inte finns uppgifter om hur vinningen har fördelats, kan den dömas förverkad solidariskt.

Konfiskation kan endast omfatta den som varit delaktig i ett brott och den på vars vägnar eller till vars förmån brottet har begåtts, men däremot inte utomstående. Också en juridisk person kan dömas att förverka vinning.

På en juridisk persons vägnar kan den handla som har rätt att företräda den juridiska personen eller utöva dennas beslutanderätt i någon fråga. På en juridisk och också en fysisk persons vägnar kan den handla som har getts i uppdrag att begå en brottslig gärning eller som åtminstone har låtits förstå att gärningen accepteras. Vilken ställning den som handlar på den juridiska personens vägnar formellt har i organisationen saknar då betydelse.

Det förutsätts inte att den till vars förmån ett brott begås över huvud taget är medveten om brottet eller gärningsmannen. Det väsentliga är att personen i fråga de facto bereds vinning genom brottet. En sådan bestämmelse behövs fortfarande för att vinningen av brott inte skall kunna fås utom räckhåll för förverkandepåföljderna.

I princip skall vinningen av ett brott dömas förverkad i sin helhet. Med stöd av den föreslagna 10 § nedan kan man dock antingen helt eller delvis avstå från att konfiskera vinningen.

Med stöd av nämnda paragraf kan man avstå från att konfiskera vinningen i situationer som gäller återställande. I sådana fall, dvs. främst när det gäller miljöbrott, åläggs gärningsmannen att återställa miljön så att förhållandena motsvarar förhållandena före brottet. Domstolen kan vid behov beakta kostnaderna för återställandet som avdrag när den beslutar om konfiskationen av vinningen. Det föreslås inte här att om saken skall föreskrivas i lagen, eftersom frågan måste övervägas från fall till fall på grund av att situationerna kan variera i så hög grad.

Det föreslagna 2 mom. innehåller anvisningar om utredning av vinningens belopp. I första hand skall man sträva efter att klarlägga beloppet av den faktiska vinningen. Endast om saken inte alls eller endast med svårighet kan utredas har domstolen rätt att uppskatta beloppet av vinningen. Det föreslås att uppskattningen skall grunda sig på brottets art, omfattningen av den brottsliga verksamheten och övriga omständigheter. En motsvarande bestämmelse om prövning finns sedan tidigare i rättegångsbalkens 17 kap. 6 §, enligt vilken domstolen i vissa fall har rätt att uppskatta beloppet av en skada.

Bestämmelsen ändrar inte på det faktum att bevisbördan när det gäller grunderna för förverkandet och beloppet av den vinning som skall förverkas vilar på den som yrkar på förverkandepåföljd. I praktiken blir momentet tillämpligt i sådana fall när det är svårt att skilja vinningen av ett brott från en laglig vinning. Detta har varit fallet t.ex. när affärsverksamhet för vilken krävs tillstånd, såsom yrkesmässig motorfordonstrafik, har bedrivits utan tillstånd i samband med laglig affärsverksamhet.

Momentet kan tillämpas också när det inte finns uppgifter om till vilket pris narkotika har sålts eller om hur stor vinning minutförsäljning av narkotika som pågått under en längre tid har berett en svarande.

Paragrafens 3 mom. gäller förhållandet mellan konfiskation av vinning och skadestånd. Enligt momentet döms vinning inte förverkad till den del den har återburits eller den har dömts eller döms att betalas till den kränkta i form av skadestånd eller återbäring av obehörig vinst. Om yrkande på skadestånd eller återbäring av obehörig vinst inte har framställts eller om ett sådant yrkande ännu inte har avgjorts när avgörande meddelas med anledning av yrkandet på förverkande, konfiskeras vinningen. Enligt gällande rätt döms vinningen inte förverkad när en målsägande har rätt att ansöka om skadestånd med anledning av brottet. Huruvida yrkande på skadestånd har framställts eller kommer att framställas eller inte tillmäts för närvarande ingen betydelse, utan redan skadeståndsskyldigheten i sig är en tillräcklig orsak för att förhindra konfiskation av vinningen.

Liksom tidigare åsidosätter skadestånd i allmänhet konfiskation, eftersom ingen faktisk vinning uppstår när den som beretts vinning genom brottet måste återbetala vinningen till den som lidit skada. Om yrkande på skadestånd eller återbäring av obehörig vinst dock inte framställs t.ex. på grund av att en målsägande inte kan nås eller skadans belopp ännu inte är känt, kan gärningsmannen beredas vinning genom brottet. För att förhindra detta föreslås det att vinningen i sådana fall skall konfiskeras. Om situationen senare förändras, får gärningsmannen inte bli föremål för såväl konfiskation som skadeståndsskyldighet. Därför har i den föreslagna 11 § tagits in bestämmelser om förfarandet i en sådan situation.

I allmänhet framställs yrkande på skadestånd vid den rättegång där straff- och konfiskationsyrkandena behandlas. Om skadestånd då döms ut, döms konfiskationen ut minskad med motsvarande belopp. Det kan givetvis gå så att det skadestånd som döms ut är större än vinningen av brottet, varvid ingen vinning återstår att konfiskera. Om inget yrkande på skadestånd har framställts eller om yrkandet ännu inte har avgjorts t.ex. på grund av att ärendet har överförts för behandling vid en särskild rättegång, döms vinningen förverkad.

I skadeståndsmål är förlikning tillåten. Också en förlikning som har ingåtts utom rättegången är bindande för parterna. Om vid rättegången visas att en ersättning som motsvarar vinningen redan har betalts till den som lidit skada, döms vinningen inte förverkad.

Om vinningen av ett brott motsvarar en minskning av någon annans tillgångar döms skadestånd ut. När vinningen av ett brott inte direkt motsvarar en sådan minskning av

tillgångar men har skaffats på någon annans bekostnad är det fråga om återbäring av obehörig vinst. Avkastningen på vinningen kan t.ex. användas för att täcka ränta på ett skadestånd.

3 §. *Utvidgat förverkande av vinning.* På de grunder som anförts ovan i avsnitt 3 i den allmänna motiveringen föreslås det att i lagen skall tas in en bestämmelse om utvidgat förverkande av vinning. Den som har gjort sig skyldig till eller varit delaktig i ett brott eller den på vars vägnar eller till vars förmån ett brott har begåtts skall enligt 1 mom. kunna dömas att förverka hela sin egendom eller en del av den, om inte svaranden gör sannolikt att egendomen har förvärvats på laglig väg.

Utvidgat förverkande av vinning är en påföljd som är beroende av prövning. För att den skall kunna dömas ut förutsätts det alltid att en person konstateras ha gjort sig skyldig till ett brott som avses i momentet och att brottet dessutom till sin natur är sådant att det kan medföra avsevärd ekonomisk vinning. Brottet skall vara antingen ett sådant brott för vilket kan dömas till fängelse i minst fyra år eller någon av de gärningar som räknas upp uttömmande i slutet av momentets 1 punkt. Sådana brott är enligt förslaget häleribrott som avses i 32 kap. 1 §, smuggling som avses i 46 kap. 4 §, narkotikabrott som avses i 50 kap. 1 § och främjande av narkotikabrott som avses i 50 kap. 4 § samt gärningar som är straffbara enligt 82 § i 1968 års alkohollag och av vilka den väsentligaste gärningsformen med tanke på förverkandepåföljden är olovlig införsel av alkohol eller sprit.

De sistnämnda brotten uppräknas särskilt i lagen, eftersom maximistraffet för dem är lägre än fängelse i fyra år. Straffbestämmelsen i 32 kap. 1 § strafflagen måste tas med på grund av att straff för penningtvätt döms ut på basis av den. De nämnda bestämmelserna i 50 kap. måste tas in i lagen av den anledningen att en person, trots att han eller hon skulle dömas för flera enskilda narkotikabrott, skulle kunna undgå utvidgad konfiskation av vinning. Detsamma gäller också häleribrott. Att främjande av narkotikabrott tas in i förslaget är nödvändigt för att straff för finansiering av narkotikahandel döms ut med stöd av den nämnda paragrafen. Det föreskrivs inte om någon grov gärningsform i fråga om detta brott, även om finansieringen ibland kan bestraffas som grovt narkotikabrott. I 82 § alkohollagen bestäms bl.a. om straff för olovlig införsel av alkohol eller sprit. I dag kan smuggling och försäljning av alkohol t.o.m. i ett enskilt fall ge vinster i miljonklassen, och i lagen föreskrivs inte om någon grov gärningsform. Av samma orsaker föreslås också att 46 kap. 4 § strafflagen skall nämnas, eftersom straff för införsel av tillväxthormoner och motsvarande ämnen döms ut på basis av den.

Utvidgat förverkande av vinning kan enligt momentets 1 punkt också följa på ett straffbart försök till ett brott för vilket kan dömas till fängelse i minst fyra år. En förutsättning för att någon skall kunna dömas till utvidgat förverkande av vinning är också i detta fall att det fullbordade brottet till sin natur är sådant att det kan medföra avsevärd ekonomisk vinning. Om brottet stannar vid ett försök, medför det i allmänhet inte sådan avsevärd vinning som avses i paragrafen. Också i detta fall är det trots det motiverat med utvidgat förverkande av vinningen, eftersom försöket kan hänföra sig till en större brottsserie som omfattar sådana fullbordade brott som medfört avsevärd vinning och som möjliggör ett utvidgat förverkande av vinning.

Försök till de brott som räknas upp särskilt i slutet av momentets 1 punkt nämns inte särskilt i punkten, eftersom det i fråga om dem inte särskilt har föreskrivits att försök är straffbart. Försök jämställs i en del av de nämnda straffbestämmelserna med en fullbordad gärning. Detta är en ytterligare motivering till att försök till de brott som nämns i början av 1 punkten kan leda till utvidgat förverkande av vinning.

Också i sådana fall när man överväger utvidgad konfiskation av vinning med stöd av slutet i momentets 1 punkt, dvs. när det är fråga om de fem ovan nämnda straffbestämmelserna, förutsätts det att brottet kan medföra avsevärd ekonomisk vinning. Därför är det klart att utvidgad konfiskation av vinning inte skall tillämpas om det är fråga om användning av narkotika som bestraffas som narkotikabrott. Om brottet å andra sidan är smuggling av narkotika och brottet stannat vid försök, är det fråga om ett brott som kan medföra avsevärd ekonomisk vinning, varför utvidgad konfiskation av vinning kommer i fråga. Detsamma gäller också om brottet består i smuggling av en så stor mängd alkohol att det är uppenbart att den är avsedd för försäljning.

I paragrafen förutsätts att brottet kan med-

föra avsevärd ekonomisk vinning. Härmed avses att brottet vanligtvis medför sådan vinning. Såsom konstaterats ovan i allmänna motiveringen utesluter detta sådana brott som riktar sig mot t.ex. liv eller hälsa. Trots att t.ex. ett brott mot liv i ett enskilt fall kan medföra avsevärd ekonomisk vinning för gärningsmannen eller för någon annan, är denna inte det sedvanliga motivet för brottet, dvs. genom ett brott mot liv eftersträvas i allmänhet inte ekonomisk vinning. Å andra sidan kan samma straffbestämmelse omfatta olika gärningsformer för ett brott med avseende på om de normalt är förknippade med avsevärd ekonomisk vinning.

För att utvidgad konfiskation av vinning skall kunna tillämpas förutsätts det inte att det enskilda brottet i fråga medför avsevärd ekonomisk vinning för gärningsmannen utan att det kunde ha medfört sådan vinning. Brottet kan av en slump stanna vid försök eller vinningen kan utebli av någon annan orsak. Till dessa delar överensstämmer förutsättningen med de grova gärningsformerna för flera brott. T.ex. vid grovt gäldenärsbedrägeri och grovt bedrägeri är eftersträvande av avsevärd vinning en straffskärpningsgrund. Vid bedömningen av vad som skall förstås med avsevärd ekonomisk vinning kan man således ta modell av tillämpningspraxis för dessa bestämmelser. Det är dock klart att beloppet av avsevärd ekonomisk vinning skall uppgå till minst flera tiotals tusen mark.

I enlighet med kapitlets 1 § skall också en gärning för vilken straff inte döms ut enligt 2 mom. 2 punkten i nämnda paragraf anses som ett brott som utgör grund för utvidgad konfiskation av vinning. Därför används i paragrafen uttrycket "den som konstateras ha gjort sig skyldig till ett brott". I dessa fall förutsätts det således inte att straff döms ut för brottet. I praktiken har detta inte någon större betydelse, eftersom utvidgad konfiskation av vinning blir tillämplig i samband med sådana brott som i allmänhet inte begås av personer under femton år. Inte heller kommer straffrihetsgrunder i fråga i någon större utsträckning när det gäller dessa brott. I exceptionella fall kan gärningsmannen dock konstateras vara otillräknelig. Utvidgad konfiskation av vinning måste därför kunna tillämpas också i sådana situationer som avses i 1 § 2 mom.

Enligt momentets 2 punkt kan förutom gärningsmannen också den som varit delaktig i ett brott som avses i 1 punkten samt den på vars vägnar eller till vars förmån brottet har begåtts, dvs. samma personer som kan dömas till förverkande enligt 2 §, dömas att förverka vinningen.

I allmänhet är det inte nödvändigt att döma någon annan än gärningsmannen till utvidgat förverkande av vinning. Den som har varit delaktig i brottet kan t.ex. vara en medhjälpare som i mycket liten grad har deltagit i själva utförandet av brottet. Medhjälparen har inte heller nödvändigtvis alls beretts vinning genom brottet. Å andra sidan kan en person som har dragit nytta av brottet dömas för delaktighet, dvs. för medhjälp eller anstiftan. Personen kan t.ex. ha gett i uppdrag åt någon annan att utföra brottet, finansierat det och erhållit vinningen av det. För att säkerställa att regleringen är heltäckande måste också den som är delaktig i ett brott kunna dömas till utvidgat förverkande av vinning. Av samma orsak måste också den på vars vägnar eller till vars förmån brottet har begåtts kunna dömas till utvidgat förverkande av vinningen. Det är då i allmänhet fråga om en juridisk person.

Såsom konstaterats ovan i allmänna motiveringen kan enligt förslaget en juridisk person som fungerar som kuliss för verksamheten och som har beretts vinning genom brotten dömas till förverkandepåföljd. Genom bestämmelsen avser man inte att komma åt situationer där brott begås till förmån för ett företag som bedriver laglig affärsverksamhet. Om t.ex. verkställande direktören för ett företag begår grovt skattebedrägeri till förmån för företaget för att rädda det ur en tillfällig ekonomisk kris, finns det inte grunder för att döma företaget till utvidgad konfiskation av vinning, om dess affärsverksamhet i övrigt är laglig. Utvidgad konfiskation av vinning kommer i fråga endast när ett företag har förvärvats uteslutande eller så gott som uteslutande i syfte att maskera vinningens olagliga ursprung eller att förvara vinningen.

I princip kan hela egendomen dömas förverkad. I praktiken sker detta endast när det är fråga om ett företag som utgör en kuliss för kriminell verksamhet och företaget erhåller vinningen av den kriminella verksamheten. Utgångspunkten är att polisen eller någon annan förundersökningsmyndighet vid förundersökningen av brottet skall utreda vilka egendomsposter som kan härröra från den kriminella verksamheten. Det är inte

motiverat att konfiskera normalt brukslösöre eller annan sedvanlig egendom av obetydligt värde. Däremot kan värdefulla fastigheter, aktier och andelar i bostadsaktiebolag och andra bolag, stora bankkonton och andra motsvarande egendomsposter som avviker från det normala konfiskeras. Vid förundersökningen skall det utredas om svaranden i sin ägo har egendomsposter vilkas ursprung är oklart eller om svaranden har nyttjanderätt eller andra rättigheter med avseende på sådana. Vid förundersökningen skall således t.ex. banktransaktioner och kontakter till olika sammanslutningar kartläggas. Likaså skall vid förundersökningen utredas i vilket förhållande de i detta moment avsedda personerna står till sådana personer som avses i 2 mom.

En grundlig förundersökning är nödvändig för att åklagaren skall kunna besluta om innehållet i yrkandet på förverkande. I 9 § föreslås det att en förverkandepåföljd i allmänhet skall dömas ut endast om åklagaren yrkar på detta. Yrkandet på förverkande skall alltid också specificeras så ingående som möjligt. Trots att vinningen kan dömas förverkad både i form av egendom och i form av pengar, skall sådana yrkanden inte framställas som grundar sig på summariska uppskattningar, utan yrkandet på förverkande skall basera sig på objektivt godtagbara grunder. Sådana grunder är i synnerhet ägandeförhållanden som utretts vid förundersökning och andra omständigheter av ovan nämnt slag.

I praktiken är det möjligt att gärningsmannen med den i 2 § avsedda ekonomiska vinningen av ett brott har köpt egendom som kunde konfiskeras med stöd av 3 §. I sådana fall skall man för att undvika dubbel konfiskation tillämpa den skälighetsgrund som framgår av 3 punkten i den föreslagna 10 § 1 mom. och avstå från att tillämpa 2 §.

Enligt 2 mom. kan utvidgad konfiskation av vinning dömas ut, om det finns skäl att anta att egendomen har överförts till någon annan. Bevisningströskeln är densamma som t.ex. i fråga om förutsättningarna för beslag i 4 kap. 1 § tvångsmedelslagen (450/1987). Också här förutsätts det alltid att villkoren enligt 1 mom. är uppfyllda, dvs. att den person från vilken egendomen har överförts konstateras ha gjort sig skyldig till ett brott som avses i 1 mom.

Gärningsmannen eller någon annan person som avses i det föregående momentet kan överföra egendom till en tredje person på många olika grunder. Om det är fråga om en normal överföring, t.ex. betalning av en räkning, finns det inga grunder för att konfiskera vinningen hos denna person. Utvidgad konfiskation av vinning tillämpas endast när det är fråga om att vinningen har dolts, försatts utom räckhåll för verkställigheten eller någon annan motsvarande grund. Kretsen av personer som kan dömas att förverka vinning som överförts till dem måste begränsas. I 3 § lagen om återvinning till konkursbo (758/1991) definieras de personer som betraktas som närstående till en gäldenär. Denna definition kan på ett naturligt sätt också användas i fråga om den utvidgade konfiskationen av vinning. I dessa fall gör sig den till vilken egendomen har överförts i själva verket ofta skyldig till häleribrott, även om detta inte kan bevisas.

Enligt momentets 1 punkt kan egendomen dömas förverkad, om det finns skäl att anta att den har överförts till någon närstående till en person som avses i 1 mom. Enligt momentet kan gärningsmannen och den som har varit delaktig i brottet samt den på vars vägnar eller till vars förmån brottet har begåtts dömas till förverkandepåföljd. I enlighet med 3 § 1 mom. lagen om återvinning till konkursbo avses med närstående t.ex. gärningsmannens make, den som är släkt med honom eller hans make i rätt upp- eller nedstigande led eller hans eller makens hel- och halvsyskon samt den som är gift med någon sådan närstående, och den som på något annat sätt står honom särskilt nära, t.ex. den som är förlovad med eller lever i äktenskapsliknande förhållanden med honom.

Enligt 2 punkten kan en enskild näringsidkare, ett bolag eller någon annan sammanslutning eller en stiftelse som står i ett sådant förhållande som avses i 3 § 2 mom. 1 eller 2 punkten lagen om återvinning till konkursbo till en person som avses i 1 mom. eller till en närstående till denna person dömas att förverka egendomen. Ett sådant förhållande är det fråga om för det första om det finns en väsentlig intressegemenskap som grundar sig på delägarskap eller ett därmed jämförligt ekonomiskt förhållande. Också när en person har ett väsentligt inflytande på grund av en ledande ställning finns det ett sådant förhållande.

Enligt 3 mom. skall en förverkandepåföljd inte dömas ut, om svaranden kan göra san-

nolikt att egendomen har förvärvats på laglig väg. Det är således fråga om en s.k. omvänd bevisbörda. Uttrycket "gör sannolikt" innebär samma bevisningströskel som t.ex. "sannolika skäl" enligt 1 kap. 6 § lagen om rättegång i brottmål. I allmänhet kan svaranden förhållandevis lätt visa att egendomen har förvärvats på laglig väg. Om personen t.ex. har fått egendomen genom förvärvsarbete eller som arv eller gåva, utjämning, dividend eller försäkringsersättning, kan detta lätt bevisas med hjälp av beskattningsuppgifter eller ersättningsbeslut. Den som bedriver laglig affärsverksamhet kan också använda sin bokföring som bevis. Om det har förflutit en lång tid sedan egendomen förvärvades, bör detta dock beaktas när möjligheterna att lägga fram bevisning bedöms.

Med svarande avses alla sådana personer som det har yrkats att skall dömas till förverkandepåföljd på basis av denna paragraf. I övrigt hänvisas till vad som sagts i allmänna motiveringen.

Förverkandepåföljden döms inte ut, om egendomen har överförts till en person som avses i 2 mom. tidigare än fem år innan ett brott enligt 1 mom. har begåtts. Med brott avses alltså ett brott som möjliggör utvidgad konfiskation av vinning. Beträffande den tidpunkt när ett brott skall anses ha begåtts hänvisas till vad som bestäms i 8 kap. strafflagen. En motsvarande begränsning på fem år finns också i 5 § 3 mom. lagen om återvinning till konkursbo. Det har ansetts nödvändigt att tidsmässigt begränsa ansvaret för dem till vilka vinningen har överförts.

Om två eller flera sådana personer som avses i 1 och 2 mom. döms till en förverkandepåföljd som gäller samma egendom, är deras ansvar solidariskt enligt det föreslagna 4 mom. Åklagaren skall enligt 9 § specificera egendomsposterna. Till förverkandepåföljd kan dömas t.ex. gärningsmannens make i egenskap av ansvarig bolagsman i ett kommanditbolag samt själva bolaget.

4 §. *Förverkande av hjälpmedel vid brott.* Föremål och egendom kan dömas förverkade under de förutsättningar som nämns i denna och följande paragraf. För tydlighetens skull är det nödvändigt att i lagen nämna också egendom, eftersom alla objekt inte självklart kan betraktas som föremål. Detta gäller t.ex. ämnen i flytande form och pulverform samt dataprogram.

I avvikelse från den nuvarande lagen indelas konfiskationen av hjälpmedel i två olika grupper. Den grundläggande förutsättningen är "ett brott", varvid också ett hjälpmedel som använts vid ett brott som begåtts av oaktsamhet skall konfiskeras i de fall som nämns i 1 mom. Enligt gällande rätt kan endast hjälpmedel som använts vid begående av uppsåtliga brott konfiskeras, varför förslaget till dessa delar innehåller en principiell ändring. I de fall som nämns i 2 mom. förutsätts det fortfarande att det brott som konfiskationen grundar sig på är uppsåtligt.

Med stöd av 1 mom. 1 punkten döms skjut- eller eggvapen och andra därmed jämförbara livsfarliga redskap förverkade. Uttrycket överensstämmer med kvalifikationsgrunden i bestämmelserna om grovt rån och grov misshandel. Bestämmelsen är nödvändig för att det skulle vara svårt att motivera t.ex. att ett skjutvapen som använts vid dödsvållande återlämnas till gärningsmannen.

Med stöd av momentets 2 punkt döms ett sådant hjälpmedel vid brott förverkat vars innehav är straffbart. Bestämmelsen skall tolkas på samma sätt som 5 § 1 mom.

I de fall som avses i momentet skall konfiskation i princip dömas ut, men man kan med stöd av den föreslagna 10 § avstå från att döma ut en förverkandepåföljd. Om det är fråga om en sådan situation som avses i 6 § 2 mom. skall förverkandepåföljden dock dömas ut.

Med stöd av 2 mom. kan föremål och egendom som har använts vid begåendet av ett uppsåtligt brott dömas förverkade. Likaså kan ett sådant hjälpmedel vid brott som har ett nära samband med ett uppsåtligt brott som är föremål för rättegång konfiskeras, när hjälpmedlet uteslutande eller huvudsakligen har anskaffats eller tillverkats med tanke på det uppsåtliga brottet eller är särskilt lämpat för begående av ett uppsåtligt brott. Momentet motsvarar i praktiken gällande rätt.

Med stöd av momentet kan således ett sådant föremål dömas förverkat som ännu inte har använts vid begående av ett uppsåtligt brott men som huvudsakligen eller uteslutande har anskaffats eller tillverkats med tanke på ett sådant eller till sina egenskaper är särskilt lämpat för begående av ett sådant brott. Också här förutsätts det att ett brott har begåtts. Dessutom förutsätts det att det brott som konfiskationen grundar sig på har ett nära samband med, dvs. en saklig anknytning till, den egendom som skall konfiskeras. T.ex. en uppsättning inbrottsred-

skap eller dyrkar som har samband med ett inbrott, förfalskade identitetsbevis som i stort antal påträffats hos en person som dömts för bedrägeri, program som sprider datavirus och som har samband med orsakande av fara för informationsbehandling eller vapen och ammunition som påträffats hos en rånare kan dömas förverkade även om de inte har använts vid begåendet av ett brott, om de uteslutande eller huvudsakligen har anskaffats eller tillverkats för begående av ett uppsåtligt brott eller till sina egenskaper är särskilt lämpade för begående av ett sådant brott. På grund av den ytterligare förutsättning som nämns är det i allmänhet inte möjligt att döma t.ex. ett transportmedel som anskaffats för normalt vardagsbruk förverkat även om man misstänker att det ibland används för transport av stöldgods.

En förverkandepåföljd döms enligt 3 mom. ut på basis av prövning. Vid prövningen skall särskild uppmärksamhet fästas vid förebyggandet av nya brott. Härvid skall uppmärksamhet fästas vid om ett föremål till sina egenskaper är särskilt lämpat för begående av brott och om det över huvud taget kan användas för något lagligt ändamål. Dylika föremål som är lämpade för begående av brott är t.ex. dyrkar, kopior av huvudnycklar, transportmedel vilkas konstruktion har ändrats för att underlätta smuggling samt dataprogram eller teknisk specialutrustning som planerats eller ändrats i syfte att begå ett datakommunikationsbrott. Vid prövningen kan uppmärksamhet också fästas vid om det att föremålet blir kvar i uttryckligen gärningsmannens besittning innebär en risk för att det på nytt används vid begåendet av ett brott. Vid prövningen kan också andra faktorer än förebyggandet av nya brott beaktas.

5 §. *Förverkande av annan egendom*. I dag regleras förverkandet av brottsobjekt och brottsprodukter genom särskilda bestämmelser, varvid konfiskationen av dem har knutits till syftet med en särskild straffbestämmelse. Trots att tillämpningsområdet för den föreslagna paragrafen är allmänt, är det klart att en förverkandepåföljd inte döms ut, om den strider mot syftet med straffbestämmelsen i fråga. Man måste överväga vilka de intressen är som straffbestämmelsen avser att skydda. T.ex. döms egendom som har varit föremål för stöld givetvis inte förverkad, eftersom straffbestämmelsen avser att skydda äganderätten. Om straff med stöd av lagen om explosionsfarliga ämnen (263/1953) döms ut för olovlig tillverkning av explosiva ämnen, kan de explosiva ämnen som tillverkats dömas förverkade, eftersom syftet med straffbestämmelsen är att upprätthålla allmän säkerhet samt förhindra person- och egendomsskador.

Paragrafen täcker förverkande av egendom som har varit föremål för ett brott, dvs. brottsobjekt, samt av brottsprodukter. Med brottsprodukter avses föremål eller egendom som har fåtts till stånd genom ett brott. Om förverkande av brottsobjekt och brottsprodukter bestäms i samma paragraf, eftersom det i praktiken ibland kan vara svårt att avgöra vilketdera slaget av förverkandepåföljd det är fråga om. Med ett brottsobjekt avses föremålet för ett brott, men konfiskation av gärningsobjektet är nödvändigt endast vid ett fåtal brott, dvs. främst vid användning, innehav, transport eller saluhållande av olagliga föremål. I den nuvarande lagstiftningen finns ett flertal särskilda bestämmelser om dessa fall. I en del fall kan samma föremål beroende på brottet vara brottsobjekt eller hjälpmedel vid brott eller bådadera samtidigt (t.ex. olaga innehav av ett vapen som använts vid begåendet av ett brott).

Avsikten är att definitionen "framställts, tillverkats eller fåtts till stånd" skall täcka både sådana fall där verksamheten i sig är olaglig och sådana fall där olagligheten föranleds av t.ex. tillverkningssättet. Dessutom skall bestämmelsen gälla sådana fall där verksamhet utan tillstånd är straffbar.

Med framställning avses t.ex. odling av narkotiska växter. Tillverkning är t.ex. tillverkning av alkohol. Med uttrycket "fåtts till stånd" avser man att täcka t.ex. sådana situationer där det är fråga om förgiftade livsmedel, eftersom dessa, om man skall vara exakt, inte har tillverkats genom en straffbar gärning utan deras egenskaper endast har ändrats.

Enligt 1 mom. skall föremål och egendom dömas förverkade om innehavet av dem är straffbart. Uttrycket täcker både sådana situationer där straffet döms ut uttryckligen för innehavet av egendomen i fråga och sådana situationer där också ägaren till ett föremål skulle göra sig skyldig till ett brott genom att inneha föremålet. Dessutom kan bestämmelsen tillämpas i sådana fall då straffet visserligen döms ut för t.ex. användning av ett föremål men också innehavet är straffbart.

Undantagslösa kriminaliseringar av innehav är sällsynta. Bestämmelserna om kriminalisering av innehav går i allmänhet ut på att innehav av ett sådant föremål som bestämmelsen gäller i princip är straffbart men kan vara lagligt med stöd av tillstånd, eller att innehavet endast är straffbart under vissa förhållanden.

Om en person har behörigt tillstånd att inneha ett föremål är innehavet givetvis inte straffbart och föremålet kan inte dömas förverkat. I vissa fall kan det vara straffbart att använda ett föremål i strid med lagen eller tillståndsvillkoren, varvid föremålet också kan konfiskeras.

Om straff döms ut t.ex. för innehav eller användning av en detektor som försvårar trafikövervakningen, skall anordningen konfiskeras med stöd av 4 § 1 mom. eller 5 § 1 mom. Om straff däremot döms ut för överlåtelse av en detektor, kan anordningen inte dömas förverkad på denna grund, eftersom innehavet av anordningen i allmänhet endast är straffbart på vägområden. I sådana fall kan detektorn dock i allmänhet dömas förverkad med stöd av 2 mom. 2 punkten.

Narkotika skall dömas förverkad med stöd av momentet, eftersom 50 kap. 6 § 1 mom. föreslås bli upphävt. Likaså skall förfalskningsmaterial och falska pengar dömas förverkade med stöd av momentet, eftersom 33 kap. 7 § och 37 kap. 13 § föreslås bli upphävda. Också barnpornografiska bilder och bildupptagningar skall dömas förverkade med stöd av detta moment. I dag föreskrivs om konfiskation av sådana i 17 kap. 23 §.

I momentet föreskrivs inte om prövning, men man kan med stöd av den föreslagna 10 § avstå från att döma ut en förverkandepåföljd. Så skall dock förfaras endast i exceptionella fall.

Enligt 2 mom. kan vissa brottsobjekt och brottsprodukter dömas förverkade antingen helt eller delvis. Konfiskationen skall vara nödvändig på de grunder som anges närmare i momentets 1—4 punkt. Förverkandepåföljden döms således ut på basis av prövning.

Med stöd av 1 punkten kan de flesta sådana olagligt tillverkade produkter och ämnen som är skadliga för hälsan eller miljön konfiskeras. Förverkandepåföljden skall vara nödvändig på grund av att föremålet eller egendomen har egenskaper som gör dem skadliga för hälsan eller miljön. Momentet kan avse t.ex. förskämda eller förorenade livsmedel eller lagstridiga foder, bekämpningsmedel eller gödselmedel. Egendom som endast har tillverkats olovligen eller som man har underlåtit att kontrollera men som uppfyller de krav som lagen ställer på sådana produkter kan inte dömas förverkad.

Enligt 2 punkten kan föremål eller egendom dömas förverkade, om detta är nödvändigt för att nya brott skall kunna förebyggas, eftersom föremålet eller egendomen är särskilt lämpade som brottsobjekt eller för brottslig användning. Särskild uppmärksamhet skall således fästas vid vilket slag av egendom det är fråga om.

Med stöd av punkten kan t.ex. våldsskildringar som avses i 17 kap., falska och förfalskade bevismedel som avses i 33 kap. och penningimitationer som avses i 37 kap. dömas förverkade.

Enligt den praxis som tillämpats hittills har t.ex. den som gjort sig skyldig till rattfylleri inte dömts att förverka sin bil. När det övervägs om en bil skall konfiskeras på basis av 2 punkten skall för det första beaktas att det att bilen döms förverkad vid sidan av straffet kan leda till att påföljden som helhet blir oskäligt sträng, i synnerhet om bilen är värdefull eller, t.ex. för en person som är bosatt på landsbygden, ett oundgängligt fortskaffningsmedel. Ofta kan också gärningsmannens familj vara beroende av bilen. Skälighetssynpunkter kan beaktas med stöd av 1 mom. 3 punkten i den föreslagna 10 §. Vidare bör man beakta att gärningsmännen lätt kunde hamna i olika ställning på grund av att bilarnas värde och behovet av bilen varierar och av andra liknande orsaker. Dessutom kan bilens ägare vara någon annan än gärningsmannen, varvid konfiskation inte är möjlig på basis av den föreslagna 6 § 1 mom. I sådana fall är inte heller en konfiskation av värdet enligt den föreslagna 8 § ägnad att förhindra återfall i brott.

Enligt 3 punkten skall egendom som har varit föremål för reglerings- och smugglingsbrott dömas förverkad, om det är nödvändigt för att syftet med bestämmelser om reglering eller om import eller export skall kunna uppnås. Syftet med regleringarna eller förbuden kan då vara att t.ex. trygga befolkningens försörjning, genomföra prisreglering, undvika hälsorisker, förebygga djur- eller växtsjukdomar, sörja för säkerheten eller trygga konsumentskyddet. Med stöd av punkten kan också försvarsmateriel som transporterats genom finskt territorium dömas förverkad, på det sätt som i dag be-

stäms i lagen om export och transitering av försvarsmateriel (242/1990).

Vid tillämpningen av punkten bör det beaktas att syftena när det gäller reglering, import och export kan väga olika tungt. T.ex. syftet att trygga befolkningens försörjning kan förutsätta förverkandepåföljd oftare än genomförandet av prisreglering under normala förhållanden. På motsvarande sätt väger syftet att undvika hälsorisker tyngre än konsumentskyddet. I varje enskilt fall måste man också överväga i vilken mån ett syfte äventyras. T.ex. införseln av ett enskilt föremål till landet äventyrar i allmänhet inte syftet med regleringen så att föremålet måste konfiskeras. Däremot kan ett större varuparti lättare äventyra regleringens syften. Å andra sidan kan det vara nödvändigt att döma också ett enskilt föremål eller ett litet parti av något ämne förverkat, om införseln av föremålet eller ämnet t.ex. skulle innebära risker för människors hälsa eller för att djursjukdomar sprids.

I de fall då begränsningarna i praktiken endast innebär övervakning av att en viss kvalitetsnivå hålls är konfiskation i allmänhet inte nödvändig. Dylika begränsningar har införts för bl.a. livsmedel, skogsodlingsmaterial och frövara. I dessa fall skall tillsynsmyndighetens åtgärder ges företräde. Å andra sidan kan en konfiskation vara nödvändig, om det finns skäl att misstänka att egendomen kommer till brottslig användning eller blir föremål för nya brott.

Enligt 4 punkten skall, på samma sätt som enligt 3 punkten, föremål eller egendom dömas förverkade, om förverkandepåföljden är nödvändig för att syftet med bestämmelser om skydd av naturen eller miljön skall kunna uppnås. Uppmärksamhet skall fästas vid hur stor betydelse det syfte man vill uppnå eller det värde man vill skydda har och i vilken mån och på vilket sätt brottet kränker detta syfte. Att döma ut en förverkandepåföljd blir i allmänhet nödvändigt i sådana situationer då man med lagstiftningens hjälp strävar efter att skydda naturen och miljön genom att förhindra skadliga förändringar, genom att garantera djur och växter vissa livsbetingelser och genom att bibehålla ett djur- eller växtbestånd av en viss storlek och där det i stor skala har brutits mot bestämmelserna i fråga. Särskilda bestämmelser om saken kvarstår fortfarande också i 59 § naturvårdslagen (1096/1996), 80 § jaktlagen (615/1993) och 104 § lagen om fiske (286/1982), vilka föreslås bli ändrade.

Den egendom som döms förverkad kan vara svår att förvara eller flytta utan de kärl i vilka den förvaras. Som exempel kan nämnas många livsmedel och flytande ämnen. Enligt 3 mom. kan utrustning som har använts för förvaring av ett brottsobjekt eller en brottsprodukt konfiskeras, om förverkandepåföljden inte annars kan verkställas utan svårigheter. En motsvarande bestämmelse finns för närvarande i 46 kap. 8 § 2 mom. strafflagen. Med förvaringsutrustningen avses typiska transport- och distributionsförpackningar såsom flaskor, säckar och lådor.

Konfiskation av förvaringsutrustningen är ingen fristående säkringsåtgärd, varför man så långt som möjligt bör undvika den. Enligt propositionen skall domstolen eller åklagaren avgöra om utrustningen skall konfiskeras eller inte. T.ex. vid konfiskation av alkoholdrycker är det i allmänhet motiverat att döma också standardflaskor som har använts för förvaring av dryckerna förverkade. Å andra sidan bör man förhålla sig restriktivt till konfiskation av förvaringsutrustningen i synnerhet i sådana fall när dess värde är högt.

6 §. *Inskränkningar i förverkandet.* Eftersom utomstående inte bör dömas till förverkandepåföljder, är det nödvändigt med regler om vems egendom som kan dömas förverkad. Enligt 1 mom. kan hjälpmedel vid brott, brottsprodukter och brottsobjekt dömas förverkade, om de tillhör gärningsmannen eller en delaktig eller den på vars vägnar eller med vars samtycke brottet har begåtts. Om egendomen efter brottet har överförts till någon annan, kan denna dömas att förverka egendomen, om personen vid mottagandet av egendomen kände till att den hade samband med ett brott eller hade grundad anledning att misstänka detta, eller om personen erhållit den som gåva eller annars utan vederlag.

Enligt förslaget kan förutom en fysisk också en juridisk person dömas att förverka föremål eller egendom, om brottet har begåtts på den juridiska personens vägnar eller med personens samtycke. Beträffande definitionen av när någon handlar på en juridisk persons vägnar hänvisas till motiveringen till 2 § 1 mom. Med ägarens samtycke handlar den som har fått egendom i sin användning för att begå ett brott eller som har tillåtits använda egendom för detta syfte.

Också den till vilken egendom har över-

förts efter att ett brott har begåtts kan dömas att förverka egendomen, om personen i fråga vid mottagandet av den kände till att ett brott begåtts eller hade grundad anledning att misstänka detta, eller om personen erhållit egendomen som gåva eller annars utan vederlag. Syftet med bestämmelsen är att hindra t.ex. en gärningsman eller någon annan person från att överföra ett föremål till en nära anhörig. Föremålet kan då i själva verket fortfarande kvarstå i den ursprungliga ägarens bruk. Det är inte skäl att skydda dylika förvärv, vilkas syfte är att undvika förverkandepåföljd, när mottagaren har varit i ond tro. I sådana fall när ett föremål har erhållits utan vederlag, orsakar förverkandepåföljden inte oskäliga förluster för mottagaren, även om denna har varit i god tro.

Om egendomen gemensamt tillhör en person hos vilken den kan konfiskeras och en person hos vilken den inte kan konfiskeras, kan den inte dömas förverkad. En likadan begränsning kan följa av att konfiskerbar egendom inte kan åtskiljas från sådan egendom som inte kan konfiskeras.

Föremål och egendom döms enligt 2 mom. förverkade oberoende av äganderätten, om också ägaren skulle göra sig skyldig till ett brott genom att inneha dem. Med stöd av bestämmelsen kan sådana föremål konfiskeras som ingen har rätt att inneha. Också föremål vilkas innehav i vissa situationer är straffbart eller vilkas innehav kräver särskilt tillstånd kan dömas förverkade, om den rätta ägaren inte uppfyller kraven för lagligt innehav. I en del fall kan man dock förfara på det sätt som bestäms i 7 §.

7 §. *När förverkandepåföljden förfaller.* Enligt 1 mom. kan domstolen bestämma att en förverkandepåföljd förfaller, om i egendomen inom utsatt tid görs nödvändiga ändringar eller om i fråga om den annars förfars på ett sådant sätt som anges i domen och som gör konfiskationen av egendomen överflödig.

Initiativet till ändringarna i egendomen kan komma såväl från åklagaren som från den som eventuellt blir dömd till förverkandepåföljden. Också domstolen kan på eget initiativ fästa uppmärksamhet vid denna möjlighet. Innan förordnandet ges skall domstolen höra alla parter för att kunna bedöma om ett förordnande är nödvändigt.

Om det går att ändra föremål eller egendom så att de blir lagliga, t.ex. genom att märka ut att de är förfalskade, genom att ta bort en felaktig ursprungsbeteckning eller genom att försätta dem i oanvändbart skick, är konfiskation inte nödvändig. I ett sådant fall bestämmer domstolen att de nödvändiga ändringarna skall göras. T.ex. ett lagstridigt livsmedel som hållits till salu kan oftast inte ändras så att det blir lagligt, varför det i sådana fall skall bestämmas om konfiskation. I en del fall är det tillräckligt att man förfar på ett sådant sätt som bestäms i domen. Ett dylikt förfarande kan t.ex. bestå i att ett föremål förses med en laglig förpackning, att det används för något tillåtet ändamål eller t.o.m. att det exporteras.

Bestämmelsen har avsiktligt utformats så att saken skall behandlas i domstol. Dessa fall kan inte på ett naturligt sätt behandlas i strafforderförfarande. Vid behov skall åklagaren också på eget initiativ föra ett ärende som annars skulle behandlas i strafforderförfarande till domstol. Domstolen skall i sin dom först döma egendomen förverkad. I andra hand skall domstolen sätta ut en tid inom vilken de ändringar eller andra åtgärder som nämns i domen skall vidtas. Dessa skall specificeras tillräckligt ingående. Domstolen skall ange hur föremålet fås i lagligt skick. Detta är nödvändigt för att ägaren skall veta hur han skall gå till väga för att återfå sin egendom och för att myndigheten i fråga skall kunna kontrollera att ändringarna har gjorts och åtgärderna vidtagits på behörigt sätt. Om domstolens förordnanden iakttas på behörigt sätt, förfaller förverkandepåföljden och egendomen återbördas till ägaren. I annat fall blir förverkandepåföljden bestående.

Det är skäl att koppla tidsfristens början till den tidpunkt när domen vinner laga kraft. Den lämpliga tidsfristen inom vilken de nämnda åtgärderna skall vidtas kan, beroende på det aktuella fallet, variera mellan några veckor och flera månader. Den utsatta tiden skall vara så lång att åläggandena utan svårigheter kan uppfyllas även om tillfälliga dröjsmål uppstår.

Eftersom förverkandepåföljden inte skall användas som ett tilläggsstraff och eftersom ändringarna i egendomen åsidosätter utdömandet av förverkandepåföljd som en säkringsåtgärd, skall bestämmelsen tillämpas så ofta som möjligt. Det finns inga hinder för att en del av egendomen döms förverkad och det till övriga delar bestäms att ändringar skall göras i den.

Om ändringarna skulle medföra oskäliga

kostnader eller om det skulle vara orimligt svårt att övervaka att ett förordnande iakttas, skall ett sådant i allmänhet inte ges. Om de nödvändiga ändringarna eller åtgärderna skulle utgöra en tyngre påföljd än en konfiskation, skall domstolen kontrollera att den som förverkandepåföljden gäller verkligen vill ha föremålet tillbaka och är redo att stå för kostnaderna. Därför förutsätts det i lagen att svaranden uttryckligen ger sitt samtycke till det arrangemang som avses i momentet.

I 2 mom. föreslås att utmätningsmannen skall övervaka att de skyldigheter som ålagts någon i en sådan dom som avses i 1 mom. fullgörs. Det är också utmätningsmannen som fattar beslut om huruvida förverkandet skall förfalla när skyldigheterna har fullgjorts. Om utmätningsmannen beslutar att de skyldigheter som nämns i domen inte har fullgjorts, kan den som dömts till konfiskation överklaga beslutet i den ordning som bestäms om utsökningsbesvär.

I allmänhet har de föremål som konfiskationen gäller tagits i beslag och finns i polisens eller tullens besittning. I sådana fall häver domstolen i allmänhet beslaget och dömer egendomen förverkad till staten. Efter att domen har vunnit laga kraft överlåts egendomen till den verkställande myndigheten. Eftersom det när en förverkandepåföljd förfaller är fråga om verkställighet av en dom, är utmätningsmannen den naturligaste tillsyns- och godkännandemyndigheten. Förfarandet kan tillämpas också när ett föremål inte har tagits i beslag. I sådana fall är det dock i allmänhet inte ändamålsenligt att tillämpa det förfarande som avses i det föregående momentet, eftersom detta kunde medföra stora praktiska problem t.ex. beträffande iakttagandet av den utsatta tid som nämns i domen, när man inte snabbt kan få tag på ett föremål vid verkställigheten. Å andra sidan kan det också vara i svarandens intresse att överlämna föremålet till den verkställande myndigheten för verkställighet av domstolens förordnande. Också denna omständighet kan tas upp vid domstolsbehandlingen.

Utmätningsmannen beslutar om de åtgärder som hänför sig till verkställigheten av domen. En sådan fråga är t.ex. om ett föremål kan överlämnas till den som har dömts till förverkandepåföljden eller till någon som denna har föreslagit för ändringsarbetena. Likaså skall utmätningsmannen övervaka att hans eller hennes anvisningar följs. I praktiken kunde t.ex. de förfaringssätt som har utformats vid verkställigheten av domar som gäller tvångsutförande iakttas.

Utmätningsmannen beslutar om de skyldigheter som nämns i domen har fullgjorts. Ett beslut skall meddelas i saken, dock inte förrän den tid som nämns i domen har gått ut. Utmätningsmannen kan förlänga tidsfristen om det finns särskilda skäl härför. Detta kommer i fråga främst i sådana fall när verkställigheten av skyldigheterna fördröjs av en orsak som inte kan läggas den som har dömts till förverkandepåföljden till last, t.ex. för att någon utomstående inte har utfört ändringsarbetena inom den utlovade tiden. Om utmätningsmannen anser att de skyldigheter som nämns i domen har fullgjorts, fattar han eller hon beslut i saken och överlåter föremålet till den dömde.

Om utmätningsmannen däremot anser att de skyldigheter som nämns i domen inte har fullgjorts, har den som dömts till förverkandepåföljden rätt att överklaga utmätningsmannens beslut. Härvid iakttas i tillämpliga delar vad som bestämts om utsökningsbesvär. T.ex. föreslås det att tingsrätten skall vara besvärsinstans. Också i övrigt kan vad som bestäms om ändringssökande vid utsökning iakttas i tillämpliga delar. Om t.ex. en tredje person påstår sig äga egendomen, kan utmätningsmannen anvisa denna person och den som dömts till förverkandepåföljden att utreda saken i en verkställighetstvist.

För att det inte skall uppstå oklarheter om huruvida verkställigheten har slutförts, skall Rättsregistercentralen underrättas om att förverkandepåföljden har förfallit. Förutom utmätningsmannen har också domstolen underrättelseskyldighet i sådana fall när saken har förts till domstol. Om förverkandepåföljden inte förfaller behöver detta inte särskilt meddelas, eftersom domstolen i första hand redan har dömt föremålet förverkat till staten med stöd av 4 eller 5 §.

För tydlighetens skull föreslås det att i 3 mom. skall tas in en bestämmelse om att den som har dömts till en förverkandepåföljd står för de kostnader som ändringsarbetena och verkställigheten av domen i övrigt medför. Detta beror på att det är i denna persons intresse att förverkandepåföljden förfaller. I annat fall skulle personen i fråga förverka egendomen till staten utan ersättning.

Med kostnader avses kostnaderna för fullgörandet av de skyldigheter som nämns i

domen, t.ex. kostnader för ändringsarbeten och för anskaffning av tillstånd som saknas, och också andra kostnader som hänför sig till saken, såsom expertarvoden för utlåtanden om hur ändringsarbetena bör utföras eller om de har utförts så som förutsätts i domen. Om ett ärende förs till domstol genom utsökningsbesvär, gäller givetvis beträffande kostnaderna härför vad som annars bestäms om dem.

8 §. *Förverkande av värde.* Syftet med de bestämmelser som föreslås ingå i paragrafen är att begränsa antalet situationer där värdekonfiskation döms ut jämfört med den nuvarande lagstiftningen. Avsikten är att en förverkandepåföljd skall kunna gälla endast en part och att den skall kunna dömas ut endast en gång. Värdekonfiskationen är sekundär, och den kan gälla samma personer som förverkandet av ett hjälpmedel vid brott, en brottsprodukt och ett brottsobjekt.

Enligt 1 mom. kan värdekonfiskation dömas ut i två olika typer av fall. För det första kan i stället för egendomen dess värde förverkas när själva egendomen inte kan dömas förverkad på grund av en inskränkning enligt 6 § 1 mom., dvs. när föremålet eller egendomen helt eller delvis tillhör en utomstående. Konfiskation av värdet är då nödvändig för att trygga jämlikheten och den allmänna laglydnaden. Konfiskationen får inte bestämmas t.ex. på basis av om föremålet tillhör gärningsmannen eller om denna har lånat eller hyrt det, vilket kan vara helt slumpmässigt. Det kan inte heller anses som godtagbart att den som använder ett eget föremål skulle drabbas av strängare påföljder än den som använder ett föremål som han eller hon har stulit.

För det andra kan värdet dömas förverkat i sådana fall när egendomen har dolts eller annars inte går att få tag på. Paragrafen innehåller inget sådant krav på att ett föremål skall ha dolts i syfte att undvika förverkandepåföljd som nämns i 46 kap. 10 § strafflagen. Detta beror för det första på att bevisbördan när det gäller uppfyllandet av rekvisitet för konfiskation vilar på åklagaren. Det är mycket svårt att bevisa ett sådant syfte. För det andra torde en person i de flesta fallen ha dolt ett föremål i syfte att undvika att bli fast och inte i syfte att undvika förverkandepåföljd. Det väsentliga när det gäller egendom som har dolts, oberoende av gärningsmannens primära syfte, är att gärningsmannen senare har möjlighet att få tillgång till egendomen.

Värdekonfiskation har ansetts nödvändig också när det annars inte går att få tag på ett föremål. Härmed avses t.ex. sådana fall då man visserligen känner till var ett föremål finns men inte kan få tag på det, t.ex. för att det finns utomlands.

Avsikten är inte att ändra på det sätt på vilket egendomens värde bestäms, utan saken skall fortfarande avgöras enligt rättspraxis.

Enligt 2 mom. döms värdet dock inte förverkat, om en person som avses i 1 mom. gör sannolikt att föremålet eller egendomen har förstörts eller använts.

Med förstörande avses särskilt att egendomen fysiskt förstörs. Med användning avses särskilt att egendomen används för sitt normala ändamål. Förverkandepåföljd döms inte ut t.ex. när en person gör sannolikt att en tryckplåt som har använts vid tillverkningen av falska pengar har smälts ner eller att narkotika har använts.

För att värdekonfiskation skall kunna dömas ut räcker det enligt 1 mom. i princip med att åklagaren har visat att viss egendom som kan konfiskeras är utom räckhåll. Värdekonfiskation döms dock inte ut om svaranden kan göra sannolikt att egendomen inte mera finns, eftersom den har förstörts eller använts. En person måste göra detta sannolikt, varmed avses att det måste vara mera sannolikt att egendomen har förstörts eller använts än att den inte har det.

I 3 mom. föreskrivs att om flera personer har dömts att förverka värdet av samma föremål eller egendom, är deras ansvar solidariskt. Avsikten är att förhindra att värdet av samma egendom förverkas flera gånger. Det solidariska ansvaret kan fastställas redan i domstolens avgörande, om två eller flera personer i samma dom döms att förverka värdet av samma egendom. Detta är dock inget absolut krav, eftersom de dömda, om värdet av samma egendom ännu vid en senare rättegång döms förverkat, ändå ansvarar solidariskt för förverkandepåföljden. Den som inte har dömts att förverka hela värdet ansvarar dock endast för den andel som personen i fråga skall förverka. Det solidariska ansvaret begränsar sig för denna persons del till detta belopp. I 10 § föreskrivs om när någon som har dömts till en förverkandepåföljd endast behöver ansvara för en del av värdet.

9 §. *Yrkande på förverkandepåföljd.* I 1

mom. föreslås att förverkandepåföljd kan dömas ut endast om åklagaren eller en tjänsteman som avses i 3 § lagen om strafforderförfarande (692/1993) yrkar på detta.

I dag förutsätts det inte att ett yrkande framställs för att en förverkandepåföljd skall kunna dömas ut, utan domstolen dömer ut påföljden på tjänstens vägnar. Om saken behandlas i strafforderförfarande, förutsätts det för att en förverkandepåföljd skall kunna dömas ut att ett yrkande om en sådan påföljd har framställts.

I praktiken har åklagarna ofta framställt uttryckliga konfiskationsyrkanden i samband med åtal. För att svarandens rättsskydd skall kunna garanteras och för att saken skall kunna utredas grundligt förutsätts det att ett yrkande på förverkandepåföljd framställs så tidigt som möjligt, varvid svaranden har tillfälle att uttala sig om yrkandet och också annars försvara sig mot det, och förverkandepåföljden inte kommer som en överraskning för personen i fråga.

För att förutsättningarna för att döma ut en förverkandepåföljd och de övriga omständigheterna som inverkar på saken skall kunna utredas och ärendet bli föremål för grundlig och koncentrerad domstolsbehandling krävs det också att åklagaren tar ställning till förverkandepåföljden redan i samband med åtalsprövningen, varvid åklagaren också har möjlighet att vid behov begära kompletterande uppgifter av förundersökningsmyndigheterna. Därför föreslås det att nuläget skall ändras så att förverkandepåföljd inte längre döms ut på tjänstens vägnar, utan ett yrkande på påföljd skall framställas.

I dag har också en målsägande rätt att yrka på att en förverkandepåföljd skall dömas ut. Detta föreslås bli ändrat så att endast åklagare i allmänhet skall kunna yrka på förverkande. Om ett yrkande på förverkande behandlas i strafforderförfarande, är det den som har framställt straffanspråket som skall yrka på förverkande. Denna person kan enligt 3 § lagen om strafforderförfarande vara en polisman, en tullman eller någon annan tjänsteman som utför lagstadgad övervakning, dvs. i praktiken en gränsbevakningsman. Också en åklagare har rätt att framställa straffanspråk. Till dessa delar motsvarar förslaget gällande rätt. En målsägande har dock rätt att yrka på förverkande när målsäganden ensam utför åtal enligt 7 kap. lagen om rättegång i brottmål (689/1997).

Förverkandepåföljden är en säkringsåtgärd, och den egendom som har dömts förverkad tillfaller staten. Åklagaren bevakar det allmännas talan och det allmänna intresset. Därför hör det på ett naturligt sätt till åklagaren att besluta om framställandet av ett konfiskationsyrkande. En målsägande har inte motsvarande intresse när det gäller konfiskationen, eftersom ett enskilt intresse i princip inte kräver att förverkandepåföljd döms ut. Det kan dock anses att en målsägande som utför åtal ensam, utan stöd av åklagare, av jämlikhetsskäl skall ha rätt att framställa också andra yrkanden som grundar sig på brott än straffyrkanden.

Att en förverkandepåföljd döms ut kan ha indirekt betydelse för en målsägande. Om t.ex. ett brott mot ära har begåtts genom en skriftlig eller bildlig framställning, kan också målsägandens intresse förutsätta att framställningarna och de föremål som använts vid tillverkningen av dem konfiskeras. I dessa fall skall åklagaren yrka på förverkande.

Yrkandet skall framställas i ett så tidigt stadium som möjligt vid behandlingen av ärendet, dvs. i praktiken i stämningsansökan. Yrkandet skall vara så detaljerat som möjligt. Om t.ex. vinningen av ett brott och värdet av ett hjälpmedel som använts vid brottet yrkas förverkade, skall dessa poster specificeras. Om yrkandet gäller konfiskation av ett visst föremål, kan föremålet i allmänhet identifieras utan svårigheter. Å andra sidan skall en formulering enligt vilken det yrkas att hjälpmedel som använts vid begåendet av ett brott skall konfiskeras betraktas som alltför vag. Om i stället för ett föremål dess värde yrkas förverkat, är det på sin plats att uppge vilket föremål det hade varit fråga om och dess uppskattade värde. Eftersom värdet kan preciseras medan rättegången pågår, binder inte det belopp som anges i yrkandet domstolen. Om man avser överskrida det belopp som nämns i yrkandet skall svaranden ges tillfälle att uttala sig om saken.

Det kan vara svårt att utreda den ekonomiska vinningen av brottslig verksamhet, och därför föreslås det att i 2 § 2 mom. skall tas in en bestämmelse om att domstolen har rätt att uppskatta vinningens belopp. Den vinning som skall förverkas behöver därför inte alltid anges som ett markbelopp, men det är skäl att uppge åtminstone ett maximibelopp. Om beloppet av vinningen däremot kan fastställas, skall yrkandet på förverkande anges som ett specifikt belopp.

Om detta har gjorts och det under behandlingen framgår att det belopp som yrkats förverkat är alltför litet, är domstolen inte bunden av detta belopp. Svaranden skall dock i allmänhet ges tillfälle att bli hörd, om man avser att döma ut en strängare förverkandepåföljd än vad som yrkats.

Åklagarens eller en målsägandes yrkande på förverkande binder inte domstolen på så sätt att det skulle vara absolut förbjudet att överskrida yrkandets belopp. Konfiskation är en straffrättslig påföljd som i sista hand skall avgöras på basis av domstolens prövning. Därför föreslås i propositionen inte att åklagaren genom sitt yrkande skall kunna bestämma om konfiskationen på ett sätt som binder domstolen.

I 2 mom. finns en förtydligande hänvisning till 1 kap. 8 a § lagen om rättegång i brottmål, i vilken paragraf det föreskrivs om åklagarens rätt att avstå från att yrka på förverkande.

10 §. *Jämkning av förverkandepåföljder.* I paragrafen föreslås att man skall kunna avstå från att döma ut en förverkandepåföljd på grundval av vissa processekonomiska synpunkter och skälighetssynpunkter, dvs. om egendomens värde är obetydligt, om gärningsmannen lämnas obestraffad och åtgärden har karaktären av påföljd eller om förverkandepåföljden vore oskälig. Trots att i 1 mom. endast nämns möjligheten att helt och hållet avstå från att döma ut en förverkandepåföljd, kan man med stöd av 2 mom. på samma grunder delvis avstå från att döma ut påföljden.

Bestämmelsen blir tillämplig i synnerhet i domstol, men också den som utfärdar en strafforder kan avstå från att döma ut en förverkandepåföljd.

Man kan avstå från att döma ut en förverkandepåföljd oberoende av vilket slag av konfiskation det är fråga om. En förverkandepåföljd skall dock inte jämkas i sådana fall som avses i 6 § 2 mom. I stället för jämkning kan det förfarande som avses i 7 § ofta tillämpas vid behov.

Enligt 1 mom. 1 punkten är en förutsättning för att förverkandepåföljd inte döms ut att vinningens belopp eller föremålets eller egendomens värde är obetydligt. Detta skall prövas från fall till fall. Vid prövningen kan t.ex. den rättspraxis som gäller snatteri, lindrig förskingring och lindrigt bedrägeri vara till hjälp. Med föremål och egendom avses alla slag av förverkandepåföljder, men i de fall som avses i 6 § 2 mom. skall yrkande på förverkande dock framställas.

Enligt 2 punkten behöver en förverkandepåföljd inte dömas ut, om gärningsmannen lämnas obestraffad med stöd av 3 kap. 5 § 3 eller 4 mom. strafflagen eller något annat motsvarande lagrum. Andra motsvarande lagrum är t.ex. 104 § vägtrafiklagen (267/1981) och 50 kap. 7 § strafflagen. Det är då fråga om domseftergift av påföljdsnatur, varvid gärningsmannen anses ha gjort sig skyldig till ett brott men inte döms till straff för det. På motsvarande sätt kan åklagaren också avstå från att döma ut en förverkandepåföljd, om han eller hon med stöd av 11 § 2 mom. lagen om strafforderförfarande låter bli att utfärda en strafforder. Vid prövningen av om punkten skall tillämpas kan de nämnda bestämmelserna vara till hjälp.

Enligt 3 punkten behöver en förverkandepåföljd inte dömas ut, om påföljden vore oskälig med hänsyn till brottets och föremålets eller egendomens art, svarandens ekonomiska ställning samt övriga omständigheter.

Vid bedömningen av behovet av en påföljd kan enligt förslaget också övriga omständigheter beaktas. En förverkandepåföljd kan jämkas i synnerhet i sådana fall då det föreligger en omständighet som avses i 1 § 2 mom. eller en sådan strafflindringsgrund som nämns i 6 kap. 3 § strafflagen. I allmänhet kommer jämkning oftare i fråga vid brott som begåtts av oaktsamhet än vid uppsåtliga brott. Vid bedömningen av behovet av en påföljd skall också kraven på allmän laglydnad och jämlikhet beaktas.

Eftersom förverkandepåföljderna i allmänhet behövs som säkringsåtgärder, kan vid bedömningen av om en förverkandepåföljd är skälig beaktas om konfiskationen de facto skulle utgöra en bestraffning. En förverkandepåföljd skall stå i rättvis proportion till de omständigheter som den dömde befinner sig i och till det förfarande som tillräknats personen i fråga. I praktiken kommer jämkning i fråga i synnerhet när svaranden inte har varit delaktig i eller beretts vinning genom ett brott.

Vid bedömningen av om en förverkandepåföljd är skälig skall föremålets eller egendomens betydelse för svaranden beaktas. T.ex. konfiskation av ett transportmedel som har använts som hjälpmedel vid ett brott kunde vara oskäligt om svaranden är bosatt på landsbygden. Som övriga omständigheter

kunde beaktas också ett föremåls betydelse för svarandens familj samt svarandens ekonomiska ställning och också andra omständigheter som hänför sig till svarandens livssituation. Den ekonomiska ställningen är av betydelse i synnerhet i sådana fall då brottet har begåtts på en juridisk persons vägnar och gärningsmannens skuld är ringa. I ett sådant fall kunde den juridiska personen dömas att svara för värdet av hela den egendom som döms förverkad och gärningsmannen endast för en del av det.

När man överväger om en förverkandepåföljd är skälig görs en helhetsbedömning på basis av de ovan nämnda omständigheterna. Skäligheten bedöms i första hand enligt förhållandena vid tidpunkten för domen. Om t.ex. införseln av ett föremål inte längre är straffbar vid tidpunkten för domen på grund av att lagstiftningen har ändrats, kan man avstå från att konfiskera föremålet, även om man inte i övrigt t.ex. i en besvärsinstans skulle iaktta den princip om lindrigare lag som framgår av 3 § förordningen om införande av strafflagen (39/1889).

Enligt 2 mom. kan en förverkandepåföljd på de grunder som nämns i det föregående momentet i stället för ett föremål eller egendom gälla dess värde eller en del av föremålet eller egendomen eller dess värde. Det är också möjligt att döma endast en del av såväl ett föremål eller egendom som dess värde förverkat. Också en del av vinningen kan dömas förverkad.

Om det inte är nödvändigt att förverkandepåföljden i egenskap av säkringsåtgärd gäller mer än en del av egendomen, skall endast denna del dömas förverkad, om den kan avskiljas från den övriga egendomen. Om t.ex. endast en del av ett livsmedelsparti till sina egenskaper är farlig, skall den ofarliga delen inte dömas förverkad. Om egendomen däremot inte kan avskiljas skall hela partiet dömas förverkat.

Bestämmelsen gör det möjligt att i stället för egendom döma dess värde förverkat också i sådana fall då egendomen i och för sig kunde förverkas. Värdekonfiskationen omfattar då ingen kvantitativ jämkning, utan jämkningen tar sig uttryck i att ägaren fortfarande kan använda egendomen. Om t.ex. en färgkopieringsapparat som har använts som hjälpmedel vid ett brott har överlåtits till någon som är medveten om brottet och som använder den för lagliga ändamål, är det inte nödvändigtvis ändamålsenligt att konfiskera apparaten, eftersom den som har köpt den på laglig väg kan skaffa en annan apparat i stället. Syftet med förverkandepåföljden uppnås i tillräckligt hög grad genom konfiskation av värdet.

11 §. *Särskilda bestämmelser.* För tydlighetens skull föreslås 1 mom. innehålla bestämmelser om ställningen för den som är svarande då det gäller konfiskation men som inte är åtalad för brott. När det yrkas på att en person som är åtalad för brott skall dömas till förverkandepåföljd, tillämpas bestämmelserna om svarande i brottmål på personen i fråga. Enligt detta moment skall, när ansvaret beträffande en förverkandepåföljd i fråga om en person som inte är åtalad för brott utreds vid en förundersökning eller rättegång, i tillämpliga delar iakttas vad som bestäms om den som är misstänkt för brott eller om svaranden i ett brottmål, i synnerhet vad som bestäms i förundersökningslagen, rättegångsbalken och lagen om rättegång i brottmål. Momentet överensstämmer med 38 § 2 mom. polislagen (493/1995).

En undersökning som utförs med anledning av ett brott kallas förundersökning, och om den föreskrivs i förundersökningslagen. På andra konfiskationssvarande än åtalade tillämpas t.ex. den nämnda lagens bestämmelser om förhör, om skyldigheten att vara närvarande vid förhör och om rätten att anlita biträde och att slutföra sin talan innan förundersökningen avslutas. På motsvarande sätt tillämpas på personen bestämmelserna om en svarande i brottmål i lagen om rättegång i brottmål och rättegångsbalken. Sådana bestämmelser är bl.a. bestämmelserna om instämmande till domstol, avgivande av utsaga, närvaro vid rättegång och skyldighet att ersätta rättegångskostnader. En sådan svarande kan också erhålla fri rättegång och förordnas ett biträde på samma villkor som den som är åtalad för ett brott.

I bestämmelsen nämns inte särskilt åtalsprövningen, men det är klart att konfiskationssvarandens ställning inte ändras i det stadiet. Vid tillämpningen av tvångsmedelslagen iakttas däremot inte vad som bestäms om den som är misstänkt i ett brottmål.

I 2 mom. bestäms att om skadestånd eller återbäring av obehörig vinst har betalts eller dömts ut efter att ett avgörande som avses i 2 § 3 mom. har meddelats, verkställs förverkandepåföljden minskad med motsvarande belopp. Om förverkandepåföljden redan har

verkställts, kan det bestämmas att ett motsvarande belopp skall betalas av statens medel. Syftet med förslaget är att den som genom ett brott har vållat skada och samtidigt beretts vinning inte skall behöva betala ersättning dubbelt.

Om en förverkandepåföljd har dömts ut och ett skadestånd som motsvarar vinningen senare döms ut, kan den som har dömts till förverkandepåföljden eller den som är berättigad till skadestånd medan verkställigheten av konfiskationen ännu pågår genom talan yrka på att konfiskation av vinningen inte skall verkställas. I sådana fall fortgår verkställigheten till förmån för den som är berättigad till skadestånd. Om den som har dömts till förverkandepåföljden visar att skadeståndet har betalts, avstår man helt och hållet från verkställigheten.

En ersättningsskyldig som trots att konfiskation av vinningen har verkställts har betalat skadestånd eller återbäring av obehörig vinst kan återfå motsvarande belopp av statens medel. Likaså kan en ersättningsberättigad hos staten ansöka om att få ersättning av den verkställda konfiskationen av vinningen.

På grund av bestämmelsen blir den bestämmelse i 2 kap. 16 § 4 mom. strafflagen delvis onödig enligt vilken skadestånd som inte kan fås av förbrytaren skall utgå ur sakens eller egendomens värde. Avsikten är att bestämmelsen inte skall kvarstå, eftersom den sällan har tillämpats i praktiken. Dessutom är annan egendom än sådan som konfiskerats med stöd av 2 § i allmänhet av sådan art att den inte kan säljas till allmänheten och den således erhållna inkomsten användas till skadestånd. Därför är det inte skäl att staten skall ansvara för dessa skadestånd, i synnerhet inte som den kränkta ofta har möjlighet att anlita ett förfarande enligt lagen om ersättning för brottsskador av statsmedel (935/1973).

Talan i saken skall enligt förslaget väckas vid tingsrätten på den ort där käranden har sitt hemvist eller vid Helsingfors tingsrätt inom fem år från den dag då avgörandet gällande förverkandepåföljden har vunnit laga kraft. I saken iakttas den ordning som bestäms för behandlingen av tvistemål, vilket innebär att saken blir anhängig när stämningsansökan har kommit till domstolens kansli. Staten företräds av Rättsregistercentralen, vars uppgifter bl.a. omfattar verkställighet av förverkandepåföljder.

Det är nödvändigt att saken behandlas i denna ordning för att den skall kunna undersökas grundligt. En grundlig undersökning krävs för att det skall kunna kontrolleras om det finns fog för yrkandena. Det måste säkerställas att gärningsmannen eller någon annan ersättningsskyldig verkligen har betalat skadestånd trots förverkandepåföljden, eller att den kränkta är berättigad till ersättning. Detta kan förutsätta bevisning.

I en del fall är det möjligt att den som yrkar på skadestånd inte har hörts vid förundersökningen eller domstolsbehandlingen av ett brottmål. Man har kanske över huvud taget inte känt till personens existens. Käranden skall först föra skadeståndstalan mot gärningsmannen innan käranden kan väcka talan enligt detta moment, eftersom grunden för och beloppet av skadeståndet måste ha klarlagts. I skadeståndsmål är förlikning tillåten. Ett sådant avtal binder dock inte staten, även om avtalet i allmänhet är giltigt mellan avtalsparterna.

Inte heller en tidigare skadeståndsdom är emellertid direkt bindande för staten. Eftersom en ersättningsskyldig, med vetskap om att personen inte tvingas betala skadestånd, kan ha uppgett att ett skadeståndsyrkande som klart saknar grund eller som är i överkant är korrekt, eller eftersom saken kan ha avgjorts genom tredskodom utan att saken de facto har undersökts, måste talan kunna behandlas fullständigt i domstol. Om den tidigare skadeståndsdomen inte avviker från gängse praxis, och om den grundar sig på en tillräcklig utredning, har den givetvis stor beviskraft. Statens företrädare kan då medge käromålet, och behandlingen av ärendet behöver inte fortsätta.

Också frågan om den förutsatta anknytningen mellan vinningen av ett brott och skadeståndet finns kan behöva utredas. Detta beror på att gärningsmannen kan vara den som har vållat skadan, men å andra sidan har t.ex. en juridisk person som de facto beretts vinning genom brottet dömts att förverka vinningen. Det ligger i den skadelidandes intresse att det finns möjlighet att få ersättning av statens medel, men å andra sidan måste man försäkra sig om att staten inte behöver ersätta sådana skador som inte grundar sig på ett brott som lett till konfiskation av vinning.

Om t.ex. endast gärningsmannen har dömts till skadestånd och endast den juridiska person till förmån för vilken brottet har

begåtts till förverkande av vinningen, kan gärningsmannen, när han eller hon har betalat skadestånd, å andra sidan inte yrka på att av staten få ett belopp som motsvarar skadeståndet. Syftet med bestämmelsen är endast att förhindra att samma person drabbas av en dubbel ersättningsskyldighet.

I sitt avgörande skall domstolen bestämma att beloppet av den ersättning som den som har dömts till förverkandepåföljden har betalat till målsäganden utges till personen i fråga av statens medel, eller att skadeståndet till målsäganden betalas av statens medel. Om förverkandepåföljden ännu inte har verkställts så som anges i början av momentet, skall domstolen bestämma att förverkandepåföljden verkställs minskad med det belopp som framgår av domen.

Talan behandlas i första instans vid tingsrätten på den ort där käranden har sitt hemvist eller vid Helsingfors tingsrätt. Eftersom en förverkandepåföljd kan dömas ut genom strafforder eller i princip också i riksrätten, är det nödvändigt att fastställa en rättsinstans för rättegångarna. En given utgångspunkt är att saken behandlas i första instans vid tingsrätten, där man på ett naturligt sätt kan ta emot bevisningen. Tingsrättens beslut kan också överklagas. Eftersom det är fråga om en talan som en enskild för mot staten, skall forum med tanke på kärandens intresse vara tingsrätten på den ort där personen har sitt hemvist. Alternativt kommer Helsingfors tingsrätt i fråga. Det är nödvändigt med ett alternativt forum t.ex. i sådana fall när käranden inte har sitt hemvist i Finland.

Antalet sådana rättegångar som avses här kommer sannolikt att vara rätt litet. Det är önskvärt att alla yrkanden till följd av ett brott behandlas i samma rättegångsförfarande. Detta syfte omfattades entydigt vid reformen av förfarandet vid rättegång i brottmål. Den föreslagna bestämmelsen stöder för sin del också detta syfte.

Enligt bestämmelsen i 2 kap. 16 § 4 mom. i den gällande strafflagen kan den som i god tro till säkerhet för en fordran har fått en inteckning eller en pant- eller retentionsrätt i egendom som dömts förverkad få betalning av egendomens värde. Enligt 3 mom. i den föreslagna paragrafen förblir den nämnda bestämmelsen i sak oförändrad. Språkdräkten moderniseras dock. I fråga om förfarande, tidsfrist och behörig domstol iakttas vad som sagts i det föregående momentet.

17 kap. **Om brott mot allmän ordning**

23 §. *Bestämmelser om påföljder.* I 2 mom. bestäms i dag om konfiskation av ett transportmedel som har använts vid ordnande av olaglig inresa enligt 17 kap. 8 §. Ett transportmedel som har använts vid ordnande av olaglig inresa och som har byggts om på ett sätt som främjat brottet, eller som huvudsakligen har använts för att begå ett sådant brott, kan dömas förverkat till staten. På påföljden tillämpas 46 kap. 9—11 §.

Bestämmelserna om konfiskation av transportmedel blir överflödiga på grund av bestämmelserna i det föreslagna 10 kap. Om förverkande av hjälpmedel vid brott föreskrivs i 10 kap. 4 §. I det föreslagna 10 kap. finns också bestämmelser om inskränkningar i förverkandet, om förverkande av värde och om jämkning av förverkandepåföljder. Om detta föreskrivs i dag i 46 kap. 9—11 §.

I momentet föreslås bestämmelser om konfiskation i samband med djurhållningsförbud. Om djurhållningsförbud bestäms i 1 mom. i samma paragraf. Enligt det kan den som döms för djurskyddsbrott eller lindrigt djurskyddsbrott samtidigt förklaras ha förverkat sin rätt att hålla eller sköta djur eller att annars svara för djurens välfärd. Djurhållningsförbud kan också meddelas en person som döms för djurskyddsförseelse med stöd av 54 § 1 mom. djurskyddslagen (247/1996) och som kan anses olämplig eller oförmögen att sörja för djurens välfärd. Förbudet kan gälla vissa slag av djur eller djurhållning överhuvudtaget.

I praktiken har frågan om hur ett djurhållningsförbud skall verkställas i någon mån lämnat rum för tolkning. Brott mot ett djurhållningsförbud är visserligen sedan ingången av 1999 en straffbar gärning enligt 54 § djurskyddslagen. Om någon håller djur i strid med ett djurhållningsförbud, kan gärningen således utredas som djurskyddsförseelse. Dessutom bestäms i djurskyddslagen särskilt om åtgärder som tryggar ett djurs välbefinnande när djurskyddslagen eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den har överträtts. T.ex. kan myndigheterna i brådskande fall vidta omedelbara åtgärder för att trygga ett djurs välbefinnande.

För att man skall slippa de oklarheter som gäller verkställigheten av djurhållningsförbud är det nödvändigt att bestämma om en förverkandepåföljd som hänför sig till djurhållningsförbud. Djur som enligt förbudet

inte får hållas döms förverkade till staten. Förverkandepåföljden gäller således inte enbart de djur som varit föremål för brottet, varför den är exceptionell jämfört med övriga konfiskationssituationer. Orsaken till detta är att den föreslagna förverkandepåföljden förutom konfiskation av föremålet för brottet också har andra syften: att skydda djur och att effektivera verkställigheten av djurhållningsförbud.

Förverkandepåföljden skall inte gälla djur som inte heller omfattas av djurhållningsförbudet. Förbudet kan ju begränsas så att det gäller vissa slag av djur.

Förverkandepåföljden skall endast gälla de djur som den som meddelas djurhållningsförbudet håller vid den tidpunkt när det bestäms om förbudet. Förverkandepåföljden kan således inte gälla djur som personen i fråga redan har hunnit sälja eller ge till någon annan eller vilkas äganderätt han eller hon annars har överfört, om personen också har upphört att hålla djur. Effektiveringen av djurhållningsförbuden, vilket är ett av syftena med förverkandepåföljden enligt momentet, förutsätter inte konfiskation i en sådan situation, eftersom syftet, dvs. att den som meddelats förbudet inte skall hålla djur, redan har nåtts. De myndighetsåtgärder som avses i djurskyddslagen blir självfallet aktuella om skyddet av djuren förutsätter detta.

Eftersom förverkandepåföljden också kan gälla andra djur än sådana som har varit föremål för brott, skall enligt förslaget den som meddelas djurhållningsförbud innan förverkandepåföljden verkställs ges tillfälle att till någon annan sälja eller överlåta sådana djur som han eller hon har behandlat väl och som således inte har varit föremål för brott. Detta kan motiveras med jämkningen av förverkandepåföljden och dessutom med skyddet för egendom, eftersom ägaren själv får pengarna av försäljningen av djuren. Detta förutsätter dock att det är möjligt att i det domstolsbeslut som gäller djurhållningsförbudet ange vilka dessa djur är. Bestämmelsen kan således tillämpas t.ex. när en person som också har hästar på grund av att boskapen har behandlats illa meddelas djurhållningsförbud som gäller alla djuren. Innan förverkandepåföljden verkställs skall personen ges tillfälle att sälja eller på annat sätt överlåta hästarna till någon annan. Ett villkor för att överlåtelsen skall förhindra konfiskation är dock att personen faktiskt upphör att hålla djuren. På samma sätt skall man gå till väga i en situation då en person förbjuds att hålla hästar och man bland hästarna kan peka ut de hästar som har behandlats klanderfritt från djurskyddssynpunkt.

Om den som har meddelats djurhållningsförbud sköter djur som ägs av andra, är den egentliga ägaren eventuellt villig att själv ta hand om djuren. Eftersom detta inte nödvändigtvis är fallet, kan man inte utgå från att det t.ex. bestäms att djuren skall sändas till sin ägare. Det kan anses som tillräckligt att ägaren innan förverkandepåföljden verkställs ges tillfälle att hämta djuren till sig själv. Att ägaren är villig att ta hand om djuren utgör inget hinder för att myndigheterna vid behov vidtar åtgärder enligt djurskyddslagen för att skydda djuren.

Med tanke på djurhållningsförbudets syften är det vid meddelandet av ett förbud inte nödvändigt att konfiskera värdet av ett dött djur.

De föreslagna bestämmelserna om konfiskation i 10 kap. strafflagen tillämpas inte på sådan konfiskation som avses i momentet. Detta betyder t.ex. att en förverkandepåföljd skall dömas ut utan hinder av vad som i 10 kap. 9 § bestäms om förutsättningarna för att döma ut en förverkandepåföljd, och utan hinder av vad som i 10 kap. 10 § bestäms om jämkning av förverkandepåföljder.

I 3 mom. föreskrivs om förverkande av vissa brottsobjekt som har varit föremål för brott som avses i 17 kap. strafflagen. Till staten skall dömas förverkade

— filmer och andra upptagningar som har använts för spridning av våldsskildring enligt 17 § och som gärningsmannen har i sin besittning

— i 18 § avsedda bilder och bildupptagningar som på ett sedlighetssårande sätt visar barn eller våld eller tidelag

— i 19 § avsedda barnpornografiska bilder och bildupptagningar

— pornografiska bilder, bildupptagningar och föremål som har använts vid sedlighetssårande marknadsföring som avses i 20 §

— en hasardspelsbank och andra sådana pengar och föremål med penningvärde som finns i ett anordnat hasardspel som avses i 16 §.

I alla dessa fall döms förverkandepåföljden ut oberoende av vem den egendom som skall dömas förverkad har tillhört.

I den föreslagna 5 § i 10 kap. föreskrivs om när föremål och egendom som har framställts, tillverkats eller fåtts till stånd genom

ett brott eller som har varit föremål för ett brott skall dömas förverkade till staten. Största delen av vad som bestäms i 3 mom. blir onödigt på grund av den föreslagna 5 §. Den princip enligt vilken egendom kan dömas förverkad oberoende av äganderätten överensstämmer inte med de allmänna principerna i det föreslagna 10 kap. Äganderättens verkan framgår av 10 kap. 6 och 8 §. Beträffande största delen av de brottsobjekt som nämns i momentet kan äganderätten i allmänhet klarläggas.

Det är dock fortfarande nödvändigt att i momentet bestämma att en hasardspelsbank och andra sådana pengar och föremål med penningvärde som finns i ett anordnat hasardspel skall dömas förverkade till staten, oberoende av äganderätten. I synnerhet när det gäller pengar som funnits i ett anordnat hasardspel skulle det i praktiken vara mycket svårt att reda ut ägandeförhållandena, varför det är nödvändigt att göra ett undantag beträffande verkningarna av äganderätten.

Dessutom föreskrivs i momentet för tydlighetens skull att på förverkandepåföljderna i övrigt skall tillämpas vad som bestäms i 10 kap.

Barnpornografiska bilder och bildupptagningar skall alltid dömas förverkade till staten med stöd av 10 kap. 5 § 1 mom. och 6 § 2 mom., eftersom innehavet av sådana är straffbart.

I 4 mom. sägs att om sådana pornografiska bilder, bildupptagningar och föremål som nämns i 3 mom. har överlåtits till någon annan, skingrats eller förstörts, skall värdet helt eller delvis dömas förverkat. Dessutom skall vad som i 2 kap. 16 § bestäms om förverkande av den ekonomiska fördelen av brott tillämpas.

Momentet föreslås bli upphävt, eftersom det blir onödigt på grund av bestämmelserna i det föreslagna 10 kap. och eftersom 2 kap. 16 § föreslås bli upphävd.

32 kap. **Om häleribrott**

6 a §. *Förverkandepåföljd.* Enligt paragrafen skall egendom som har varit föremål för ett sådant häleribrott, dvs. så kallad penningtvätt, som nämns i 32 kap. 1 § 2 mom. dömas förverkad. Dessutom skall enligt paragrafen vad som bestäms i 2 kap. 16 § 4 mom. iakttas.

En utomstående kan ha en inteckning eller en pant- eller retentionsrätt i egendom som med stöd av denna paragraf döms förverkad till staten. För att skydda rättigheterna för sådana säkerhetsinnehavare som är i god tro hänvisas till 2 kap. 16 § 4 mom., enligt vilket innehavaren får betalning av egendomens värde om den döms förverkad. Eftersom den nämnda paragrafen föreslås bli upphävd, skall hänvisningen ändras så att den gäller 10 kap. 11 § 3 mom., som i sak har samma innehåll.

Det föreslås att i paragrafen för tydlighetens skull tas in ett nytt 2 mom., enligt vilket vad som bestäms i 10 kap. skall iakttas i fråga om förverkande av annan egendom. Eftersom 1 mom. endast gäller egendom, dvs. brottsobjekt, som har varit föremål för s.k. penningtvätt, är hänvisningen nödvändig för att det inte skall vara oklart om t.ex. den ekonomiska vinningen av ett brott, ett hjälpmedel vid brott eller annan egendom än sådan som har varit föremål för ett brott som nämns i 1 mom. kan dömas förverkade.

33 kap. **Om förfalskningsbrott**

7 §. *Förverkandepåföljd.* Enligt paragrafen döms falska och förfalskade bevismedel, föremål som försetts med falsk stämpel eller falskt märke samt föremål för vilkas innehav bestäms om straff i kapitlets 4 § förverkade. Ett föremål behöver inte konfiskeras, om det inte är skäl att befara att det kommer till brottslig användning eller om det ändras så att brottslig användning förhindras. Man kan helt eller delvis avstå från att döma ut en förverkandepåföljd, om påföljden vore oskälig med beaktande av omständigheterna.

Paragrafen föreslås bli upphävd, eftersom den blir onödig på grund av bestämmelserna i det föreslagna 10 kap. Sådana föremål som avses i 33 kap. 7 § strafflagen döms förverkade som hjälpmedel vid brott med stöd av den föreslagna 4 § eller som brottsobjekt eller brottsprodukter med stöd av 5 § i 10 kap. Man kan fortfarande avstå från att döma ut en förverkandepåföljd med stöd av den föreslagna 7 § i 10 kap., om egendomen ändras så att brottslig användning förhindras. Om jämkning av förverkandepåföljder bestäms i den föreslagna 10 § i 10 kap.

37 kap. **Om betalningsmedelsbrott**

13 §. *Förverkandepåföljd.* Med stöd av paragrafen skall falska och förfalskade pengar, penningimitationer, betalningsmedels-

blanketter och av sådana förfärdigade betalningsmedel samt redskap och tillbehör som används vid penningförfalskningsbrott och betalningsmedelsbedrägeri dömas förverkade.

Paragrafen föreslås bli upphävd, eftersom den blir onödig på grund av bestämmelserna i det föreslagna 10 kap. Om förverkande av sådan egendom som avses i paragrafen när egendomen utgör hjälpmedel vid brott bestäms i 4 § och om förverkande av egendomen när den utgör ett brottsobjekt eller en brottsprodukt i 5 § i det föreslagna 10 kap.

40 kap. **Om tjänstebrott och brott som begås av offentligt anställda arbetstagare**

4 §. *Förverkandepåföljd.* Den gällande 4 § i 40 kap. gäller konfiskation av muta. Enligt den skall gärningsmannen eller den på vars vägnar eller till vars förmån han har handlat dömas att till staten förverka den mottagna gåvan eller förmånen eller dess värde.

Paragrafen föreslås bli ändrad så att till den fogas en hänvisning till 10 kap., som gäller förverkandepåföljder. Bestämmelsen förblir i sak oförändrad när det gäller konfiskation av muta, eftersom vad som bestäms i 10 kap. enligt hänvisningen iakttas i fråga om förverkande av annan egendom än mutor.

Det har ansetts nödvändigt att den särskilda bestämmelsen om förverkande av muta skall kvarstå i lagen, eftersom det på detta sätt kan undvikas att man i varje enskilt fall måste ta ställning till vilket slag av förverkandepåföljd det är fråga om när konfiskation av en muta döms ut. Rättspraxis förblir således enhetlig, och dessutom har det ett pedagogiskt värde att den särskilda bestämmelsen i 40 kap. bibehålls.

44 kap. **Om brott emot föreskrift till skydd för lif, helsa eller egendomen**

4 §. I 1 mom. bestäms om straffet för den som utan laga rätt tillreder, håller till salu eller på annat sätt åt en annan överlåter gift eller något annat sådant livsfarligt ämne. I 2 mom. bestäms om straffet för den som utan laga rätt tillreder eller håller upplag eller försäljning av krut eller något annat sprängämne. Enligt 3 mom. skall det olovligen tillredda, till salu hållna eller upplagda dömas förverkat.

Paragrafens 3 mom. föreslås bli upphävt, eftersom det blir onödigt på grund av det föreslagna 10 kap. 5 §.

5 §. Enligt 1 mom. skall den som säljer eller håller till salu en matvara eller dryck som genom förskämning eller annars honom veterligen är skadlig för hälsan dömas till straff. Enligt 2 mom. skall det till salu hållna dömas förverkat.

Paragrafens 2 mom. föreslås bli upphävt, eftersom det blir onödigt på grund av det föreslagna 10 kap. 5 §.

46 kap. **Om regleringsbrott och smuggling**

8—13 §. Paragraferna föreslås bli upphävda, eftersom de blir onödiga på grund av bestämmelserna i det föreslagna 10 kap.

I kapitlets 8 § föreskrivs om förverkande av egendom som har varit föremål för ett sådant brott som avses i kapitlet. Om förverkande av brottsobjekt bestäms i den föreslagna 5 § i 10 kap. I 9 § i det gällande kapitlet finns bestämmelser om inskränkningar i förverkandet. Den föreslagna 6 § i 10 kap. har nästan samma innehåll. I kapitlets 10 § föreskrivs om förverkande av värde. Bestämmelser om förverkande av värde finns i den föreslagna 8 § i 10 kap. I kapitlets 11 § föreskrivs om jämkning av förverkandepåföljd. I den föreslagna 10 § i 10 kap. finns en bestämmelse med nästan samma innehåll. I stället för procedurstadgandet i kapitlets 12 § iakttas de principer som framgår av det föreslagna 10 kap. I 13 § hänvisas det till 2 kap. 16 §. I stället för nämnda paragraf skall 2 och 3 § samt 11 § 3 mom. i det föreslagna 10 kap. iakttas.

50 kap. **Om narkotikabrott**

6 §. *Förverkandepåföljd.* Det föreslås att paragrafen skall ersättas med en ny bestämmelse om förverkandepåföljd, vars 1 mom. motsvarar det nuvarande 2 mom., med undantag av vissa mindre språkliga ändringar, och enligt vars 2 mom. bestämmelserna i 10 kap. skall iakttas i övrigt. I sak är ändringarna små.

Enligt den gällande lydelsen i paragrafens 1 mom. skall narkotika som har varit föremål för ett brott som avses i 50 kap. dömas förverkad. Om narkotikan inte kan dömas förverkad på grund av att den för undvikande av förverkandepåföljd har dolts eller för-

störts, kan gärningsmannen eller den som är delaktig i brottet dömas att i stället för narkotikan förverka dess värde, antingen helt eller delvis. Efter att momentet har upphävts tillämpas bestämmelserna i 10 kap., vilket anges i paragrafens 2 mom.

I princip skall narkotika dömas förverkad på grundval av det föreslagna 1 mom. i 10 kap. 5 §. Enligt momentet skall egendom som har varit föremål för brott och brottsprodukter dömas förverkade, om deras innehav är straffbart. Det är inte skäl att jämka konfiskation av narkotika med stöd av 10 kap. 10 §. Eftersom också ägaren till narkotikan genom innehavet gör sig skyldig till ett brott, blir 10 kap. 6 § 2 mom. tillämplig på narkotika.

Värdet av narkotika döms förverkat enligt det föreslagna 10 kap. 8 §. I praktiken kommer förverkande av värdet i fråga i sådana fall när egendomen har dolts eller annars är utom räckhåll. Värdet skall dock inte dömas förverkat, om det görs sannolikt att narkotikan har förstörts eller använts. I övrigt hänvisas till motiveringen till 10 kap. 8 §. Konfiskationen av värdet kan jämkas med stöd av 10 §.

Enligt den gällande 1 punkten i 50 kap. 6 § 2 mom. skall redskap, tillbehör eller ämnen vilka har använts för begående av brott som nämns i 50 kap. eller vilka anskaffats för detta ändamål dömas förverkade. Enligt 2 punkten skall tillgångar som avses i 4 § 2 punkten dömas förverkade, även om gärningen utgör narkotikabrott eller grovt narkotikabrott. I 2 punkten i kapitlets 4 § sägs att för främjande av narkotikabrott skall den dömas som genom att låna ut pengar eller genom annan finansiering främjar narkotikabrott eller förberedelse till narkotikabrott eller i paragrafens 1 punkt nämnd verksamhet med vetskap om att finansieringen används för detta ändamål. Finansiären, den som mottagit tillgångarna eller vardera solidariskt kan dömas att förverka tillgångarna.

De internationella konventioner som är förpliktande för Finland förutsätter en mera omfattande konfiskation av finansiering samt av tillbehör, ämnen och redskap än vad som är möjligt enligt de allmänna bestämmelserna i 10 kap. Därför föreslås det att momentet med oförändrat sakinnehåll skall tas in som 1 mom. i den ändrade 6 § i 50 kap.

Enligt det gällande 3 mom. i 50 kap. 6 § tillämpas på förverkandepåföljder som avses i 2 mom. på motsvarande sätt 46 kap. 9—11 §. Eftersom det föreslås att bestämmelserna om inskränkningar i förverkandet av egendom, om förverkande av värde och om jämkning av förverkandepåföljder i 46 kap. 9—11 § strafflagen skall upphävas, skall bestämmelserna i det föreslagna 10 kap. tillämpas på motsvarande sätt, i enlighet med hänvisningsbestämmelsen i 50 kap. 6 § 2 mom.

I 4 mom. i det gällande 50 kap. 6 § hänvisas beträffande förverkandet av den ekonomiska fördelen av ett brott till 2 kap. 16 §. Eftersom 2 kap. 16 § föreslås bli upphävd, skall i stället för den 2 och 3 § i det föreslagna 10 kap tillämpas på motsvarande sätt.

Också i övrigt skall bestämmelserna i det föreslagna 10 kap. tillämpas i fråga om förverkandepåföljder som hänför sig till narkotikabrott. Tillämpliga blir, förutom de ovan nämnda bestämmelserna, t.ex. 1 §, som gäller de allmänna förutsättningarna för förverkandepåföljd, 5 § 3 mom., som gäller konfiskation av förvaringsutrustning, 9 §, som gäller framställande av yrkande på förverkande, och 10 §, som gäller jämkning av förverkandepåföljder.

1.2. Jaktlagen

80 §. *Förverkandepåföld.* Det föreslås att 80 § jaktlagen (615/1993) skall ändras så att i 1 mom. hänvisas till 1—4 och 6—11 § i det föreslagna 10 kap. strafflagen. I paragrafens 3 mom. tas in en hänvisningsbestämmelse till det föreslagna 10 kap. strafflagen. Sakinnehållet i momenten förblir oförändrat. Eftersom det dessutom föreslås att ett nytt 4 mom. skall fogas till paragrafen, föreslås paragrafen bli ändrad i sin helhet. I det nya 4 mom. skall det tas in en bestämmelse om att en förverkandepåföljd som avses i 10 kap. 4 § 1 mom. 1 punkten strafflagen döms ut endast med anledning av ett sådant brott som avses i 72 § eller 75 § 5 punkten jaktlagen.

Enligt det gällande 1 mom. i 80 § jaktlagen skall vilt som har jagats i strid med bestämmelserna i jaktlagen eller i en förordning som har utfärdats med stöd av den eller viltets värde dömas förverkat till staten. Om jakten kränker någon annans jakträtt, har denna person under de förutsättningar som nämns i 79 § jaktlagen rätt till viltet eller dess värde. Viltet eller dess värde döms då inte förverkat till staten. Viltets värde bestäms på det sätt som anges i 79 § jaktlagen.

Momentet förblir i övrigt oförändrat, men till det fogas för tydlighetens skull en hänvisning enligt vilken 10 kap. 1—4 och 6—11 § strafflagen i övrigt skall iakttas i tillämpliga delar. Av bestämmelserna i det föreslagna 10 kap. tillämpas inte vad som i 5 § sägs om förverkande av föremålet för ett brott och en brottsprodukt, eftersom särskilda bestämmelser om detta finns i det nu aktuella 1 mom. i 80 § jaktlagen. De övriga bestämmelserna i 10 kap. strafflagen skall iakttas i tillämpliga delar. Med detta avses att bestämmelserna om inskränkningar i förverkandet och konfiskation av värdet i 10 kap. 6 och 8 § inte skall tillämpas på föremålet för brottet, dvs. viltet. I övrigt blir alla bestämmelser i 10 kap. strafflagen tillämpliga.

I 2 mom. bestäms om hur jaktlicensavgiften skall beaktas i samband med ett beslut om förverkandepåföljd. I momentet föreslås vissa språkliga justeringar.

I sådana fall när vilt har jagats eller icke fredade djur har fångats eller dödats i strid med bestämmelserna i jaktlagen eller i en förordning som utfärdats med stöd av den, gäller i fråga om förverkandepåföljden enligt det gällande 3 mom. i 80 § jaktlagen i övrigt vad som bestäms i 2 kap. 16 § strafflagen. I den nämnda paragrafen finns bestämmelser om förverkande av den ekonomiska fördelen av brott och av hjälpmedel vid brott.

Eftersom 2 kap. 16 § strafflagen föreslås bli upphävd, föreslås det att momentet skall ändras så att konfiskationsbestämmelserna i strafflagens föreslagna 10 kap. skall iakttas, om icke fredade djur har fångats eller dödats i strid med bestämmelserna i jaktlagen eller i en förordning som utfärdats med stöd av den. Det föreslås att momentet skall tas in i lagen för att det inte skall uppstå oklarhet om att konfiskationsbestämmelserna skall tillämpas såväl vid brott som riktar sig mot vilt som vid brott som riktar sig mot icke fredade djur.

I 4 mom. bestäms att konfiskation enligt 10 kap. 4 § 1 mom. 1 punkten strafflagen skall dömas ut endast om straffet döms ut med stöd av en uppsåtlig gärning som avses i 72 § eller 75 § 5 punkten jaktlagen. Enligt den ovan nämnda bestämmelsen i strafflagen skall skjut- och eggvapen och andra därmed jämförbara livsfarliga redskap dömas förverkade till staten också när de använts vid ett brott som begåtts av oaktsamhet. I 72 § jaktlagen bestäms om straff för uppsåtligt jaktbrott. I 75 § 5 punkten i lagen bestäms å sin sida om när någon uppsåtligen eller av vårdslöshet bryter mot bestämmelserna i jaktlagen genom att fånga eller döda ett icke fredat djur i strid med förbudet i lagens 49 §, som gäller redskap och metoder vid fångst av djur, eller i strid med de närmare bestämmelserna i förordning. Enligt förslaget skall vapnen också i detta fall konfiskeras endast när det är fråga om en uppsåtlig gärning. Det är inte skäl att konfiskera ett vapen med stöd av de övriga straffbestämmelserna i jaktlagen, eftersom detta lätt skulle leda till ett oskäligt resultat. Det är t.ex. inte skäl att döma ett lagligt jaktvapen förverkat, om vapnet har transporterats utan att det har varit insatt i ett föreskrivet fodral eller om med vapnet i misstag har skjutits ett fullvuxet djur som liknar en kalv när endast jaktlicens för kalv funnits.

1.3. Lagen om fiske

104 §. I 2 mom. finns särskilda bestämmelser om att fångst eller värdet av fångst tillfaller staten. Utöver dessa skall enligt förslaget strafflagens 10 kap. iakttas. I lagen om fiske kan å sin sida upphävas 110 §, som gäller konfiskation av redskap som använts vid begående av fiskeförseelser och fiskebrott eller av värdet av sådana redskap. Enligt den princip som har iakttagits i reformen tillämpas de allmänna bestämmelserna i strafflagens 10 kap. på förverkandepåföljder också utan ett särskilt omnämnande.

1.4. Naturvårdslagen

59 §. *Förverkandepåföljd.* Paragrafen föreslås bli ändrad så att i den tas in en hänvisning till 10 kap. strafflagen. Dessutom ändras paragrafens språkdräkt.

Enligt den gällande 59 § naturvårdslagen skall den som har gjort sig skyldig till en gärning som avses i lagens 58 § dömas att till staten förverka vad personen vunnit genom brottet, eller motsvarande värde. En person skall dock alltid dömas att förverka åtminstone det värde som en fridlyst växt eller ett fridlyst djur har som representant för sin art. Miljöministeriet fastställer riktgivande värden för fridlysta djur och växter. I övrigt skall 2 kap. 16 § strafflagen iakttas. I den paragraf till vilken hänvisas bestäms om förverkande av den ekonomiska fördelen

av brott och av hjälpmedel vid brott.

Enligt den föreslagna 59 § naturvårdslagen skall den som har gjort sig skyldig till en gärning som avses i lagens 58 § dömas att till staten förverka föremålet för brottet. Dessutom skall det värde som ett fridlyst djur eller en fridlyst växt har som representant för sin art dömas förverkat. Miljöministeriet fastställer riktgivande värden för fridlysta djur och växter. I övrigt skall 10 kap. 1—4 och 6—11 § strafflagen iakttas.

Av bestämmelserna i det föreslagna 10 kap. strafflagen tillämpas inte vad som i 5 § sägs om förverkande av föremålet för ett brott och en brottsprodukt, eftersom särskilda bestämmelser om detta finns i 59 § naturvårdslagen. De övriga bestämmelserna i 10 kap. strafflagen skall iakttas i tillämpliga delar. Med detta avses att bestämmelserna om inskränkningar i förverkandet och konfiskation av värdet i 10 kap. 6 och 8 § inte skall tillämpas på föremålet för brottet, dvs. det fridlysta djuret eller den fridlysta växten. I övrigt blir alla bestämmelserna i 10 kap. tillämpliga.

Innehållet i den föreslagna regleringen kan belysas med följande exempel: A dödar ett fridlyst djur, som i egenskap av representant för sin art har ett värde av 1 000 mk, och säljer det till B för 2 000 mk. A skall enligt den föreslagna 59 § dömas att förverka det värde djuret har som representant för sin art, dvs. 1 000 mk, samt, med stöd av de bestämmelser i 10 kap. strafflagen till vilka hänvisas i paragrafen, vinningen av brottet, dvs. 2 000 mk. Dessutom skall B dömas att förverka djuret, om B vid mottagandet av djuret bröt mot 58 § 2 mom. 1 punkten naturvårdslagen.

1.5. Lagen om fredning av vraket efter passagerarfartyget Estonia

6 §. Enligt 6 § 1 mom. lagen om fredning av vraket efter passagerarfartyget Estonia (903/1995) skall ett föremål som tagits upp från det fredade området eller dess värde dömas förverkat. I 2 mom. sägs att om förverkande av föremål eller annan egendom som använts för brottets begående bestäms i strafflagen.

Det föreslås att paragrafens 1 mom. skall kvarstå oförändrat, men 2 mom. föreslås bli ändrat så att i det sägs att 10 kap. 1—4 och 6—11 § strafflagen i övrigt skall iakttas i tillämpliga delar. Avsikten är att förenhetliga konfiskationsbestämmelsernas språkdräkt och att uttryckligen ange att också vinningen av ett brott skall dömas förverkad.

Av bestämmelserna i det föreslagna 10 kap. strafflagen tillämpas inte vad som i 5 § sägs om förverkande av föremålet för ett brott och en brottsprodukt, eftersom särskilda bestämmelser om detta finns i 6 § 1 mom. lagen om fredning av vraket efter passagerarfartyget Estonia. De övriga bestämmelserna i 10 kap. strafflagen skall iakttas i tillämpliga delar. Med detta avses t.ex. att bestämmelserna i 10 kap. 6 och 8 § inte skall tillämpas på föremålet för ett brott.

1.6. Kärnenergilagen

73 §. *Förverkandepåföljd.* Enligt 73 § 2 mom. kärnenergilagen (990/1987) kan, med anledning av brott som avses i lagens 72 § 1 mom., kärnanläggningar som uppförts eller drivits, gruvor eller anrikningsverk som inlett sin verksamhet och där producerad malm eller anrikad malm som innehåller uran eller torium, kärnämne eller kärnavfall som framställts, innehafts, producerats, överlåtits, behandlats, använts, lagrats eller transporterats eller förts till eller från landet och malm eller anrikad malm som innehåller uran eller torium och som förts till eller från landet samt ämnen, anordningar, aggregat och informationsmaterial på kärnenergiområdet som innehafts, överlåtits eller förts till eller från landet, eller värdet därav dömas förverkade till staten, om kärnenergilagen eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den har överträtts. Enligt paragrafens 3 mom. skall ekonomisk fördel som erhållits genom ett brott dömas förverkad på det sätt som bestäms i strafflagen.

Det föreslås att ordalydelsen i 73 § 2 mom. kärnenergilagen ses över. Bestämmelsen kvarstår i övrigt oförändrad i sak, men konfiskation av värdet blir, under de förutsättningar om vilka bestäms i 10 kap. strafflagen, möjlig också i fråga om annan egendom än ämnen, anordningar, aggregat och informationsmaterial. I paragrafens 3 mom. föreslås att 10 kap. strafflagen dessutom skall iakttas i tillämpliga delar. Med stöd av de allmänna bestämmelserna i 10 kap. strafflagen döms t.ex. vinning av brott och hjälpmedel vid brott förverkade. Också andra brottsprodukter och brottsobjekt än de som avses i 73 § kärnenergilagen kan dömas förverkade enligt de allmänna bestämmelserna i

10 kap. strafflagen.

Ändringen av 3 mom. innebär bl.a. att i stället för egendom som avses i 73 § 1 mom. kärnenergilagen, vilket inte föreslås bli ändrat i detta sammanhang, kan egendomens värde dömas förverkat enligt bestämmelserna i 10 kap. strafflagen.

1.7. Skogslagen

19 §. *Förverkandepåföljd.* I 1 mom. bestäms att 2 kap. 16 § strafflagen skall iakttas när ekonomisk fördel som en överträdelse av skogslagen (1093/1996) har medfört döms förverkad till staten. Förverkad döms en nytta från vilken kostnaderna för korrigerande åtgärder enligt 20 § har dragits av. Enligt 2 mom. kan domstolen låta bli att döma ut en förverkandepåföljd eller begränsa den till att gälla bara en del av den ekonomiska fördel brottet har medfört, om den straffbara gärning som förverkandepåföljden förutsätter är obetydlig eller om omständigheterna i övrigt är förmildrande, eller om det annars skulle vara oskäligt att döma ut förverkandepåföljden.

Hänvisningen till 2 kap. 16 § strafflagen ändras till en hänvisning till 10 kap. 2 § strafflagen. I 2 mom. sägs att 10 kap. strafflagen dessutom skall iakttas i tillämpliga delar. Om jämkning av förverkandepåföljder bestäms i 10 kap. 10 §.

1.8. Lagen om uppfyllande av vissa förpliktelser som grundar sig på Finlands medlemskap i Förenta Nationerna och Europeiska unionen

4 §. I paragrafen sägs att om straff för brott eller för försök till brott mot en regleringsföreskrift som någon myndighet har meddelat med stöd av lagen i fråga samt för brott eller försök till brott mot förordningar om kapitalrörelser, betalningar eller avbrytande eller begränsning av andra ekonomiska förbindelser som utfärdas med stöd av artikel 73 g eller artikel 228 a i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen och som hör till Europeiska unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik bestäms i 46 kap. 1—3 § strafflagen. Om förverkandepåföljder bestäms i kapitlets 8—13 §.

Eftersom 46 kap. 8—13 § strafflagen föreslås bli upphävda, måste den mening som gäller förverkandepåföljder strykas. I sak förblir paragrafen oförändrad. Enligt den princip som har iakttagits i reformen tillämpas de allmänna bestämmelserna i 10 kap. strafflagen på förverkandepåföljderna också utan ett särskilt omnämnande.

1.9. Lagen om begränsning av utförseln av kulturföremål

14 §. *Hänvisningsbestämmelse och rätt att föra talan.* I 1 mom. sägs att om straff för utförsel av föremål i strid med lagen eller rådets förordning om export av kulturföremål eller för försök till sådant brott bestäms i 46 kap. 4 och 5 § strafflagen. Om förverkandepåföljder bestäms i kapitlets 8—13 §.

Eftersom 46 kap. 8—13 § strafflagen föreslås bli upphävda, måste den mening som gäller förverkandepåföljder strykas. I sak förblir momentet oförändrat. Enligt den princip som har iakttagits i reformen tillämpas de allmänna bestämmelserna i 10 kap. strafflagen på förverkandepåföljderna också utan ett särskilt omnämnande.

1.10. Lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning

9 §. *Straff.* I 1 mom. sägs att om straff för uppsåtligt brott och försök till brott mot lagens 3 och 4 § eller mot en föreskrift som en myndighet har meddelat med stöd av dem bestäms i 46 kap. 1—3 § strafflagen. Om förverkandepåföljder bestäms i samma kapitels 8—13 §.

Eftersom 46 kap. 8—13 § strafflagen föreslås bli upphävda, måste den mening som gäller förverkandepåföljder strykas. I sak förblir momentet oförändrat. Enligt den princip som har iakttagits i reformen tillämpas de allmänna bestämmelserna i 10 kap. strafflagen på förverkandepåföljderna också utan ett särskilt omnämnande.

Paragrafen föreslås inte bli ändrad till övriga delar.

1.11. Beredskapslagen

49 §. I paragrafen sägs att om straff för överträdelse av en regleringsföreskrift som en myndighet har utfärdat med stöd av lagen i fråga och försök till detta bestäms i 46 kap. 1—3 § strafflagen. Om förverkandepåföljder bestäms i kapitlets 8—13 §.

Eftersom 46 kap. 8—13 § strafflagen föreslås bli upphävda, måste den mening som

gäller förverkandepåföljder strykas. I sak förblir paragrafen oförändrad. Enligt den princip som har iakttagits i reformen tillämpas de allmänna bestämmelserna i 10 kap. strafflagen på förverkandepåföljderna också utan ett särskilt omnämnande.

1.12. Livsmedelslagen

Rubriken för lagens 9 kap. är "straffstadganden och förverkandepåföljder". Eftersom kapitlets 39 § föreslås bli ändrad så att den inte längre innehåller bestämmelser om förverkandepåföljder, föreslås det att kapitlets rubrik ändras till "straffbestämmelser".

39 §. *Straffbestämmelser.* I 1 och 2 mom. bestäms om straffet för den som bryter mot livsmedelslagen (361/1995). Enligt 3 mom. skall den egendom som har varit föremål för ett brott enligt de ovan nämnda momenten eller dess värde dömas förverkade enligt 46 kap. 8—12 § strafflagen. Dessutom gäller i fråga om förverkandet av den ekonomiska fördel som brottet har medfört och hjälpmedel och annan egendom som har använts för brottet vad som bestäms i 2 kap. 16 § strafflagen. I 4 mom. sägs att om straffet för smuggling eller försök till smuggling av livsmedel i strid med stadganden och bestämmelser samt för olaga befattningstagande med infört gods bestäms i 46 kap. 4—6 § strafflagen och om förverkandepåföljder i 8—13 § i samma kapitel.

Det föreslås att 3 mom. skall upphävas och att 4 mom. skall ändras så att den mening som gäller förverkandepåföljder stryks, eftersom 2 kap. 16 § och 46 kap. 8—13 § strafflagen föreslås bli upphävda. Enligt den princip som har iakttagits i reformen tillämpas de allmänna bestämmelserna i 10 kap. strafflagen på förverkandepåföljderna också utan ett särskilt omnämnande. Paragrafens rubrik ändras så att den motsvarar paragrafens ändrade innehåll.

Paragrafens 1, 2, 5 och 6 mom. föreslås inte bli ändrade. Paragrafen förblir i sak oförändrad.

1.13. Lagen om verkställighet av Europeiska gemenskapens gemensamma fiskeripolitik

8 §. *Förverkande av licens och fisketillstånd.* I paragrafen bestäms om förverkande av licens och fisketillstånd för ett specificerat fiskefartyg. Dessutom sägs i paragrafen att på förverkandepåföljder i övrigt tillämpas vad som bestäms i strafflagen.

Paragrafen föreslås bli ändrad så att den mening som gäller förverkandepåföljden stryks. Enligt den princip som har iakttagits i reformen tillämpas de allmänna bestämmelserna i 10 kap. strafflagen på förverkandepåföljderna också utan ett särskilt omnämnande. Dessutom föreslås det att paragrafens rubrik, "förverkandepåföljd", ändras till "förverkande av licens och fisketillstånd", varvid det bättre motsvarar paragrafens innehåll. I sak förblir paragrafen oförändrad.

1.14. Gödselmedelslagen

21 §. *Straffstadgande.* I 1 mom. bestäms om straffet för den som bryter mot gödselmedelslagen (232/1993) och om förhållandet mellan straffet och vite. Dessutom sägs i momentet att gödselfabrikatet jämte förpackning eller en del därav eller deras värde kan dömas förverkade, om det inte är oskäligt med beaktande av förhållandena.

Momentet föreslås bli ändrat så att den mening som gäller förverkandepåföljden stryks. I sak förblir momentet oförändrat. Enligt den princip som har iakttagits i reformen tillämpas de allmänna bestämmelserna i 10 kap. strafflagen på förverkandepåföljderna också utan ett särskilt omnämnande. Om förverkande av gödselfabrikat jämte förpackning bestäms i den föreslagna 5 § och om förverkande av värdet i den föreslagna 8 § i 10 kap. strafflagen. Det föreslagna 10 kap. tillämpas också på andra förverkandepåföljder, såsom förverkande av vinningen av ett brott.

1.15. Foderlagen

41 §. *Straffbestämmelse.* I 1 mom. bestäms om straffet för den som bryter mot foderlagen (396/1998). Dessutom sägs i momentet att foderfabrikatet jämte förpackning eller en del därav eller deras värde kan dömas förverkade, om det inte är oskäligt med beaktande av förhållandena.

Momentet föreslås bli ändrat så att den mening som gäller förverkandepåföljden stryks. I sak förblir momentet oförändrat. Enligt den princip som har iakttagits i reformen tillämpas de allmänna bestämmelserna i 10 kap. strafflagen på förverkandepåföljderna också utan ett särskilt omnämnande. Om förverkande av foderfabrikat jämte förpack-

ning bestäms i den föreslagna 5 § och om förverkande av värdet i den föreslagna 8 § i 10 kap. strafflagen. Det föreslagna 10 kap. tillämpas också på andra förverkandepåföljder, såsom förverkande av vinningen av ett brott.

1.16. Lagen om handel med utsäde

19 §. *Straffstadgande.* I 1 mom. bestäms om straffet för den som bryter mot lagen om handel med utsäde (233/1993) och om förhållandet mellan straff och vite. Dessutom sägs i momentet att utsädet jämte förpackning eller en del av utsädet eller värdet av dessa kan dömas förverkade, om detta inte är oskäligt med beaktande av omständigheterna.

Momentet föreslås bli ändrat så att den mening som gäller förverkandepåföljden stryks. I sak förblir momentet oförändrat. Enligt den princip som har iakttagits i reformen tillämpas de allmänna bestämmelserna i 10 kap. strafflagen på förverkandepåföljderna också utan ett särskilt omnämnande. Om förverkande av utsäde jämte förpackning bestäms i den föreslagna 5 § och om förverkande av värdet i den föreslagna 8 § i 10 kap. strafflagen. Det föreslagna 10 kap. tillämpas också på andra förverkandepåföljder, såsom förverkande av vinningen av ett brott.

1.17. Lagen om godkännande av vissa bestämmelser i avtalet om ett internationellt energiprogram och om tillämpningen av avtalet

14 §. I 1 mom. finns bestämmelser om straffet för brott mot en regleringsföreskrift som en myndighet har meddelat, och enligt momentet föreskrivs om förverkandepåföljder i 46 kap. 8—13 § strafflagen.

Eftersom de nämnda paragraferna föreslås bli upphävda, måste den mening som gäller förverkandepåföljden strykas. I sak förblir momentet oförändrat. Enligt den princip som har iakttagits i reformen tillämpas de allmänna bestämmelserna i 10 kap. strafflagen på förverkandepåföljderna också utan ett särskilt omnämnande.

1.18. Djurskyddslagen

47 §. *Beslag.* Paragrafen innehåller en hänvisning till bestämmelserna om beslag i tvångsmedelslagen. Bestämmelserna gäller föremål och ämnen. Till paragrafen fogas för tydlighetens skull ett omnämnande av att samma bestämmelser skall tillämpas också på beslag av djur.

Enligt 4 kap. 1 § tvångsmedelslagen får ett föremål tas i beslag, om det finns skäl att anta att det kan ha betydelse som bevis i brottmål eller att det har avhänts någon genom brott eller att en domstol förklarar det förbrutet. Eftersom också ett djur kan konfiskeras enligt förslaget, kan på samma sätt också ett djur tas i beslag. Visserligen kommer myndigheterna, på grund av att djuret är i så dåligt skick, ofta att vidta sådana åtgärder som avses i djurskyddslagen, men detta är inte alltid fallet. T.ex. när en person som meddelats djurhållningsförbud trots förbudet håller djur och djuren därför tas i beslag med tanke på en förestående konfiskation är djuren inte nödvändigtvis i dåligt skick.

I 4 kap. 10 § tvångsmedelslagen bestäms att ett föremål som har tagits i beslag skall tas om hand av den som verkställer beslaget, men att det dock får lämnas kvar i innehavarens besittning, om detta inte kan anses äventyra syftet med beslaget. Innehavaren skall då förbjudas att överlåta eller göra sig av med föremålet. Vid behov skall föremålet dessutom märkas. Innehavaren får också förbjudas att använda föremålet. Ett beslagtaget föremål skall förvaras sådant det är, men chefen för polisdistriktet får bestämma att det beslagtagna föremålet omedelbart skall säljas t.ex. om det är synnerligen dyrt att vårda det.

Bestämmelsen lämpar sig inte till alla delar på förvaring av beslagtagna djur. Med tanke på syftet med djurhållningsförbudet är det inte alltid ett godtagbart alternativ att ett djur lämnas kvar hos ägaren. Möjligheten att sälja ett djur som är dyrt att sköta lämpar sig inte för alla djur.

Särskilda bestämmelser bör således utfärdas om förvaringen av beslagtagna djur. I paragrafen bestäms att ett djur som tagits i beslag, utan hinder av vad som i 4 kap. 10 § tvångsmedelslagen bestäms om förvaring av ett beslagtaget föremål, omedelbart får avlivas, säljas eller annars överlåtas, om dess värde är obetydligt eller om det inte är möjligt eller ändamålsenligt att ordna dess skötsel.

50 §. *Handräckning.* Verkställigheten av en förverkandepåföljd som gäller djur kräver

särskild sakkunskap, som den utmätningsman som sköter verkställigheten inte nödvändigtvis besitter. Man måste t.ex. bedöma i vilket skick djuren är. Om sådana åtgärder för att skydda djuren som avses i djurskyddslagen är nödvändiga, går de före verkställigheten av förverkandepåföljden. Därför föreslås det att till paragrafen om handräckning skall fogas ett nytt 3 mom., enligt vilket kommunalveterinären vid behov skall ge utmätningsmannen handräckning när denna verkställer en förverkandepåföljd som gäller djur.

57 §. *Förverkandepåföljd.* Paragrafens 1 mom. innehåller en hänvisning till 17 kap. 23 § 2 mom. strafflagen, vilket gäller förverkandepåföljder som riktar sig mot djur och som döms ut i samband med att ett djurhållningsförbud meddelas. Av hänvisningen framgår också att bestämmelserna i 10 kap. strafflagen inte skall tillämpas.

Paragrafens 2 mom. gäller förverkandepåföljder som gäller djur och som döms ut för brott mot ett djurhållningsförbud. För djurskyddsförseelse döms enligt 54 § 2 mom. djurskyddslagen den som bryter mot ett djurhållningsförbud eller är mellanhand för någon annan för kringgående av ett djurhållningsförbud. I ett sådant fall bör det när förverkandepåföljden döms ut också beaktas att förverkandepåföljden är av betydelse för att den förstärker djurhållningsförbudet. Därför bör förverkandepåföljden inte vara beroende av prövning, varför t.ex. bestämmelserna om att en förverkandepåföljd kan dömas ut endast om åklagaren yrkar på detta i 10 kap. 9 § strafflagen eller bestämmelserna om jämkning av förverkandepåföljder i 10 § inte bör kunna tillämpas.

Grunden för att förverkandepåföljd kan dömas ut till följd av brott mot ett djurhållningsförbud finns i 10 kap. 5 § 1 mom. strafflagen, enligt vilket föremål och egendom som har varit föremål för ett brott skall dömas förverkade till staten, om deras innehav är straffbart.

Det är inte nödvändigt att tillämpa bestämmelserna i 10 kap. 6 § strafflagen, vilka gäller inskränkningar i förverkandet av egendom som har varit föremål för brott. Enligt den nämnda paragrafen döms sådan egendom inte förverkad som helt eller delvis tillhör någon annan än gärningsmannen. Om konfiskationen av ett djur som hålls av en person som meddelats djurhållningsförbud skulle förhindras av att djuret tillhör någon annan, skulle detta vara ägnat att öka antalet skenbara överföringar av äganderätt. Å andra sidan kan konfiskationen också drabba en utomstående som i god tro har överlåtit djuret att hållas av någon som meddelats djurhållningsförbud. Dessa situationer kommer dock sannolikt att vara ytterst sällsynta, eftersom de försummelser som lett till att djurhållningsförbudet meddelats i allmänhet också kommer till utomståendes kännedom.

Beträffande förverkandepåföljder som gäller djur och som döms ut för brott mot ett djurhållningsförbud skall således enligt förslaget iakttas vad som bestäms i 10 kap. 1 §, 5 § 1 mom., 8 § 1 och 3 mom. samt 11 § 3 mom. strafflagen.

Av dessa lagrum gäller den föreslagna 1 § i strafflagens 10 kap. de allmänna förutsättningarna för förverkandepåföljd. Den föreslagna 8 § i samma kapitel gäller förverkande av värde. Av bestämmelserna i paragrafen kan vad som i 1 mom. sägs om förverkande av värde tillämpas bl.a. om egendomen har dolts eller om den annars är utom räckhåll. I samma paragrafs 3 mom. bestäms om ansvaret när två eller flera döms att förverka värdet av samma egendom. Däremot är det inte nödvändigt att tillämpa bestämmelsen i paragrafens 2 mom. I momentet bestäms att värdet inte döms förverkat, om det görs sannolikt att egendomen har förstörts eller använts. Eftersom bestämmelsen inte tillämpas, konfiskeras djurets värde också när ett djur som hållits i strid med ett djurhållningsförbud har förstörts. Härigenom understryks att det aldrig lönar sig för den som meddelats djurhållningsförbud att hålla djur. Det föreslagna 3 mom. i 11 § i samma kapitel gäller å sin sida rätten för en innehavare av en pant- eller retentionsrätt att få betalning för värdet av egendom som dömts förverkad.

De övriga bestämmelserna i 10 kap. strafflagen skall inte tillämpas i de fall som avses i 2 mom.

Enligt 3 mom. skall i övrigt iakttas vad som i 10 kap. strafflagen bestäms om förverkandepåföljder. Detta gäller andra förverkandepåföljder som kommer i fråga än konfiskation av djur, t.ex. konfiskation av eventuell vinning. Konfiskationen kan också gälla t.ex. sådana i 12 § djurskyddslagen avsedda redskap, anordningar eller ämnen som uppenbart åsamkar ett djur onödig smärta eller plåga och som inte får tillverkas, importeras, säljas, överlåtas eller användas.

1.19. Lagen om produkter och utrustning för hälso- och sjukvård

Lagens 6 kap. benämns "Straffstadganden och stadganden om förverkandepåföljd". Eftersom 26 §, som gäller förverkandepåföljder, upphävs, föreslås det att kapitlets namn ändras till "Straffbestämmelser".

Enligt den princip som har iakttagits i reformen tillämpas de allmänna bestämmelserna i 10 kap. strafflagen på förverkandepåföljderna också utan ett särskilt omnämnande.

1.20. Lagen om upphävande av vissa bestämmelser om förverkandepåföljder

Genom lagen upphävs sådana bestämmelser i olika lagar i vilka enbart föreskrivs om förverkandepåföljder och som inte innehåller några särskilda bestämmelser som inte omfattas av det föreslagna 10 kap. Enligt den princip som har iakttagits i reformen tillämpas de allmänna bestämmelserna i 10 kap. strafflagen på förverkandepåföljderna också utan ett särskilt omnämnande.

1.21. Lagen om rättegång i brottmål

1 kap. 8 a §. Paragrafen gäller åklagarens rätt att avstå från att framställa ett yrkande på förverkande. I 1 punkten föreslås att åklagaren skall kunna avstå från att yrka på förverkande, om vinningens belopp eller föremålets eller egendomens värde är obetydligt. Beträffande motiveringen hänvisas till 10 § 1 mom. 1 punkten i det föreslagna 10 kap. strafflagen. Enligt paragrafens 2 punkt kan åklagaren avstå från att yrka på förverkande, om en utredning av grunderna för yrkandet eller behandlingen av yrkandet vid domstol skulle medföra kostnader som är oskäliga med hänsyn till sakens natur. Enligt 3 punkten kan åklagaren avstå från att yrka på förverkande, om han eller hon fattar beslut om åtalseftergift som påföljd. Ett yrkande skall dock alltid framställas, om ett allmänt intresse kräver det.

Syftet med förslaget är att det skall vara möjligt att avstå från behandlingen av ett yrkande på förverkande, om behandlingen med hänsyn till sakens natur skulle vara alltför dyr, t.ex. av den orsaken att en utredning skulle fördröja domstolsbehandlingen eller de förfaranden som föregår den. Om bestämmandet av en förverkandepåföljd skulle förutsätta omfattande utredningar eller bevisning, kan åklagaren besluta att inte yrka på förverkande. Eftersom det föreslås att bestämmelsen skall tas in i lagen av processekonomiska skäl, skall yrkande på förverkande i allmänhet framställas i klara fall. Också det allmänna intresset kräver detta.

Eftersom åklagaren beslutar om framställandet av ett yrkande, är det skäl att ge uttryckligen åklagaren prövningsrätten. Inom strafforderförfarandet är det oftast en polisman eller någon annan tjänsteman som utför övervakning som på eget initiativ framställer ett straffanspråk. Eftersom straffanspråket härvid i praktiken framställs omedelbart efter att en summarisk förundersökning har gjorts och ärendet skall vara enkelt och klart, är det inte nödvändigt att ge dessa tjänstemän prövningsrätt.

Åklagaren fattar i allmänhet beslut om att avstå från att yrka på förverkande vid åtalsprövningen, i samband med beslutet om att väcka åtal eller meddela åtalseftergift som påföljd.

En förutsättning för att avstå från att yrka på förverkande är att en utredning av grunderna för yrkandet skulle medföra kostnader som är oskäliga med hänsyn till sakens natur. De omständigheter som yrkandet grundar sig på utreds i allmänhet vid förundersökningen. Det är då fråga om en utredning av om det finns förutsättningar för konfiskation. Sådana förutsättningar är de allmänna förutsättningar som fr amgår av 1 § i det föreslagna 10 kap. strafflagen samt t.ex. vem konfiskationen skall gälla eller vilket föremål som skall konfiskeras. Med utredningen av grunderna för yrkandet hänvisas uttryckligen till undersökning av det verkliga händelseförloppet. Om åklagaren på basis av förundersökningsmaterialet anser att förutsättningarna för huruvida en förverkandepåföljd kan dömas ut inte har utretts tillräckligt och att en sådan utredning uppenbart inte kan göras till kostnader som är skäliga med hänsyn till sakens natur, kan åklagaren besluta att inte yrka på förverkande. Åklagaren kan förfara på detta sätt också när han eller hon anser att en sådan ytterligare undersökning som avses i 15 § 2 mom. förundersökningslagen (449/1987) sannolikt skulle klarlägga grunderna för yrkandet men medföra kostnader som är oskäliga med hänsyn till sakens natur.

Åklagaren kan avstå från att yrka på förverkande också om behandlingen av yrkan-

det vid domstol skulle medföra kostnader som är oskäliga med hänsyn till sakens natur. I praktiken kunde detta vara fallet t.ex. när bevisandet av de omständigheter som yrkandet grundar sig på skulle leda till att bevisföringen blir oproportionerligt omfattande eller till att behandlingen av saken fördröjs.

Vid tillämpningen av bestämmelsen skall åklagaren överväga om så mycket material om grunderna för förverkandepåföljden kan erhållas vid förundersökningen att det är tillräckligt för en rättegång. Åklagaren skall också överväga om han eller hon i domstolen, till kostnader som är skäliga med hänsyn till sakens natur, kan bevisa att det finns grunder för en förverkandepåföljd. Däremot berättigar det faktum att det i rättsligt avseende är osäkert om förverkandepåföljd kan dömas ut inte i sig åklagaren att avstå från att yrka på förverkande.

Vid prövningen av om de kostnader som behandlingen av ett yrkande skulle medföra är oskäliga med hänsyn till sakens natur skall både de kostnader som åsamkas staten och de kostnader som åsamkas dem som har del i saken beaktas. Kostnaderna skall jämföras med de kostnader som det ärende som behandlas annars medför. T.ex. i fråga om ett omfattande brottmål behöver den kostnadsökning som följer av behandlingen av yrkandet på förverkande då inte nödvändigtvis anses som oskälig, även om den skulle vara det i ett brottmål som är enkelt och klart förutom när det gäller konfiskationen. Vid prövningen av om kostnaderna är skäliga skall man också beakta de kostnader som åsamkas förundersökningsmyndigheterna på grund av att förundersökningen utvidgas och fördröjs, och också annars att undersökningsresurserna används på ett rationellt sätt.

En förutsättning för att åklagaren skall kunna avstå från att framställa ett yrkande på förverkande är att allmänt intresse inte kräver något annat. Den allmänna laglydnaden och förtroendet för myndigheternas verksamhet kan i ett enskilt fall förutsätta att de processekonomiska aspekterna åsidosätts och ett yrkande på förverkande framställs, trots att saken är besvärlig att reda ut. När det t.ex. är fråga om värdefull egendom eller den brottsliga verksamheten är synnerligen grov, kan ett allmänt intresse ofta kräva att ett yrkande på förverkande framställs. Det kan t.ex. vara lätt att bevisa att miljön har förorenats så som avses i 48 kap. 1 § strafflagen genom att någon i strid med avtalsvillkoren har släppt ut orenat avloppsvatten i vattnet. Trots att det kan vara svårt att utreda vinningen av brottet, kräver ett allmänt intresse i princip att yrkande på förverkande framställs.

Enligt 3 punkten kan åklagaren avstå från att yrka på förverkande, om han eller hon beslutar om åtalseftergift för brottet med stöd av 1 kap. 7 eller 8 § eller något annat motsvarande lagrum och ett allmänt intresse inte kräver något annat. Åklagaren fattar härvid ett beslut om åtalseftergift av påföljdsnatur. En annan bestämmelse som kommer i fråga är t.ex. 104 § 2 mom. vägtrafiklagen, med stöd av vilket åklagaren kan avstå från åtgärder på grund av att brottet är ringa.

När åklagaren avstår från åtgärder på basis av de nämnda paragraferna, måste yrkandet på förverkande behandlas vid en separat rättegång, dvs. i en s.k. konfiskationsprocess, för att förverkandepåföljden skall kunna dömas ut. Vid domstolsbehandlingen måste det brott som konfiskationen grundar sig på, liksom även de övriga förutsättningarna för konfiskationen, bevisas för att förverkandepåföljden skall kunna dömas ut. Från processekonomisk synpunkt och med tanke på syftet med bestämmelserna om avstående från åtgärder är det i allmänhet inte önskvärt att en separat konfiskationsprocess inleds.

Yrkande på förverkande skall dock framställas, om ett allmänt intresse kräver detta. Också andra omständigheter än de ovan nämnda kan beaktas. T.ex. kan ett föremåls värde eller dess art ha betydelse när åklagaren överväger om ett yrkande skall framställas.

1 kap. 11 a §. Enligt paragrafen skall beslutet om att förverkande inte yrkas delges den som saken gäller så som bestäms i 1 kap. 9 § 1 mom. Dessutom skall vad som bestäms i 1 kap. 10 och 11 § iakttas på motsvarande sätt.

Saken gäller i första hand dem som eventuellt skulle dömas till förverkandepåföljden om yrkandet skulle godkännas, dvs. i allmänhet gärningsmannen och den som är delaktig i ett brott. Också andra personer skall vid behov delges beslutet. Sådana personer kan t.ex. vara ett föremåls ägare och den med vars samtycke eller på vars vägnar ett brott har begåtts.

Enligt nämnda 1 kap. 9 § skall ett beslut delges per post eller med iakttagande av vad

som bestäms i 11 kap. rättegångsbalken. Beslutet skall delges en person även om personen i fråga är svarande i en rättegång som gäller det brott som konfiskationen grundar sig på.

Enligt 1 kap. 10 § skall åklagaren, vid meddelande av åtalseftergift av påföljdsnatur, föra sitt avgörande av skuldfrågan till domstolen, om den som åtalseftergiften gäller yrkar det. Åklagaren väcker då åtal, men yrkar inte på straff. Domstolen antingen förkastar yrkandet eller fastställer att den som åtalseftergiften gäller är skyldig till gärningen i fråga.

Bestämmelsen är nödvändig av den orsaken att åklagarens beslut om åtalseftergift av påföljdsnatur också innehåller ett ställningstagande om att den som åtalseftergiften gäller har gjort sig skyldig till en straffbar gärning. Grundlagens 21 § samt de internationella konventioner om de mänskliga rättigheterna som är förpliktande för Finland förutsätter att ett sådant beslut av en åklagare kan föras till domstol.

Ett beslut om att avstå från att yrka på förverkande innehåller inte nödvändigtvis något ställningstagande till om en person har gjort sig skyldig till en gärning som enligt lagen är straffbar. Beslutet kan innehålla åklagarens ställningstagande till om brottet har begåtts med föremålets ägares samtycke eller om en person har beretts vinning genom brottet. Ett sådant beslut kan i sak stå mycket nära ett beslut om åtalseftergift av påföljdsnatur. Eftersom var och en, enligt de ovan nämnda författningarna, i princip skall ha rätt att få en förvaltningsmyndighets avgörande som gäller de egna rättigheterna eller skyldigheterna prövat av domstol eller av något annat oavhängigt rättskipningsorgan, skall beslutet om att avstå från att yrka på förverkande också kunna prövas i domstol.

Yrkande om att ärendet skall föras till domstol skall framställas skriftligen inom 30 dagar från den dag då personen i fråga enligt 1 kap. 9 § 1 mom. delgavs beslutet om att åklagaren avstår från att yrka på förverkande. Yrkandet skall tillställas den åklagare som fattat beslutet. Åklagarens beslut kan överklagas hos en högre åklagare eller hos en myndighet som utövar allmän laglighetskontroll också efter det att tidsfristen har gått ut.

Vid behandlingen av ärendet i domstol skall i princip iakttas vad som gäller om konfiskationsprocess. Åklagaren yrkar givetvis inte på straff. Åklagaren yrkar inte heller på förverkandepåföljd, utan det är förutsättningarna för om förverkandepåföljd kan dömas ut som är föremål för utredning.

Åklagaren skall visa att det har begåtts ett brott på basis av vilket förverkandepåföljd kan dömas ut enligt 1 §. Dessutom skall åklagaren också visa de omständigheter på grundval av vilka den som yrkat på domstolsbehandling i saken kan dömas till förverkandepåföljd. Åklagaren skall t.ex. vid behov visa att den som yrkat på domstolsbehandling har gett sitt samtycke till brottet eller att en person till vilken egendomen har överförts efter att brottet har begåtts har haft grundad anledning att misstänka att egendomen har samband med ett brott.

Saken undersöks endast till den del det är nödvändigt för att utreda konfiskationsansvaret i fråga om den som yrkat på domstolsbehandling. Vid behov kan t.ex. gärningsmannen eller ägaren till ett föremål höras i domstolen.

Domstolen antingen förkastar åklagarens talan eller fastställer att svaranden har förfarit på det sätt som anges i talan. Domstolen kan inte döma ut en förverkandepåföljd, även om åklagaren har kunnat bevisa att det finns grund för talan.

När åklagarens beslut om att inte yrka på förverkande har förts till domstol, skall den som yrkat på domstolsbehandling utan dröjsmål underrättas om tidpunkten och platsen för behandlingen samt om att saken kan avgöras trots att personen i fråga är frånvarande.

Enligt 1 kap. 11 § 1 mom. får åklagaren återkalla sitt beslut om åtalseftergift endast om det på grund av en ny utredning i ärendet framgår att beslutet har grundat sig på uppgifter som i väsentlig grad är ofullständiga eller oriktiga. På motsvarande sätt kan en åklagare återkalla sitt beslut om att avstå från att yrka på förverkande, om det på grund av en ny utredning i ärendet framgår att beslutet har grundat sig på uppgifter som i väsentlig grad är ofullständiga eller oriktiga.

Åklagaren kan avstå från att yrka på förverkande i sådana fall när en utredning av grunderna för yrkandet eller behandlingen av det vid domstol skulle vara betänkligt från processekonomisk synpunkt. I dessa fall avstår man från att göra en grundlig utredning i saken. Trots det kan det i undantagsfall

uppstå situationer då en ny utredning visar att ett beslut har grundat sig på ofullständiga eller oriktiga uppgifter. Det kan t.ex. under rättegången framgå att osanna berättelser har avgivits vid förundersökningen. Därför är det skäl att ge åklagaren möjlighet att återkalla sitt beslut och yrka på förverkandepåföljd. Det att en åklagare senare, utan att någon ny utredning har gjorts, konstaterar att han eller hon har fattat ett oriktigt beslut berättigar inte i sig till att återkalla beslutet.

Enligt 1 kap. 11 § 2 mom. har en högre åklagare rätt att ta upp ett ärende på nytt enligt vad som bestäms särskilt. Riksåklagaren kan med stöd av 10 § lagen om allmänna åklagare (199/1997) bestämma att åklagaren skall framställa ett yrkande på förverkande eller själv överta avgörandet av ärendet, trots att åklagaren har beslutat att avstå från att yrka på förverkande. Denna rätt är allmän och begränsar sig inte endast till fall där det föreligger en sådan utredning som avses ovan.

5 kap. 3 §. Det föreslås att 1 mom. 5 punkten skall ändras så att av den uttryckligen framgår att åklagaren i stämningsansökan skall uppge straff- och förverkandeyrkandet samt eventuella övriga yrkanden, såsom yrkande på att näringsförbud meddelas, och de lagrum yrkandena grundar sig på.

Andringen grundar sig förutom på behovet att förtydliga lagrummet också på att domstolen enligt den föreslagna 9 § i 10 kap. strafflagen inte längre dömer ut en förverkandepåföljd på tjänstens vägnar, utan åklagaren skall yrka på sådan. För att säkerställa att ett yrkande på förverkande behandlas på behörigt sätt, är det nödvändigt att yrkandet framställs så tidigt som möjligt. Svaranden kan då förbereda sig på yrkandet och, antingen skriftligen före huvudförhandlingen eller muntligen vid domstolens sammanträde, meddela sin ståndpunkt till det. Likaså främjar förslaget att åklagaren redan vid åtalsprövningen fäster tillräcklig uppmärksamhet vid ett eventuellt yrkande på förverkande. Också domstolen kan försäkra sig om att stämningsansökan och eventuellt övrigt material är tillräckligt komplett med tanke på huvudförhandlingen.

Vid behov skall åklagaren i stämningsansökan också uppge grunderna för yrkandet. Eftersom dessa ofta framgår redan av de uppgifter som förutsätts enligt momentets 3 punkt, dvs. beskrivningen av gärningen, föreslås i lagen ingen uttrycklig bestämmelse om detta. Om talan beträffande ett yrkande på förverkande förs mot någon annan än en åtalad, skall åklagaren på basis av momentets 1 punkt identifiera svaranden.

7 kap. 2 §. Eftersom en målsägande enligt den föreslagna 9 § i 10 kap. strafflagen har rätt att yrka på förverkandepåföljd när målsäganden ensam utför åtal, föreslås i överensstämmelse med den föreslagna ändringen av 5 kap. 3 § 1 mom. 5 punkten att målsäganden enligt 1 mom. 4 punkten skall uppge straff- och förverkandeyrkandet samt de lagrum som yrkandena grundar sig på.

8 kap. 11 §. Det föreslås att 1 mom. skall ändras så att domstolen trots svarandens utevaro kan döma ut en förverkandepåföljd på högst 50 000 mk. Detta förutsätter dock också, på samma sätt som när straff döms ut, att svaranden har kallats till domstolen vid äventyr av sådan påföljd och att svarandens närvaro inte är nödvändig för utredningen av målet. Förslaget avser såväl situationer då yrkandet på förverkande gäller en åtalad som situationer då det gäller någon annan än en åtalad.

Trots att det är nödvändigt att precisera yrkandet på förverkande så ingående som möjligt, kan det under domstolsbehandlingen t.ex. komma fram att ett brott har medfört större vinning än vad som framgår av yrkandet. Om svaranden är närvarande vid behandlingen skall svaranden givetvis underrättas om att förverkandepåföljden kan dömas ut till ett högre belopp än det som yrkandet avser, och svaranden skall ges tillfälle att uttala sig om saken. En svarande som uteblir från behandlingen tar emellertid risken att förverkandepåföljden döms ut i avvikelse från stämningsansökan. Med tanke på svarandens rättsskydd föreslås dock att förverkandepåföljden i sådana fall skall kunna uppgå till högst 50 000 mk per svarande. Beloppet kan bestå av olika förverkandepåföljder. Svaranden kan t.ex. dömas att förverka ett hjälpmedel vid brott vars värde är 5 000 mk och en vinning på 40 000 mk. Svaranden kan däremot inte i sin frånvaro dömas att solidariskt med en eller flera andra svarande förverka en vinning på 60 000 mk, eftersom det finns risk för att svaranden ensam tvingas att betala förverkandepåföljden på 60 000 mk, trots att andelen per person understiger 50 000 mk.

Åklagaren skall vara beredd att visa att ett föremåls värde vid värdekonfiskation inte överstiger 50 000 mk. Om det under rättte-

gången framgår att värdet av förverkandepåföljden skulle överstiga 50 000 mk, skall svaranden höras personligen.

I förslaget har man stannat för en förverkandepåföljd på 50 000 mk, eftersom beloppet kan antas stå i lämplig proportion till det straff som kan dömas ut trots svarandens utevaro. Dessutom skall tillräcklig bevisning ha lagts fram för att en förverkandepåföljd på 50 000 mk skall kunna dömas ut. Därför kan gränsen sättas högre än inom strafforderförfarandet, som är av summarisk natur och där prövningen av målet är beroende av skriftligt material. Vid ett förfarande enligt 1 § lagen om strafforderförfarande kan förutom bötesstraff också en förverkandepåföljd på högst 5 000 mk dömas ut.

I 2 mom. föreslås de korrigeringar bli gjorda som beror på ändringen av 1 mom.

Det föreslås att 3 mom. förtydligas så att det sägs att åtal eller något annat yrkande kan förkastas trots svarandens utevaro. Också yrkanden på förverkande och andra yrkanden som gäller påföljder samt privaträttsliga anspråk som grundar sig på brott kan förkastas trots svarandens utevaro. I allmänhet riktar sig yrkandena mot svaranden i ett brottmål, men t.ex. ett yrkande på ersättning för rättegångskostnader som en svarande riktat mot en målsägande kan förkastas på basis av momentet.

2. Ikraftträdande

Lagförslagen i propositionen medför inga sådana förändringar att det skulle uppstå något omfattande behov av utbildning och information.

Lagarna föreslås träda i kraft tre månader efter det att de har antagits och blivit stadfästa.

3. Lagstiftningsordning

Av skäl som hänför sig till i synnerhet effektiveringen av konfiskationen av vinning bör bestämmelserna om förverkandepåföljder granskas med avseende på skuldlöshetspresumtionen, förbudet mot retroaktiv tillämpning av strafflagstiftning och egendomsskyddet.

Skuldlöshetspresumtionen

Enligt artikel 6 stycke 2 i Europarådets konvention om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (FördrS 19/1990; Europarådets människorättskonvention) skall envar som har anklagats för ett brott betraktas som oskyldig till dess att hans skuld lagligen har fastställts. En motsvarande bestämmelse finns i artikel 14 stycke 2 i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter som Förenta Nationerna har antagit (FördrS 8/1976). I grundlagen finns inte någon uttrycklig motsvarande bestämmelse, men i dess 21 § bestäms om garantier för en rättvis rättegång. I den regeringsproposition (RP 309/1993 rd) som gäller reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna nämns att skuldlöshetspresumtionen hör till de garantier för en rättvis rättegång som avses i paragrafen.

Dessa bestämmelser innebär dels att åklagaren måste kunna styrka ett åtal för brott, dels att ingen får behandlas som skyldig innan personens skuld har fastställts genom dom. Straffbestämmelser som grundar sig på presumtioner utgör dock enligt den tolkningspraxis som iakttagits i fråga om Europarådets människorättskonvention inte automatiskt ett brott mot artikeln i fråga, om man vid tillämpningen av dem håller sig inom skäliga ramar. Ett viktigt fall är fallet Salabiaku (dom 7.10.1988, A 141-A). Där hade ändringssökanden dömts för smuggling. Enligt den bestämmelse som tillämpades ansågs den person i vars besittning de förbjudna varorna hittades vara ansvarig för brottet. Enligt rättspraxis kunde en person dock befrias från ansvar, om han kunde visa att det varit helt omöjligt för honom att veta vad förpackningen innehöll eller anföra någon motsvarande force majeure -grund. Den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen) ansåg inte att bestämmelser som grundar sig på en sådan presumtion står i strid med konventionen, förutsatt att staten håller sig inom vissa gränser. Europadomstolen ansåg att dessa gränser inte hade överskridits i fallet Salabiaku. Domstolen fäste uppmärksamhet vid att domen inte automatiskt följde på den bestämmelse som nämnda presumtion grundade sig på. Ett liknande avgörande träffades i fallet Pham Hoang mot Frankrike (dom 25.9.1992, A 243), där det också var fråga om en dom som avkunnades med stöd av presumtioner i den franska tullagstiftningen. Europadomstolen ansåg att rätten hade prövat skuldfrågan på behörigt sätt på basis av

det företedda bevismaterialet och inte automatiskt tillämpat de presumtioner som grundade sig på tullagstiftningen.

I dessa fall gällde domstolsavgörandena dock inte presumtioner om den åtalade utöver det brott som ledde till domen eventuellt också hade gjort sig skyldig till andra brott.

Enligt den praxis som iakttas av Europadomstolen kan det vara fråga om en överträdelse av konventionen, om behandlingen av ett åtal för brott läggs ner utan att någon dom avkunnas men domstolen ändå gör ett ställningstagande som antyder att personen är skyldig. I fallet Minelli (dom 25.3.1983, A 62) ansågs det att en överträdelse av Europarådets människorättskonvention hade ägt rum, när behandlingen av ett brottmål lagts ned på grund av preskription men den åtalade hade dömts till att bl.a. betala motpartens rättegångskostnader på den grunden att personen i fråga med stor sannolikhet skulle ha dömts för brottet. Ett brott mot människorättskonventionen ansågs ha skett också i fallet Sekanina mot Österrike (dom 25.8.1993, A 266-A). Åtalet hade förkastats men ändringssökanden förvägrades på grund av misstanken om brott ersättning för tiden i rannsakningsfängelse.

I samband med den norska lagreformen som trädde i kraft 1999 har det även fästs uppmärksamhet vid att den utvidgade konfiskationen av vinning eventuellt också kan anses vara ett ställningstagande till andra brott än det som den åtalade döms för. Vid beredningen i Norge har det dock ansetts att domstolen inte tar ställning till skulden i fråga om andra brott än det som just då behandlas, varför förfarandet inte har bedömts orsaka några problem med avseende på artikel 6 stycke 2 i Europarådets människorättskonvention.

Som stöd för denna åsikt hänvisas också till fallet Welch mot Förenade kungariket (dom 9.2.1995, A 307-A). Welch åtalades 1987 för ett narkotikabrott som hade begåtts under tiden mellan januari och november 1986. Welch dömdes till fängelse. Dessutom uppskattade domstolen att Welch i vinning hade erhållit 66 914 pund genom deltagandet i narkotikahandel och dömde honom att förverka detta belopp till staten vid äventyr att han utöver det straff som dömts ut dessutom skulle dömas till fängelse i två år, om betalning inte skedde. Förverkandepåföljden dömdes ut med stöd av den lag av 1986 om narkotikabrott som trädde i kraft i England vid ingången av 1987.

Enligt Europadomstolen hade i fallet Welch brutits mot förbudet mot retroaktiv tillämpning av strafflagstiftning, för vilket redogörs nedan. Welch hade i sitt klagomål till den europeiska kommissionen för de mänskliga rättigheterna åberopat både brott mot detta förbud och brott mot artikel 6 stycke 2 i konventionen. Kommissionen ansåg att det till dessa delar inte fanns förutsättningar för att ta upp klagomålet till prövning, varför endast brottet mot artikel 7, som gäller retroaktiv tillämpning av strafflag, prövades i Europadomstolen.

Kommissionens avgörande tyder således på att man i fråga om skuldlöshetspresumtionen inte hade förfarit i strid med konventionen. Vid den norska och danska lagberedningen har man också fäst uppmärksamhet vid det uttalande som Europadomstolen gjort med anledning av fallet Welch, och ansett att det visar att omvänd bevisbörda inte utgör något problem med tanke på konventionen om de mänskliga rättigheterna. Europadomstolen betonade nämligen att dess avgörande enbart gällde retroaktiv tillämpning av lagstiftning och inte i något avseende ifrågasatte domstolarnas behörighet att bestämma förverkandepåföljder i syfte att bekämpa narkotikahandel. I Norges och Danmarks förslag har man erinrat om att konfiskationsbestämmelserna i fråga i England är mera långtgående än de som beretts i Norge och Danmark.

Förbudet mot retroaktiv strafflagstiftning

I 3 § förordningen om införande av strafflagen bestäms om tillämpningen av strafflagen i tidsmässigt avseende. Enligt paragrafens 1 mom. tillämpas på ett brott den lag som gällde när brottet begicks. Detta gäller också förverkandepåföljder. Utvidgad konfiskation av vinning kan dock gälla egendom som förvärvats innan den nya lagen trätt i kraft. Enligt grundlagens 8 § får för brott inte dömas till strängare straff än vad som var föreskrivet i lag när gärningen begicks. Ett motsvarande förbud mot retroaktiv tillämpning av strafflag finns i artikel 7 stycke 1 i Europarådets människorättskonvention och i artikel 15 stycke 1 i FN-konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter.

Europadomstolen ansåg i det ovan nämnda

fallet Welch att också en förverkandepåföljd kunde betraktas som straff och därmed kränka artikel 7 i konventionen om de mänskliga rättigheterna. I fallet beaktades att all egendom som under de senaste sex åren förvärvats eller donerats åt någon annan antogs vara vinning när förverkandepåföljden dömdes ut, att påföljden karaktäriserades som straff i den nationella rätten, att graden av skuld hos den åtalade beaktades när förverkandepåföljden dömdes ut och att två års fängelse följde på försummelse att betala förverkandepåföljden.

I fallet bestämde den engelska domstolen att förverkandepåföljden också skulle gälla egendom som förvärvats innan den lag som tillämpades trätt i kraft. Dessutom hade också de brott som den utvidgade konfiskationen grundade sig på begåtts innan den strängare lagen trätt i kraft.

Den europeiska kommissionen för de mänskliga rättigheterna ansåg i fallet M. mot Italien (15.4.1991, 12386/86) att ett klagomål som gällde en förverkandepåföljd som dömts ut retroaktivt klart saknade grund.

Väsentligt i fallet Welch torde ha varit att de brott som den utvidgade konfiskationen av vinning grundade sig på hade begåtts innan den strängare lagen trätt i kraft, varför Europadomstolen ansåg att ett brott mot förbudet mot retroaktiv tillämpning av strafflag hade skett.

Den utvidgade konfiskationen av vinning kränker således inte förbudet mot retroaktiv tillämpning av strafflag, om det brott som konfiskationen grundar sig på har begåtts efter att lagreformen trätt i kraft. Man kan säga att en person vid begåendet av ett brott som utgör grund för utvidgad konfiskation av vinning samtidigt godtar risken att utvidgad konfiskation av vinning kan dömas ut och att den då också kan rikta sig mot egendom som förvärvats innan lagen trätt i kraft.

Frågan om lagens retroaktivitet blev aktuell när lagutskottet avgav sitt betänkande (LaUB 15/1997 rd) om regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om näringsförbud och vissa andra lagar (RP 198/1996 rd). Enligt propositionen kan de nya bestämmelserna om näringsförbud tillämpas även om endast ett åsidosättande eller ett brott som ligger till grund för meddelandet om förbudet har skett sedan lagen trätt i kraft. Bestämmelsen innebär att för ett brott eller ett åsidosättande som skett under den tid den mildare lagen har varit i kraft, kan efter att den nya lagen trätt i kraft på lindrigare grunder dömas ut ett strängare straff. Lagutskottet ansåg, med hänvisning till grundlagsutskottets utlåtande av 1985 (GrLU 12/1985 rd) om retroaktiva näringsförbud, att ett dylikt näringsförbud inte strider mot regeringsformen eller de internationella konventionerna om mänskliga rättigheter. Detta ställningstagande grundade sig främst på lagutskottets åsikt att näringsförbudet inte är att betrakta som ett straff och inte heller som en annan påföljd enligt tillämpningsområdet för artikel 7 i Europarådets människorättskonvention.

Skyddet för egendom

Det finns ingen anledning att tro att den föreslagna utvidgade konfiskationen av vinning skulle kränka egendomsskyddet enligt grundlagens 15 §, eftersom propositionen inte ingriper i de mest centrala elementen i detta skydd. Med egendomsskyddet kan inte avses skyddande av egendom som erhållits på olaglig väg eller egendom som erhållits i stället för sådan.

Europadomstolen har inte ansett att konfiskationen kränker skyddet för egendom enligt artikel 1 i tilläggsprotokoll nr 1 till Europarådets människorättskonvention. I fallet Air Canada mot Förenade kungariket (5.5.1995, A 316-A) togs ett flygplan som ägdes av flygbolaget i beslag och dömdes förverkat till staten, eftersom olaglig narkotika hade hittats i planets last. Bolaget ansåg att det att planet togs i beslag och att det yrkades på betalning som villkor för att planet skulle återställas innebar ett brott mot den nämnda artikeln. Domstolen ansåg att det med hänsyn till omständigheterna i det aktuella fallet och statens prövningsmarginal förelåg en skälig balans mellan samfundets allmänna intresse och skyddet för den enskildes grundläggande rättigheter, och att inget brott mot artikeln om skydd för egendom hade ägt rum.

Regeringen anser att lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Det föreslås dock att grundlagsutskottets utlåtande skall inhämtas om propositionen.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1. Lag

om ändring av strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i strafflagen av den 19 december 1889 (39/1889) 2 kap. 16 §, 17 kap. 23 § 4 mom., 33 kap. 7 §, 37 kap. 13 §, 44 kap. 4 § 3 mom. och 5 § 2 mom. samt 46 kap. 8—13 §,

av dessa lagrum 2 kap. 16 § sådan den lyder i lagarna 143/1932 och 413/1974, 17 kap. 23 § 4 mom. sådant det lyder i lag 563/1998, 33 kap. 7 §, 37 kap. 13 § samt 46 kap. 9—11 och 13 § sådana de lyder i lag 769/1990, 46 kap. 8 § sådan den lyder i nämnda lag 769/1990 och i lag 951/1999, 46 kap. 12 § sådan den lyder i nämnda lag 951/1999 och 44 kap. 4 § 3 mom. sådant det lyder i lag 44/1919,

ändras 8 kap. 7 och 12 §, 17 kap. 23 § 2 och 3 mom., 32 kap. 6 a §, 40 kap. 4 § och 50 kap. 6 §,

dessa lagrum sådana de lyder, 8 kap. 7 och 12 § i lag 138/1973, 17 kap. 23 § 2 och 3 mom. i lag 563/1998, 32 kap. 6 a § och 50 kap. 6 § i lag 1304/1993 och 40 kap. 4 § i lag 792/1989, samt

fogas till lagen ett nytt 10 kap. i stället för det 10 kap. som upphävts genom lag 563/1998, som följer:

8 kap.

Om preskription

7 §

En förverkandepåföljd får inte dömas ut, om straff för gärningen inte får dömas ut på grund av preskription. Om yrkandet på förverkande gäller ett sådant hjälpmedel vid brott som avses i 10 kap. 4 § eller annan egendom som avses i 10 kap. 5 §, preskriberas yrkandet dock inte.

12 §

En förverkandepåföljd förfaller när tio år har förflutit från den dag då den lagakraftvunna domen gavs. Om förverkandepåföljden gäller ett sådant hjälpmedel vid brott som avses i 10 kap. 4 § eller annan egendom som avses i 10 kap. 5 §, preskriberas förverkandepåföljden dock inte.

10 kap.

Om förverkandepåföljder

1 §

De allmänna förutsättningarna för förverkandepåföljd

En förutsättning för att förverkandepåföljd skall kunna dömas ut är att en gärning som enligt lagen är straffbar (ett *brott*) har begåtts.

Förverkandepåföljd kan också bestämmas på grund av en straffbar gärning där

1) gärningsmannen vid tidpunkten för gärningen inte har fyllt femton år eller är otillräknelig, eller

2) gärningsmannen är befriad från straffansvar med stöd av 3 kap. 9 eller 10 § eller 10 a § 1 mom. eller på någon annan motsvarande grund.

2 §

Förverkande av vinning

Ekonomisk vinning av ett brott skall dömas förverkad till staten. Till förverkande döms gärningsmannen, den som har varit delaktig i brottet eller den på vars vägnar eller till vars förmån brottet har begåtts, om de har beretts vinning genom brottet.

Om beloppet av den vinning brottet har medfört inte alls eller endast med svårighet kan utredas, skall beloppet uppskattas med beaktande av brottets art, omfattningen av den brottsliga verksamheten och övriga omständigheter.

Vinning döms inte förverkad till den del den har återburits eller döms att betalas till den kränkta i form av skadestånd eller återbäring av obehörig vinst. Om yrkande på skadestånd eller återbäring av obehörig vinst inte har framställts eller om ett sådant yrkande ännu inte har avgjorts när avgörande meddelas med anledning av yrkandet på förverkande, döms förverkandepåföljden ut.

3 §

Utvidgat förverkande av vinning

Egendom kan dömas helt eller delvis förverkad till staten

1) hos den som konstateras ha gjort sig skyldig till ett brott som kan bestraffas med fängelse i minst fyra år eller som konstateras ha gjort sig skyldig till straffbart försök till ett sådant brott eller till ett brott som avses i 32 kap. 1 §, 46 kap. 4 §, 50 kap. 1 eller 4 § eller till ett brott som avses i 82 § alkohollagen (459/1968), samt

2) hos den som har varit delaktig i ett sådant brott som avses i 1 punkten, och hos den på vars vägnar eller till vars förmån brottet har begåtts,

om brottet är av sådan art att det kan medföra avsevärd ekonomisk vinning.

Egendom som avses i 1 mom. kan dömas helt eller delvis förverkad till staten också

1) hos den som står i ett sådant förhållande (*närstående*) som avses i 3 § 1 mom. lagen om återvinning till konkursbo (758/1991) till en person som avses i 1 mom., samt

2) hos en enskild näringsidkare, ett bolag eller någon annan sammanslutning eller en stiftelse som står i ett sådant förhållande som avses i 3 § 2 mom. 1 och 2 punkten lagen om återvinning till konkursbo till en person som avses i 1 mom. eller till en närstående till denna person,

om det finns skäl att anta att egendomen har överförts till någon av de ovan nämnda.

Förverkandepåföljden döms dock inte ut, om svaranden gör sannolikt att egendomen har förvärvats på laglig väg. Förverkandepåföljd enligt 2 mom. döms inte ut, om egendomen har överförts tidigare än fem år innan ett brott som avses i 1 mom. har begåtts.

Om två eller flera personer döms till samma förverkandepåföljd, är deras ansvar solidariskt.

4 §

Förverkande av hjälpmedel vid brott

Följande föremål och egendom som har använts för begående av ett brott skall dömas förverkade till staten

1) skjut- och eggvapen och andra därmed jämförbara livsfarliga redskap och

2) andra föremål och annan egendom vars innehav är straffbart.

Förverkande kan beslutas också i fråga om

1) föremål och egendom som har använts vid begåendet av ett uppsåtligt brott och

2) föremål och egendom som har ett nära samband med ett uppsåtligt brott som behandlas i rättegång, när föremålet eller egendomen uteslutande eller huvudsakligen har anskaffats eller tillverkats med tanke på ett uppsåtligt brott eller till sina egenskaper är särskilt lämpade för begående av ett uppsåtligt brott.

Vid prövningen av om det är nödvändigt att döma föremål eller egendom förverkade skall särskild uppmärksamhet fästas vid förebyggandet av nya brott.

5 §

Förverkande av annan egendom

Föremål och egendom som har framställts, tillverkats eller fåtts till stånd genom ett brott eller som har varit föremål för brott skall dömas förverkade till staten, om innehavet av föremålet eller egendomen är straffbart.

Föremål och egendom som avses i 1 mom. kan dömas förverkade antingen helt eller delvis, om förverkandepåföljden är nödvändig

1) på grund av att föremålen eller egendomen har egenskaper som gör dem skadliga för hälsan eller miljön,

2) för att nya brott skall kunna förebyggas, och föremålet är särskilt lämpat som brottsobjekt eller för brottslig användning,

3) för att syftet med bestämmelser om reglering eller om import eller export skall kunna uppnås eller

4) för att syftet med bestämmelser om skydd av naturen eller miljön skall kunna uppnås.

Ett kärl, emballage eller något annat som har använts för förvaring av föremål eller egendom som skall dömas förverkade kan också förklaras förverkat, om förverkandepåföljden inte annars kan verkställas utan svårigheter.

6 §

Inskränkningar i förverkandet

Föremål och annan egendom som avses i 4 och 5 § och som helt eller delvis tillhör

någon annan än gärningsmannen, en delaktig eller den på vars vägnar eller med vars samtycke brottet har begåtts, döms inte förverkade. Den till vilken ett föremål eller egendom har överförts efter att brottet har begåtts kan likväl dömas att förverka föremålet eller egendomen, om personen vid mottagandet av föremålet eller egendomen kände till eller hade grundad anledning att misstänka att den hade samband med ett brott, eller om personen erhållit den som gåva eller annars utan vederlag.

Föremål och egendom skall dömas förverkade oberoende av äganderätten, om även ägaren skulle göra sig skyldig till ett brott genom att inneha dem.

7 §

När förverkandepåföljden förfaller

Domstolen kan med svarandens samtycke bestämma att förverkandepåföljden förfaller, om det i föremål eller egendom som avses i 4 eller 5 § inom utsatt tid görs de ändringar som nämns i domen eller om i fråga om dem annars förfars på ett sådant sätt som anges i domen och som gör förverkandepåföljden överflödig.

Utmätningsmannen skall övervaka att de skyldigheter som nämns i domen fullgörs och besluta om förverkandet skall förfalla. Den som har dömts till en förverkandepåföljd kan överklaga beslutet i den ordning som bestäms om utsökningsbesvär. Utmätningsmannen kan av särskilda skäl förlänga den tidsfrist som avses i 1 mom. Rättsregistercentralen skall underrättas om att förverkandepåföljden har förfallit.

Den som har dömts till förverkandepåföljden ansvarar för de kostnader som ändringsarbetena och verkställigheten av domen i övrigt medför.

8 §

Förverkande av värde

Kan föremål eller egendom som avses i 4 eller 5 § inte dömas förverkade på grund av de inskränkningar som bestäms i 6 § 1 mom. eller på grund av att föremålet eller egendomen har dolts eller annars inte går att få tag på, kan gärningsmannen, den som är delaktig i brottet och den på vars vägnar eller med vars samtycke brottet har begåtts, dömas att i stället för föremålet eller egendomen förverka dess värde, antingen helt eller delvis. Till att förverka värdet kan också den dömas till vilken föremålet eller egendomen har överförts, om han eller hon vid mottagandet av föremålet eller egendomen har varit medveten om att den har samband med ett brott eller har haft grundad anledning att misstänka detta, eller som har fått föremålet eller egendomen som gåva eller annars utan vederlag.

Värdet döms dock inte förverkat, om en person som avses i 1 mom. gör sannolikt att föremålet eller egendomen har förstörts eller förbrukats.

Om två eller flera döms att förverka värdet av samma föremål eller egendom, är deras ansvar solidariskt. Den som inte har dömts att förverka hela värdet svarar dock endast för det belopp som personen i fråga skall förverka.

9 §

Yrkande på förverkandepåföljd

Förverkandepåföljd döms ut på yrkande av åklagaren eller en tjänsteman som avses i 3 § lagen om strafforderförfarande (692/1993). Även en målsägande kan yrka på förverkande när målsäganden ensam utför åtal enligt 7 kap. lagen om rättegång i brottmål (689/1997).

I 1 kap. 8 a § lagen om rättegång i brottmål bestäms om de grunder på vilka åklagaren kan avstå från att yrka på förverkande.

10 §

Jämkning av förverkandepåföljder

Förverkandepåföljd behöver inte dömas ut, om

1) vinningens belopp eller föremålets eller egendomens värde är obetydligt,

2) gärningsmannen med stöd av 3 kap. 5 § 3 eller 4 mom. eller något annat motsvarande lagrum inte döms till straff eller

3) det med hänsyn till brottets och föremålets eller egendomens art, svarandens ekonomiska ställning samt övriga omständigheter vore oskäligt att döma ut förverkandepåföljden.

Under de förutsättningar som nämns i 1 mom. kan det bestämmas att förverkandepå-

följden i stället för ett föremål eller egendom skall gälla dess värde eller endast en del av föremålet eller egendomen eller dess värde. Likaså kan en del av såväl föremålet eller egendomen som dess värde dömas förverkat. Också en del av vinningen kan dömas förverkad.

11 §

Särskilda bestämmelser

När ansvaret beträffande en förverkandepåföljd i fråga om en person som inte är misstänkt eller åtalad för brott utreds vid en förundersökning eller rättegång, skall vad som bestäms om den som är misstänkt för brott eller om svaranden i ett brottmål iakttas i tillämpliga delar.

Om skadestånd eller återbäring av obehörig vinst har betalats eller dömts ut efter det att ett avgörande som avses i 2 § 3 mom. har meddelats, kan förverkandepåföljden verkställas minskad med motsvarande belopp. Om förverkandepåföljden redan har verkställts, kan det bestämmas att motsvarande belopp skall betalas av statens medel. Talan i saken skall väckas vid tingsrätten på den ort där käranden har sitt hemvist eller vid Helsingfors tingsrätt inom fem år från den dag då domen gällande förverkandepåföljden har vunnit laga kraft. Staten, som företräds av Rättsregistercentralen, är svarande i målet.

Den som i god tro har förvärvat en inteckning eller en pant- eller retentionsrätt i föremål eller egendom som avses i 4 eller 5 § och som dömts förverkade kan få betalning av föremålets eller egendomens värde, oberoende av om fordringen har förfallit eller inte. Talan i saken skall väckas vid den domstol och inom den tid som anges i 2 mom. I annat fall förfaller inteckningen eller pant- eller retentionsrätten.

17 kap.

Om brott mot allmän ordning

23 §

Bestämmelser om påföljder

— — — — — — — — — — — — — — —

Djur som avses i ett djurhållningsförbud och som vid den tidpunkt när beslutet ges hålls av den som meddelas förbudet skall dömas förverkade till staten. Om förverkandepåföljden också gäller djur som inte har varit föremål för brott och det är möjligt att i beslutet fastslå vilka dessa djur är, skall domstolen bestämma att personen i fråga innan förverkandepåföljden verkställs skall ges tillfälle att själv sälja eller överlåta djuren. Om den som meddelas djurhållningsförbud håller djur som helt eller delvis ägs av någon annan, skall denna person innan förverkandepåföljden verkställs ges tillfälle att hämta djuren till sig själv.

En hasardspelsbank och andra sådana pengar och föremål med penningvärde som har använts i ett anordnat hasardspel skall dömas förverkade till staten, oberoende av vem som ägde dem. I övrigt skall vad som bestäms i 10 kap. iakttas.

32 kap.

Om häleribrott

6 a §

Förverkandepåföljd

Egendom som har varit föremål för ett brott som avses i 1 § skall dömas förverkad till staten. På förverkandepåföljden tillämpas 10 kap. 11 § 3 mom.

I fråga om förverkande av annan egendom iakttas 10 kap.

40 kap.

Om tjänstebrott och brott som begås av offentligt anställda arbetstagare

4 §

Förverkandepåföljd

Gärningsmannen eller den på vars vägnar eller till vars förmån han har handlat skall dömas att till staten förverka den gåva eller förmån som erhållits genom ett brott som avses i 1 §, eller dess värde. I fråga om förverkande av annan egendom iakttas 10 kap.

50 kap.

Om narkotikabrott

6 §

Förverkandepåföljd

Till staten skall dömas förverkade

1) redskap, tillbehör eller ämnen vilka har använts för begående av brott som avses i detta kapitel eller vilka anskaffats för detta ändamål och

2) tillgångar som avses i 4 § 2 punkten, även om gärningen utgör narkotikabrott eller grovt narkotikabrott; finansiären, den som mottagit tillgångarna eller vardera solidariskt skall dömas att förverka tillgångarna.

I övrigt skall vad som bestäms i 10 kap. iakttas.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av 80 § jaktlagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i jaktlagen av den 28 juni 1993 (615/1993) 80 § som följer:

80 §

Förverkandepåföljd

Om vilt har jagats i strid med bestämmelserna i denna lag eller i en förordning som utfärdats med stöd av den, utan att någon annan har haft rätt att jaga eller tillägna sig viltet, döms viltet eller dess värde förverkat till staten. Viltets värde bestäms enligt 79 §. I övrigt skall 10 kap. 1—4 och 6—11 § strafflagen (39/1889) iakttas i tillämpliga delar.

Om det för jakt på vilt som avses i 1 mom. krävs jaktlicens enligt 10 §, skall jägaren samtidigt åläggas att betala obetald jaktlicensavgift till staten.

Om icke fredade djur har fångats eller dödats i strid med bestämmelserna i denna lag eller i en förordning som utfärdats med stöd av den, skall vad som bestäms i 10 kap. strafflagen iakttas i fråga om förverkandepåföljden.

Bestämmelserna i 10 kap. 4 § 1 mom. 1 punkten strafflagen tillämpas endast om det brott som förverkandepåföljden grundar sig på är en sådan uppsåtlig gärning som avses i 72 § eller 75 § 5 punkten.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av lagen om fiske

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen den 4 april 1982 om fiske (286/1982) 110 § och
ändras 104 § 2 mom. som följer:

104 §

— — — — — — — — — — — — — —

Har fångst, utan att annan tillkommande rätt har blivit kränkt, erhållits under fredningstid eller med överträdelse av bestämmelserna om fredningsområde eller inom förbjudet område eller med förbjudet fångstredskap eller fyller den inte stadgade minsta mått, tillfaller den eller dess värde staten. Det sistnämnda gäller också hela det fångstparti som finns i en och samma låda, sump eller annan behållare och av vars vikt minst en tiondedel fångats olagligt så som ovan sagts. I övrigt skall vad som bestäms i 10 kap. strafflagen (39/1889) iakttas.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 59 § naturvårdslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i naturvårdslagen av den 20 december 1996 (1096/1996) 59 § som följer:

59 §

Förverkandepåföljd

Den som har gjort sig skyldig till en gärning som avses i 58 § skall dömas att till staten förverka föremålet för brottet. Dessutom skall det värde som ett fridlyst djur eller en fridlyst växt har som representant för sin art dömas förverkat. Miljöministeriet fastställer riktgivande värden för fridlysta djur och växter. I övrigt skall 10 kap. 1—4 och 6—11 § strafflagen (39/1889) iakttas i tillämpliga delar.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 6 § lagen om fredning av vraket efter passagerarfartyget Estonia

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 30 juni 1995 om fredning av vraket efter passagerarfartyget Estonia (903/1995) 6 § 2 mom. som följer:

6 §

— — — — — — — — — — — — — — —

I övrigt skall 10 kap. 1—4 och 6—11 § strafflagen (39/1889) iakttas i tillämpliga delar.

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av 73 § kärnenergilagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i kärnenergilagen av den 11 december 1987 (990/1987) 73 § 2 och 3 mom. som följer:

73 §

Förverkandepåföljd

— — — — — — — — — — — — — — —

Med anledning av ett brott som avses i 72 § 1 mom. skall

1) kärnanläggningar som uppförts eller drivits,

2) gruvor eller anrikningsverk som inlett sin verksamhet och där producerad malm eller anrikad malm som innehåller uran eller torium,

3) kärnämne eller kärnavfall som framställts, innehafts, producerats, överlåtits, behandlats, använts, lagrats eller transporterats eller förts till eller från landet och malm eller anrikad malm, innehållande uran eller torium, som förts till eller från landet, samt

4) ämnen, anordningar, aggregat och informationsmaterial på kärnenergiområdet som innehafts, överlåtits eller förts till eller från landet

dömas förverkade, om denna lag eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den har överträtts.

Dessutom skall 10 kap. strafflagen (39/1889) iakttas i tillämpliga delar.

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag

om ändring av 19 § skogslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i skogslagen av den 12 december 1996 (1093/1996) 19 § som följer:

19 §

Förverkandepåföljd

När ekonomisk vinning som ett brott som avses i 18 § har medfört döms förverkad till staten iakttas 10 kap. 2 § strafflagen (39/1889). Förverkad döms en vinning från vilken kostnaderna för korrigerande åtgärder enligt 20 § har dragits av.

Dessutom skall 10 kap. strafflagen iakttas i tillämpliga delar.

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag

om ändring av 4 § lagen om uppfyllande av vissa förpliktelser som grundar sig på Finlands medlemskap i Förenta Nationerna och Europeiska unionen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 29 december 1967 om uppfyllande av vissa förpliktelser som grundar sig på Finlands medlemskap i Förenta Nationerna och Europeiska unionen (659/1967) 4 §, sådan den lyder i lag 705/1997, som följer:

4 §

Om straff för brott eller försök till brott mot en regleringsföreskrift som någon myndighet har meddelat med stöd av denna lag samt för brott eller försök till brott mot förordningar om kapitalrörelser, betalningar eller avbrytande eller begränsning av andra ekonomiska förbindelser som utfärdas med stöd av artikel 73 g eller artikel 228 a i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen och som hör till Europeiska unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik bestäms i 46 kap. 1—3 § strafflagen (39/1889).

Denna lag träder i kraft den 20 .

9.

Lag

om ändring av 14 § lagen om begränsning av utförseln av kulturföremål

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 5 februari 1999 om begränsning av utförseln av kulturföremål (115/1999) 14 § 1 mom. som följer:

14 §

Hänvisningsbestämmelse och rätt att föra talan

Om straff för utförsel av föremål i strid med denna lag eller rådets förordning om export av kulturföremål eller för försök till sådant brott bestäms i 46 kap. 4 och 5 § strafflagen (39/1889).

— — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 20 .

10.

Lag

om ändring av 9 § lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 26 juli 1996 om kontroll av export av produkter med dubbel användning (562/1996) 9 § 1 mom. som följer:

9 §

Straff

Om straff för uppsåtligt brott och försök till brott mot 3 och 4 § i denna lag eller mot en föreskrift som en myndighet har meddelat med stöd av dem bestäms i 46 kap. 1—3 § strafflagen (39/1889).

— — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 20 .

11.

Lag

om ändring av 49 § beredskapslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i beredskapslagen av den 22 juli 1991 (1080/1991) 49 § som följer:

49 §

Om straff för brott och försök till brott mot en regleringsföreskrift som en myndighet har meddelat med stöd av denna lag bestäms i 46 kap. 1—3 § strafflagen (39/1889).

Denna lag träder i kraft den 20 .

12.

Lag

om ändring av livsmedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i livsmedelslagen av den 17 mars 1995 (361/1995) 39 § 3 mom. och
ändras rubriken för 39 § och 39 § 4 mom. samt rubriken för 9 kap. som följer:

9 kap.

Straffbestämmelser

39 §

Straffbestämmelser

— — — — — — — — — — — — — — —

Straffet för smuggling eller försök till smuggling av livsmedel i strid med lagstiftning och andra bestämmelser samt för olaga befattningstagande med infört gods bestäms i 46 kap. 4—6 § strafflagen (39/1889).

Denna lag träder i kraft den 20 .

13.

Lag

om ändring av 8 § lagen om verkställighet av Europeiska gemenskapens gemensamma fiskeripolitik

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 8 december 1994 om verkställighet av Europeiska gemenskapens gemensamma fiskeripolitik (1139/1994) 8 § som följer:

8 §

Förverkande av licens och fisketillstånd

Den som döms till straff med stöd av 7 § 1 mom. 1 punkten eller 2 mom. kan samtidigt dömas att förverka licens och fisketillstånd för ett specificerat fiskefartyg för högst tre år.

Denna lag träder i kraft den 20 .

14.

Lag

om ändring av 21 § gödselmedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i gödselmedelslagen av den 26 februari 1993 (232/1993) 21 § 1 mom. som följer:

21 §

Straffstadgande

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet
1) importerar, marknadsför eller tillverkar för marknadsföring gödselfabrikat i strid med 4 §,
2) importerar, marknadsför, tillverkar för marknadsföring eller överlåter gödselfabrikat som inte uppfyller kraven i 5—8 och 10 § samt i de bestämmelser som har utfärdats med stöd av dem,
3) försummar att i enlighet med 9 § sända uppgift om ett gödselfabrikats typbenämning och handelsnamn för fastställelse av dem så som bestäms i 9 §,
4) försummar den anmälningsplikt som bestäms i 14 § eller
5) försummar att föra register enligt 15 §,
skall dömas till böter, om inte strängare straff för gärningen bestäms någon annanstans i lag.

— — — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 20 .

---

15. Lag

om ändring av 41 § foderlagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i foderlagen av den 5 juni 1998 (396/1998) 41 § 1 mom. som följer:

41 §

Straffbestämmelse

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

1) för utsläppande på marknaden tillverkar, släpper ut på marknaden, använder, importerar eller exporterar foderfabrikat i strid med 4—12 § eller de bestämmelser som utfärdats med stöd av dessa eller i strid med den begränsning som avses i 13 §,

2) för utsläppande på marknaden tillverkar, släpper ut på marknaden, använder eller importerar foderfabrikat som inte uppfyller kraven för foderfabrikat i 20 § eller i de bestämmelser som utfärdats med stöd av den,

3) bedriver sådan vilseledande marknadsföring som avses i 21 §,

4) försummar kvalitetskontrollskyldigheten enligt 16 § eller försummar att iaktta de bestämmelser om egenkontroll som har utfärdats med stöd av den eller tillverkar eller förvarar foderfabrikat i strid med de krav som med stöd av nämnda bestämmelse har fastställts för produktions- och förvaringslokalerna, tillverkningsmetoderna eller anordningarna,

5) försummar den anmälningsskyldighet som nämns i 14 eller 19 § eller som har fastställts med stöd av 30 § 3 mom. eller 31 § 1 mom.,

6) försummar att föra register eller sin upplysningsplikt enligt 15 §,

7) försummar att ansöka om godkännande enligt 17 § eller registrering enligt 18 §

skall för *förseelse mot foderlagen* dömas till böter, om inte strängare straff bestäms någon annanstans i lag.

— — — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 20 .

---

16. Lag

om ändring av 19 § lagen om handel med utsäde

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 26 februari 1993 om handel med utsäde (233/1993) 19 § 1 mom. som följer:

19 §

Straffstadgande

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

1) försummar anmälningsplikten enligt 12 § 1 mom.,

2) försummar att föra register enligt 12 § 2 mom.,

3) förpackar utsäde utan tillstånd som avses i 13 §, eller

4) marknadsför utsäde som inte uppfyller kraven enligt 3, 4, 6—8 eller 13 § eller enligt bestämmelser som utfärdats med stöd av dem,

skall för *utsädeshandelsförseelse* dömas till böter, om inte strängare straff för gärningen bestäms någon annanstans i lag. Den som bryter mot ett förbud som utfärdats med stöd av 14 § och som förstärkts med vite kan inte dömas till straff för samma gärning.

— — — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 20 .

17.

Lag

om ändring av 14 § lagen om godkännande av vissa bestämmelser i avtalet om ett internationellt energiprogram och om tillämpningen av avtalet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 13 december 1991 om godkännande av vissa bestämmelser i avtalet om ett internationellt energiprogram och om tillämpningen av avtalet (1682/1991) 14 § 1 mom. som följer:

14 §

Om straff för brott eller försök till brott mot en regleringsföreskrift som en myndighet har meddelat med stöd av 6 och 7 § bestäms i 46 kap. 1—3 § strafflagen (39/1889).

— — — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 20 .

18.

Lag

om ändring av djurskyddslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i djurskyddslagen av den 4 april 1996 (247/1996) 47 och 57 § och
fogas till 50 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1194/1996, ett nytt 3 mom. som följer:

47 §

Beslag

Beträffande beslag av djur samt av anordningar, redskap och ämnen som avses i 12 § gäller tvångsmedelslagen (450/1987). Utan hinder av vad som i 4 kap. 10 § tvångsmedelslagen bestäms om förvaring av ett beslagtaget föremål får ett djur som tagits i beslag omedelbart avlivas, säljas eller annars överlåtas, om dess värde är obetydligt eller om det inte är möjligt eller ändamålsenligt att ordna dess skötsel.

50 §

Handräckning

— — — — — — — — — — — — — — —

Kommunalveterinären skall vid behov ge utmätningsmannen handräckning vid verkställigheten av en förverkandepåföljd som gäller djur.

57 §

Förverkandepåföljd

Om förverkandepåföljder som gäller djur och som döms ut i samband med att djurhållningsförbud meddelas bestäms i 17 kap. 23 § 2 mom. strafflagen.

Beträffande förverkandepåföljder som gäller djur och som döms ut för brott mot ett djurhållningsförbud skall vad som bestäms i 10 kap. 1 §, 5 § 1 mom., 8 § 1 och 3 mom. samt 11 § 3 mom. strafflagen iakttas.

I övrigt skall vad som bestäms i 10 kap. strafflagen iakttas.

Denna lag träder i kraft den 20 .

19.

Lag

om ändring av lagen om produkter och utrustning för hälso- och sjukvård

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen den 29 december 1994 om produkter och utrustning för hälso- och sjukvård (1505/1994) 26 § och

ändras rubriken för 6 kap. som följer:

6 kap.

Straffbestämmelser

Denna lag träder i kraft den 20 .

— — — — — — — — — — — — — — — —

20.

Lag

om upphävande av vissa bestämmelser om förverkandepåföljder

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Genom denna lag upphävs

1) 8 kap. 6 § värdepappersmarknadslagen av den 26 maj 1989 (495/1989) samt mellanrubriken före nämnda 6 §,

2) 48 § lagen den 20 december 1996 om livsmedelshygien i fråga om animaliska livsmedel (1195/1996) samt mellanrubriken före nämnda 48 §,

3) 185 § 3 mom. markanvändnings- och bygglagen av den 5 februari 1999 (132/1999),

4) 53 § kemikalielagen av den 14 augusti 1989 (744/1989),

5) 2 § lagen den 9 maj 1932 om förekommande av alkoholdryckers insmuggling från öppen sjö (135/1932),

6) 27 § lagen den 22 april 1999 om sammankomster (530/1999),

7) 8 § 2 mom. lagen den 14 juli 1978 om handel med samt installering och reparation av trafikförnödenheter (570/1978),

8) 4 a § 2 mom. lagen den 21 december 1962 om kreditvillkor inom avbetalningshandeln (622/1962), sådant det lyder i lag 118/1970,

9) 5 § lagen den 24 juli 1998 om förbud mot anordningar som försvårar trafikövervakningen (546/1998),

10) 8 § lagen den 9 mars 1990 om export och transitering av försvarsmateriel (242/1990),

11) 11 § 3 mom. lagen den 19 juni 1953 om explosionsfarliga ämnen (263/1953), sådant det lyder i lag 89/1983,

12) 23 § 2 mom. lagen den 28 november 1994 om obligatorisk upplagring av importerade bränslen (1070/1994),

13) 99 § läkemedelslagen av den 10 april 1987 (395/1987) samt mellanrubriken före nämnda 99 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1046/1993,

14) 22 § lagen den 27 augusti 1999 om tryckbärande anordningar (869/1999),

15) 20 § 3 mom. radiolagen av den 10 juni 1988 (517/1988), sådant det lyder i lag 677/1992,

16) 10 § 3 mom. lagen den 17 maj 1947 om gränszon (403/1947), sådant det lyder i lag 533/1976,

17) 10 § 2 mom. lagen den 6 mars 1942 om standardisering (197/1942),

18) 63 § strålskyddslagen av den 27 mars 1991 (592/1991),

19) 46 § telemarknadslagen av den 30 april 1997 (396/1997),

20) 10 § 4 mom. lagen den 23 maj 1969 om bekämpningsmedel (327/1969), sådant det lyder i lag 707/1995,

21) 13 § lagen den 10 februari 1995 om förströelseanordningar (164/1995),

22) 64 § avfallslagen av den 3 december 1993 (1072/1993),

23) 5 kap. 6 § lagen den 26 augusti 1988 om handel med standardiserade optioner och terminer (772/1988),

24) 17 § 3 mom. marktäktslagen av den 24 juli 1981 (555/1981),

25) 25 § 3 mom. byggnadsskyddslagen av den 18 januari 1985 (60/1985),

26) 55 § elsäkerhetslagen av den 14 juni 1996 (410/1996),

27) 28 § lagen den 20 december 1996 om veterinär gränskontroll (1192/1996), samt

28) 38 § lagen den 27 juni 1997 om medicinsk behandling av djur (617/1997).

2 §

Denna lag träder i kraft den 20 .

21.

Lag

om ändring av lagen om rättegång i brottmål

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 11 juli 1997 om rättegång i brottmål (689/1997) 5 kap. 3 § 1 mom. 5 punkten, 7 kap. 2 § 1 mom. 4 punkten och 8 kap. 11 § samt

fogas till 1 kap. nya 8 a och 11 a § som följer:

1 kap.

Om åtalsrätt

8 a §

Om inte ett allmänt intresse kräver något annat, får åklagaren avstå från att yrka på förverkande, om

1) vinningens belopp eller föremålets eller egendomens värde är obetydligt,

2) en utredning av grunderna för yrkandet eller behandlingen av det vid domstol skulle medföra kostnader som är uppenbart oskäliga med hänsyn till sakens natur eller

3) det beslutas om åtalseftergift för brottet med stöd av 7 eller 8 § eller något annat motsvarande lagrum.

11 a §

Beslutet om att förverkande inte yrkas skall delges den som saken gäller så som bestäms i 9 § 1 mom. Dessutom skall vad som bestäms i 10 och 11 § iakttas i tillämpliga delar.

5 kap.

Om väckande av åtal

3 §

I stämningsansökan skall uppges

— — — — — — — — — — — — — —

5) yrkandet på straff och förverkande samt övriga yrkanden och de lagrum som ligger till grund för dessa,

— — — — — — — — — — — — — —

7 kap.

Om behandlingen av brottmål där målsäganden ensam för talan

2 §

— — — — — — — — — — — — — —

I stämningsansökan skall uppges

4) yrkandet på straff och förverkande samt de lagrum som ligger till grund för dessa,

— — — — — — — — — — — — — —

8 kap.

Om parterna

11 §

Målet kan prövas och avgöras trots svarandens utevaro, om hans närvaro inte är nödvändig för utredningen av målet och han har kallats till domstolen vid äventyr av sådan påföljd. Svaranden kan i så fall dömas till böter eller fängelse i högst tre månader och till en förverkandepåföljd på högst 50 000 mark.

Om svaranden har dömts till straff eller förverkandepåföljd med stöd av 1 mom., men haft laga förfall och inte kunnat anmäla detta i tid, har han rätt att få målet behandlat på nytt genom en anmälan till domstolen inom 30 dagar från att han bevisligen fick del av det straff eller den förverkandepåföljd som dömts ut. Styrker svaranden inte sitt laga förfall, skall målet inte prövas.

Ett åtal eller något annat yrkande kan förkastas trots svarandens utevaro.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Nådendal den 16 juni 2000

Republikens President

TARJA HALONEN

Justitieminister *Johannes Koskinen*